

**T.C.
TARIM VE KÖY İŞLERİ BAKANLIĞI
SAKARYA İL MÜDÜRLÜĞÜ**

**2006 YILI
FAALİYET RAPORU**

ÖNSÖZ

Ülkemiz ve Bölgemiz ekonomisinin temel taşlarından birini oluşturan tarım, İlimizde de ekonomik ve sosyal hayattaki yeri ile önemli bir sektördür. Sanayi ve hizmet sektöründe son yıllarda yaşanan gelişmeye rağmen tarım, ekonomide önemli pay almayı sürdürmektedir.

Türkiye’de 2005 yılında üretilen GSH’nın %10,2 si tarım sektöründen karşılanırken İlimizde bu pay %24 dür.

Tarım alanları İlimiz yüzölçümünün %51 ini kaplamakta ve bu alanlar yaklaşık 60 bin aile tarafından kullanılmakta, narenciye ve muz gibi sup tropik meyveler dışında Ülkemizde yetiştirilen tüm ürünler İlimizde de yetiştirilebilmektedir.

Ülke genelinde olduğu gibi İlimizde de tarımsal faaliyet yapılan arazi, veraset, intikal ve tarım dışı amaçlarla kullanımdan dolayı küçülmüş olduğundan bu arazilerde giderek ekonomik anlamda tarla tarımını yapma imkanı ortadan kalkmaktadır. Bu bilinçle hareket edilerek üreticiler entansif tarıma yönlendirilmiş ve İlin tarımsal konjonktüründe hayvancılık ve sebzeçilik öne çıkan alt sektörler olmuştur.

İlimizde toplam 129 bin olan büyükbaş hayvan varlığımızın %92 si kültür ırkı ve melezleri, %8 i yerli ırk konumundadır.

Bazı bitkilerde birim alandan alınan ürün miktarında, hayvan başına düşen et ve süt veriminde ülke ortalamasının üzerine çıkmış olmakla birlikte işletme büyüklükleri başta olmak üzere ucuz maliyetin temini konularında gelişme sağlanamadığından verimlilik yakalanamamıştır.

Beyaz et üretiminde İlimizde güzel örnekleri yaşanan entegrasyonun kanatlı üretimini cezbederek 1081 kümeste yaklaşık 15 milyon adet / devre broiler üretimi sağlaması, tarımın diğer alt sektörlerine de uygulanarak “Sözleşmeli Model” ile üretim yaygınlaştırılabilir.

Üretilen tarım ürünlerinden fındık, mısır ve beyaz ette ülke üretiminin 1/5 i ilimizde üretilmektedir.

Tarım sanayi ile rekabet eden değil, kaynak aktaran bir sektördür. Tarıma Dayalı Sanayi; fındık, mısır ve hayvansal üretim öncelikli olmak üzere İlimiz üretim ve dinamiklerine uygun şekilde bir an önce geliştirilmeli, sadece ham madde üreterek değil, mamül ve yarı mamül ürünler haline getirerek katma değer yaratılmalıdır.

İlimizde hızla gelişmekte olan süs bitkileri üretiminde, Sakarya’yı dünyada tanınan ve aranan bir marka haline getirmeyi hedefleyen proje uygulamalarının desteklenmesi gerekmektedir.

Tarım ürünlerimizin zamanında ve uygun fiyatla pazarlanması ve serbest piyasa ekonomisi içerisinde değerini bulmasını sağlayacak “ürün borsaları”nın geliştirilmesi ile lisanslı depoculuk uygulamalarının yaygınlaştırılması önemli bir ihtiyaçtır.

İl Tarım Master Planında belirlenen hedefler doğrultusunda Sakarya’da Tarımsal Yapı ve Üretim çalışmalarının özetlendiği bu raporun İl ve Ülke tarımına faydalı olmasını dilerim.

Abdurrahman ÇAKAR
Bakanlık İl Müdürü

ÖNSÖZ	1
SAKARYA İLİ TARİHİ	6
İLİN COĞRAFİ YAPISI	6
YERİ VE YÜZEY ŞEKİLLERİ	6
BİTKİ ÖRTÜSÜ.....	7
İKLİM.....	8
NÜFUS VE İDARİ YAPI	9
İLİN ARAZİ YAPISI -TOPRAK VE SU REJİMİ	10
TARIMIN İLİMİZ EKONOMİSİNDEKİ YERİ	11
BİTKİSEL ÜRETİM	12
TARLA BİTKİLERİ ÜRETİMİ	13
<i>Mısır</i>	13
<i>Buğday</i>	14
<i>Şeker Pancarı</i>	15
<i>Ayçiçeği</i>	15
<i>Patates</i>	15
<i>Yem Bitkileri</i>	15
SEBZE ÜRETİMİ	15
SÜS BİTKİLERİ ÜRETİMİ.....	17
SERACILIK	21
MEYVE ÜRETİMİ	21
<i>Fındık</i>	22
<i>Kiraz-Vişne</i>	23
<i>Ayva</i>	23
<i>Bağcılık</i>	24
HAYVAN VARLIĞI VE HAYVANSAL ÜRETİM	24
HAYVAN HASTALIKLARI İLE MÜCADELE	26
PROGRAMLI AŞILARDA SERBEST VETERİNER HEKİMLERE ÖDENEN DESTEKLEMELER	27
İLİMİZDEN İHRACATI GERÇEKLEŞTİRİLEN KANATLI ÜRÜNLERİ	27
ARICILIK	28
BAL EYLEM PLANI	28
SERO-SÜRVEY VE İZLEME ÇALIŞMASI.....	30
<i>Kanatlılarda Kalıntı İzleme Projesi:</i>	30
<i>Tek Tırnaklı Hayvan İşletmelerinin Kayıt Altına Alınması</i> :	30
<i>Safkan Arap Atları,</i>	31
<i>BSE İzleme Projesi</i> :	31
BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK	31
KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK	32
KÜMES HAYVANLARI	32
VETERİNER HEKİM MUAYENE VE POLİKLİNİKLERİN RUHSATLANDIRILMASI VE DENETİMİ:	33
SU ÜRÜNLERİ.....	33
HAYVANSAL ÜRETİMİ GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI	35
<i>Suni Tohumlama Çalışmaları</i>	35
SAKARYA DAMIZLIK SÜT SIĞIRI YETİŞTİRİCİLERİ BİRLİĞİ	36
<i>İslah ve Soy Kütüğü Projesi:</i>	36
<i>Ön Soy Kütüğü Projesi:</i>	36
HAYVANCILIK DESTEKLEMELERİ	36
<i>Sun'i Tohumlama Desteği</i>	36
<i>Damızlık Gebe Düve Desteği</i>	36
<i>Sun'i Tohumlamadan Doğan Buzağı Desteği</i>	37
<i>Yem Bitkisi Desteği</i>	37
<i>Su Ürünleri Desteği</i>	38
<i>Doğrudan Gelir Desteği Ve Çiftçi Kayıt Sistemi</i>	38

<i>İlave Doğrudan Gelir Desteklemeleri</i>	39
<i>Dane Mısır-Ayçiçeği Desteklemeleri</i>	39
<i>Diğer Desteklemeler</i>	41
<i>Sorunlu Tarım Alanlarının İyileştirilmesi</i>	44
<i>Mera Ölçüm ve İslah Çalışmaları</i>	44
<i>Tarım Arazilerinin Korunması Ve Kullanılması</i>	50
GIDA KONTROL VE DENETİM HİZMETLERİ	52
YÜRÜTÜLEN PROJELER VE DENETİM PROGRAMLARI	52
GIDA GÜVENLİĞİ:	54
BALIKÇI GEMİLERİNİN RUHSATLANDIRILMASI:	58
GIDA İHRACATI	59
YEM FABRİKALARI VE YEM BAYİLERİ	59
TOHUMLUK HİZMETLERİ	60
DESTEKLEME FAALİYETLERİ	60
ÇİFTÇİ ÖRGÜTLENMELERİ:	60
KOOPERATİF ÇALIŞMALARI	61
İL GENELİNDE PROJE UYGULAYAN KOOPERATİFLER VE DURUMLARI:	61
KIRSAL ALANDA SOSYAL DESTEK PROJESİ:	62
İLİMİZDE 2006 YILI KASDP VE GENEL BÜTÇEDEN PROJE UYGULAYAN KOOPERATİFLER	63
PROJELİ KOOPERATİFLERDE ÖZET BİLGİLER	63
TRANSFER PROGRAMINDAN 2006 YILLARINDA (İŞLETME SERMAYESİ) DESTEKLENEN KOOPERATİFLER	63
KIRSAL KALKINMA YATIRIMLARININ DESTEKLENMESİ PROGRAMI	64
TOHUM TEMİZLEME FAALİYETLERİ:	64
MAHSÛL FİYATINA SERTİFİKALI TOHUMLUK TEMİN PROJESİ	64
GÛBRE BAYİLERİ DENETİMLERİ:.....	64
TÛKETİLEN KİMYEVİ GÛBRE MİKTARI.....	65
BİTKİ KORUMA VE KARANTİNA ÇALIŞMALARI	65
DEVLET YARDIM MÛCADELELERİ (SÛNE MÛCADELESİ)	65
TAHMİN VE ERKEN UYARI ÇALIŞMALARI	66
<i>Elma Kara Lekesi;</i>	66
<i>Elma ve Aya İç Kurdu;</i>	66
<i>Bağ Mildiyösü;</i>	67
<i>Bağ Salkım Güvesi;</i>	67
<i>Kiraz Sineği ;</i>	68
<i>Doğu Meyve Güvesi ve Şeftali Güvesi ;</i>	68
ENTEĞRE MÛCADELE ÇALIŞMALARI;.....	68
<i>Elmada Entegre Mücadele Uygulamaları;</i>	69
<i>Bağda Entegre Mücadele Uygulamaları;</i>	69
<i>Şeftalide Entegre Mücadele Uygulamaları;</i>	70
<i>Fındıkta Entegre Mücadele Uygulamaları ;</i>	70
<i>Örtü altı Entegre Mücadele Uygulamaları;</i>	71
İÇ VE DİŞ KARANTİNA FAALİYETLERİ.....	71
<i>İç Karantina Faaliyetleri</i>	71
<i>Dış Karantina Faaliyetleri</i>	72
ZİRAİ MÛCADELE İLAÇ BAYİLİKLERİ	73
ÇİFTÇİ EĞİTİMİ VE YAYIM HİZMETLERİ	75
DEMONSTRASYONLAR	75
<i>Metot demonstrasyonları:</i>	75
<i>Sonuç demonstrasyonları</i>	75
ÇİFTÇİ TOPLANTILARI	77
ÇİFTÇİ KURSLARI	78
ÇİFTÇİ İNCELEME GEZİLERİ, TEŞVİK MÛSABAKALARI, SERGİLER, KONFERANSLAR, PANELLER VE DİĞER	
BENZERİ FAALİYETLER.....	80
HİZMETİÇİ EĞİTİM.....	82
KİTLE YAYIM VASITALARI	83

PROJELİ FAALİYETLER.....	83
<i>Süs Bitkileri Üretimini Geliştirme Çalışmaları</i>	83
<i>Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi</i>	86
<i>Meyveciliği Geliştirme Projesi</i>	87
TOPRAK-YAPRAK-SU ANALİZ LABORATUARI.....	87
İLÇELERİMİZİN TARIMSAL YAPISI İLE İLGİLİ ÖZET BİLGİLER.....	89
<i>Merkez İlçe (Adapazarı)</i>	89
<i>Akyazı İlçesi</i>	90
<i>Ferizli İlçesi</i>	91
<i>Geyve İlçesi</i>	92
<i>Hendek İlçesi</i>	92
<i>Karapürçek İlçesi</i>	93
<i>Karasu İlçesi</i>	94
<i>Kaynarca ilçesi</i>	94
<i>Kocaeli İlçesi</i>	95
<i>Pamukova İlçesi</i>	96
<i>Sapanca İlçesi</i>	96
<i>Söğütli İlçesi</i>	97
<i>Taraklı İlçesi</i>	98
TARIM VE HAYVANCILIĞIN SAKARYA’DA MEVCUT DURUMU, SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	98
MEVCUT DURUM	98
ÖNEMLİ HEDEF VE ÖNERİLER.....	103

SAKARYA İLİ TARİHİ

Ülkemizdeki şehirler kronolojik sıralamaya tabi tutulduğunda Adapazarı, kuruluşları yeni olan iller arasına girer. Roma-Bizans devrinde bugünkü Adapazarı havzasında hiçbir yerleşim izi mevcut değildir.

13. asrın sonlarına doğru Osman Gazi'nin komutanlığında Konuralp, bugünkü Adapazarı havzasını fethetmiştir. İlk olarak batı Türkistan ve Azerbaycan'dan gelen göçebe Türk boyları buralarda köyler ve kentler kurmuşlardır.

Adapazarı, Sakarya'nın iki kolu arasında meydana gelen kara parçası (ada) üzerinde kurulmuştur. 1563 yılına ait bir vesika ve 1581 yılında Akyazı Ada Kadılığına yazılan ve bu yöreden nahiyeye diye bahseden bir ferman bugünkü şehrin mazisini aydınlatan ilk ışıklardan biridir. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde (1648) Adapazarı'ndan Bolu'nun nahiyesi diye bahsedilmekte ve bu yörenin yerleşim alanı olduğunu göstermektedir.

Bugünkü şehrin adı, Ada köyünde kurulan pazara mahsullerini satmak üzere civar köylerden ve göçebe aşiretlerinden gelen halk tarafından ADAPAZARI olarak verilmiştir.

II. Mahmut zamanında (1837) Adapazarı kaza haline gelmiştir. 19. asrın sonlarına doğru Kocaeli Vilayeti'nin kazası olmuştur. 22 haziran 1954 tarihinde 6419 sayılı kanunla il olmuş ve SAKARYA adını almıştır. Adapazarı ve civarının ilk Türk sakinleri, göçebeliği terk ederek yerleşik düzene geçen Türkmen aşiretleri Yörüklerdir. Bugün ADAPAZARI mahallelerinin adları Türk oymaklarının adları ile anılır. (Tığcılar, Hasırcılar, Semerciler, Papuçcular, Yağcılar, Çıracılar gibi.)

Adapazarı'nın Kurtuluş Savaşında da önemli bir yeri vardır. Ali Fuat Cebesoy, Sırrı Bey, Hasan Cavit Bey, Çerkez Sait Bey, Koçzade Mahmut Bey, Cevat Bey, Metozade Hüseyin Efendi, Abdurrahman Bey, Kaymakam Tahir Bey, İbsiz Recep, Kazım Kaptan, Halit Molla gibi pek çok kahramanımız Kuvva-i Milliye hareketine sağladıkları yardım ve destekle Milli Mücadelenin şerefli sayfalarında yer almışlardır.

İLİN COĞRAFİ YAPISI

Yeri ve Yüzey Şekilleri

Bulunduğu coğrafyanın yeraltı ve yerüstü zenginlikleri Sakarya'yı bugün gelişmekte olan Türkiye sanayinin en gözde illerinden birisi durumuna getirmiştir. İlimiz, ülke ekonomisinin en zengin bölgesi olan Marmara'yı Anadolu'ya bağlar.

TEM ve D-100 (Eski E-5) uluslararası karayolları ile Haydarpaşa-Arifiye demiryolu hattı, Avrupa'yı Asya'ya bağlayan uluslararası kara ulaşımı olarak Sakarya'nın coğrafi konumunu öne çıkarmaktadır. Kocaeli'nin, Sakarya İli sınırında bulunan Köseköy Cengiz Topel Havaalanı'nın sivil havacılık ulaşımına açılması ve Hendek'te 2.OSB'ye entegreli olarak yapılması düşünülen Kargo havaalanı da, Sakarya'ya çağdaş ulaşım avantajlarını getirecektir.

İl toprakları coğrafi değerler bakımından, 29 derece 57 dakika, 30 derece 53 dakika doğu boylamları ile 40 derece 17 dakika, 41 derece 13 dakika kuzey enlemleri arasında yer

almaktadır. İl merkezi olan Adapazarı, İstanbul'a göre 1 derece 25 dakika doğudadır. İl topraklarının şekli, güneyden kuzeye doğru bir dikdörtgene benzer. Sakarya ili topraklarının izdüşüm alanı 4.821 km², topoğrafik alanı ise 5.015 km²'dir.

Doğudan Bolu, batıdan Kocaeli ve Bursa, güneyden Bilecik ve kuzeyden de Karadeniz ile çevrelenmiştir.

İl, yüzey şekilleri bakımından doğu-batı doğrultusunda uzanan birbirinden çok farklı üç kesimden oluşur. Güneyde Sakarya Nehri'nin izlediği dar ve derin Geyve Boğazı'nın iki yanında, Samanlı Dağları'nın doğu uzantısı olan ve yükseltisi 1000 metreyi aşan engebeler bulunmaktadır.

Vadilerle derin bir şekilde yarılmış olan bu kesimde tarım bakımından önemli başlıca düz alan Sakarya Nehrinin suladığı Pamukova'dır. İlin orta kesimini, Sakarya Nehri ve Mudurnu Çayı'nın taşıdığı alüvyonlarla doldurulmuş, tektonik kökenli bir çukurluk olan ve Akova da denilen Adapazarı Ovası kaplar. Adapazarı Ovası'nın kuzeyi ile Karadeniz arasında, Kocaeli Plâtosunun uzantısı olan az yükseltili bir platolar ve tepeler silsilesi yer alır. Birbirinden farklı bu üç bölüm arasında doğal bir yol oluşturan Sakarya Nehri, Karasu İlçesinin batısında belirgin olmayan bir delta yaparak Karadeniz'e dökülür. İl toprakları Kuzey Anadolu Fay Sistemi üzerinde ve yer kabuğunun yıkıcı depremlerle sarsıldığı bir kuşakta yer alır.

Sakarya İli'nin Karadeniz'de Bolu ve Kocaeli sınırları arasında uzanan 60 km. uzunluğunda bir kıyı şeridi mevcuttur. Bu kıyılarda önemli girinti ve çıkıntılara rastlanmaz. Kıyı boyunca kumsal düzlükler devam eder.

İl toprakları içinden geçen en önemli akarsu Sakarya Nehri'dir. Bunun dışında diğer önemli dere ve çaylar şunlardır: Çark Suyu (45 km), Mudurnu Çayı (65 km), Dinsiz Çayı (34 km), Darıçayırı Deresi (33 km), Maden Deresi(30 km), Melen Deresi(30 km), Karaçay (29 km), Akçay Deresi, Yırtmaç Deresi.

İlin en önemli gölü Sapanca Gölü olup, yüzölçümü 4200 hektar'dır. İlin içme suyu buradan karşılanmaktadır. Sapanca Gölü dışında il hudutları içinde Taşkısık Gölü(90 hektar), Poyrazlar Gölü (60 hektar), Büyük Akgöl (190 hektar), Küçük Akgöl (20 hektar), Acarlar Gölü (1562 hektar) ve diğer küçük göller bulunmaktadır.

İl sınırları içerisinde Karadağ, Samanlı Dağları, Keremali Dağı ve Oflak Dağı bulunur.

Bitki Örtüsü

Sakarya İlinde doğal bitki örtüsü genellikle ormandır. Bunlar daha ziyade nemcil Karadeniz ormanları özelliğini taşırlar. İl ormanlarını oluşturan ağaç türleri arasında kayın başta olmak üzere meşe, gürgen, kavak, kestane, ıhlamur, çınar, dişbudak, kızılbaş ve çam türleri sayılabilir. İlin Karadeniz kıyısı yakınlarında maki toplulukları da görülür. Makilerde kocayemiş, şimşir, akdiken, ardıç, çoban püskülü, kermes meşesi, böğürtlen, dikenli mersin, ayı üzümü ve orman gülü gibi bitkiler bulunur.

Ayrıca doğal flora içerisinde ballıbaba, kekik, gelincik, deve diken, hardal, papatya, üçgül ve yonca türleri lokal olarak yoğunluk göstermekte ve iyi bir polen kaynağı oluşturmaktadır.

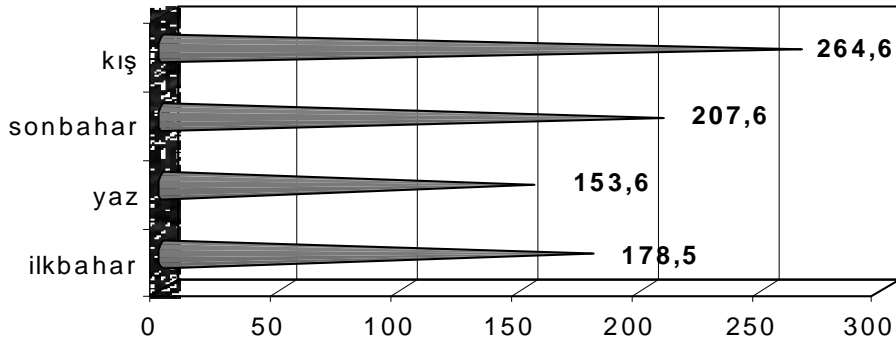
İklim

Sakarya havzasında yer alan ilimizde Marmara ve Batı Karadeniz iklim bölgesinin özellikleri hüküm sürmektedir. Yazları sıcak ve yağmurlu, kışları ılık ve yağışlıdır. Karadeniz ve Marmara Denizi arasında yer alan, bu denizlerden yüksek dağlarla ayrılmış olan il toprakları üzerinde iklim sert değildir. Uzun yıllar ortalamalarına göre yağışın mevsimlere dağılışı, ilkbahar aylarında 178,5 mm, yaz aylarında 153,6 mm, sonbahar aylarında 207,6 mm, kış aylarında ise 264,6 mm şeklinde olmak üzere yıllık yağış ortalaması 804,3 mm dir.

Yağışlarla ilgili verilerden de anlaşılacağı üzere il dört mevsimde de yağış almaktadır. Bu durum bazı bitkilerin sulamaya ihtiyaç duymadan yetiştirilmesine imkan tanımakta ise de kurak geçen yıllarda ve 2. ürün ekilişlerinde sulama problemleri yaşanmaktadır.

Uzun yıllar ortalaması tablodaki gibi olmakla birlikte son iki yıldır iklimde gözle görülür farklılık oluşmuş, 2000 yılı yağış miktarı 1.016 mm, nispi nem ise % 73,9 dolaylarında seyretmiş, 2002 yılında yağış 937 mm, nispi nem % 73,9, 2003 yılında, yağış 735,4 mm nispi nem ise ortalama %73,34, 2004 yılında yağış 952,4 mm. nispi nem %71,1, 2005 yılında yağış 650,8 mm, nispi nem %71,1 ve 2006 yılında Sakarya ilinde, nispi nem %71, en düşük sıcaklık -4,2 en yüksek sıcaklık 38,6 ve ortalama sıcaklık 15,1 °C. olmuştur. Son yıllarda görülen yüksek sıcaklık ve yaz aylarında yağışın yetersiz kalması sulama ve sulama projelerine olan ihtiyacı gündeme getirmiştir.

Yağışın mevsimlere dağılımı

Grafik 1 : Yağış

Tablo 1: Sakarya'da Ortalama İklim Verileri (uzun yıllar ortalaması 1975-2006)

Meteorolojik Değerler	Ortalama Veriler
Ortalama sıcaklık (°C)	13,7
Ortalama yüksek sıcaklık (°C)	19,5
Ortalama düşük sıcaklık (°C)	9,92
Ortalama güneşlenme süresi(saat)	5,238
Ortalama yağışlı gün sayısı	9,916

Nüfus ve İdari Yapı

Ekonomisi bu güne kadar tarım ve ticarete bağlı olarak gelişen Sakarya, 1990 yıllarından sonra sanayi ağırlıklı gelişme sürecine girmiştir. 1990 yılında nüfusun yüzde 55'den fazlası kırsal kesimde yaşarken, sanayinin çok kısa zaman içinde büyük bir gelişme göstermesiyle, 1997 yılında şehirde yaşayan nüfusun oranı yüzde 50'ye yükselmiştir. Ancak, 17 Ağustos 1999 depremi sonrası yaşanan sosyo-ekonomik şartların etkisiyle kırsal alanda yaşayan nüfus %55'ler seviyesine ulaşmıştır.

2000 yılında yapılan genel nüfus sayım sonuçlarına göre İl nüfusu 756 bin 168'dir. Nüfusun 340 bin 825'i Adapazarı İlçesi'nde, bunun %83'ü şehir merkezinde ikamet etmektedir. İl genelinde 296344 kişi köylerde (Toplam nüfusun %39,2 'si), 459824 kişi şehirde (toplam nüfusun %60.8 i) yaşamaktadır. Kilometrekareye düşen nüfus Türkiye ortalamasının iki katı olup yaklaşık 157 kişidir.

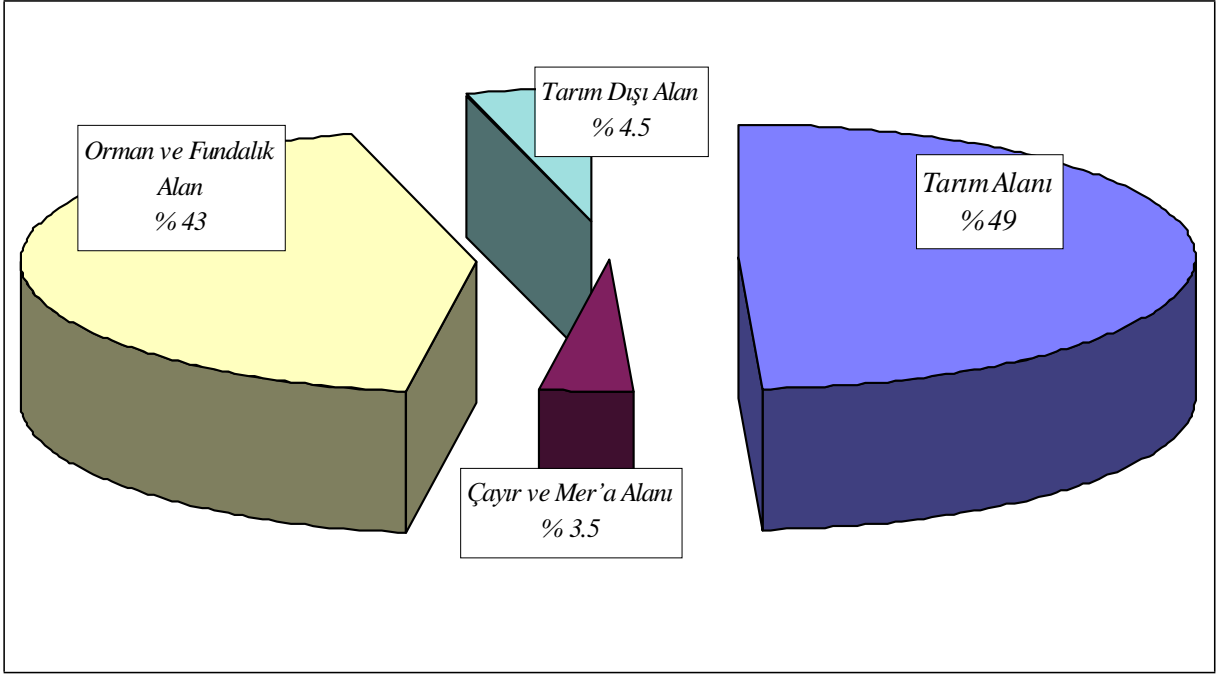
İlimizin Büyükşehir statüsüne alınması ve şehir sınırlarının yeniden belirlenmesi ile gelenen noktada 1 adet Merkez İlçe Belediyesi, 6 adet Büyükşehir İlçesi Belediyesi, 6 adet normal İlçe Belediyesi, 15 adet İlk Kademe Belediyesi ve 12 adet Belde Belediyesi olmak üzere toplam 40 belediye ve 428 köy bulunmaktadır. Nüfusun dağılımı tabloda görülmektedir.

Tablo 2: Sakarya ili ilçeler itibariyle nüfusun kent-köy dağılımı, (2000 Nüfus Sayımı)

İlçeler	Toplam Nüfus	Şehir Nüfusu	% Oran	Köyler Nüfusu	% Oran	Alanı (km ²)	Tarım Alanı (hektar)
Merkez	340825	283752	83,3	57073	16,7	650	44.700
Akyazı	77536	23192	29,9	54344	70,1	593	27.657
Ferizli	24383	12379	50,8	12004	49,2	158	13.663
Geyve	44907	17318	38,6	27589	61,4	628	14.552
Hendek	63703	28537	44,8	35166	55,2	590	29.266
Karapürçek	11073	4186	37,8	6887	62,2	188	3.833
Karasu	54630	24672	45,2	29958	54,8	458	29.299
Kaynarca	24339	5064	20,8	19275	79,2	352	22.789
Kocaali	30676	13793	45,0	16883	55,0	282	20.656
Pamukova	24072	13200	54,8	10872	45,2	293	12.710
Sapanca	36496	21727	59,5	14769	40,5	152	1.338
Söğütlü	14316	7858	54,9	6458	45,1	143	11.146
Taraklı	9212	4146	45,0	5066	55,0	334	13.747
Toplam	756168	459824	60,8	296344	39,2	4.821	245.356

İLİN ARAZİ YAPISI -TOPRAK VE SU REJİMİ

Sakarya İlinde tarım yapılan topraklar 245 bin 356 hektar genişlikle ilin topografik alanının yaklaşık %49'unu iz düşüm alanının %51 ini kaplamaktadır. Sulanabilme kabiliyetine haiz 93 bin hektarlık alanın yaklaşık 20 bin hektarlık (toplam alanın %8'i) bölümünde sulama ünitelerinden fiilen yararlanılarak sulu tarım yapılmaktadır. İl topraklarının kullanım amacına göre dağılımı şöyledir:

Grafik 2: Arazi kullanımı

Tablo 3: Sakarya İli Tarım Arazilerinin Kullanım Amacına Göre Dağılımı, 2006

Tarım Alanlarının Dağılımı	Hektar	%
Tarla Arazisi	116865	47,63
Sebze Arazisi	10364	4,22
Meyve Arazisi	5887	2,40
Fındık	68660	27,98
Bağ	3623	1,48
Zeytin	417	0,17
Kavak	8750	3,57
Diğer Kullanım Amaçlı Arazi	38764	15,80
İkinci Ürün Ekilişleri	-7974	-3,25
Toplam	245356	100,00

Bu alanlar yaklaşık 60 bin aile tarafından kullanılmakta ve işletme başına düşen ortalama arazi miktarı 41 dekadır. İşletmelerin ancak %21'i 50 dekarın üzerinde arazi varlığına sahiptir.

TARIMIN İLİMİZ EKONOMİSİNDEKİ YERİ

İl ekonomisi içerisinde tarım sektörü önemli bir paya sahiptir. Tarım sektörünün ekonomi içindeki payı Türkiye genelinde 2001 yılı itibarıyla %12,2 iken Sakarya’da bu oran %26,5’tir. Tabloda 2001 yılı itibarıyla iktisadi faaliyet kollarının Sakarya ve Türkiye ekonomisindeki payları görülmektedir.

Tablo 4: İktisadi Faaliyet Kollarının Ekonomideki Payı %, 2001

Sektör	Türkiye	Sakarya
Tarım	12,2	26,5
Sanayi	26,0	18,2
İnşaat	5,2	5,1
Ticaret	21,1	19,2
Ulaştırma ve Haberleşme	16,0	14,0
Diğerleri	19,4	17,0

Kaynak :Hazine Müsteşarlığı ve TÜİK

Ülke genelinde tarım sektörü GSMH içinde %12.2’lik payla beşinci sırada yer almakta iken, diğer sektörler karşısında sanayinin tartışılmaz üstünlüğü görülen Marmara bölgesinin bir ili olan Sakarya’da tarım sektörünün üstünlüğü çok açık biçimde görülmektedir.

Tablo 5 : Tarımsal GSH’nın Alt Sektörlere Göre Dağılımı, 2006

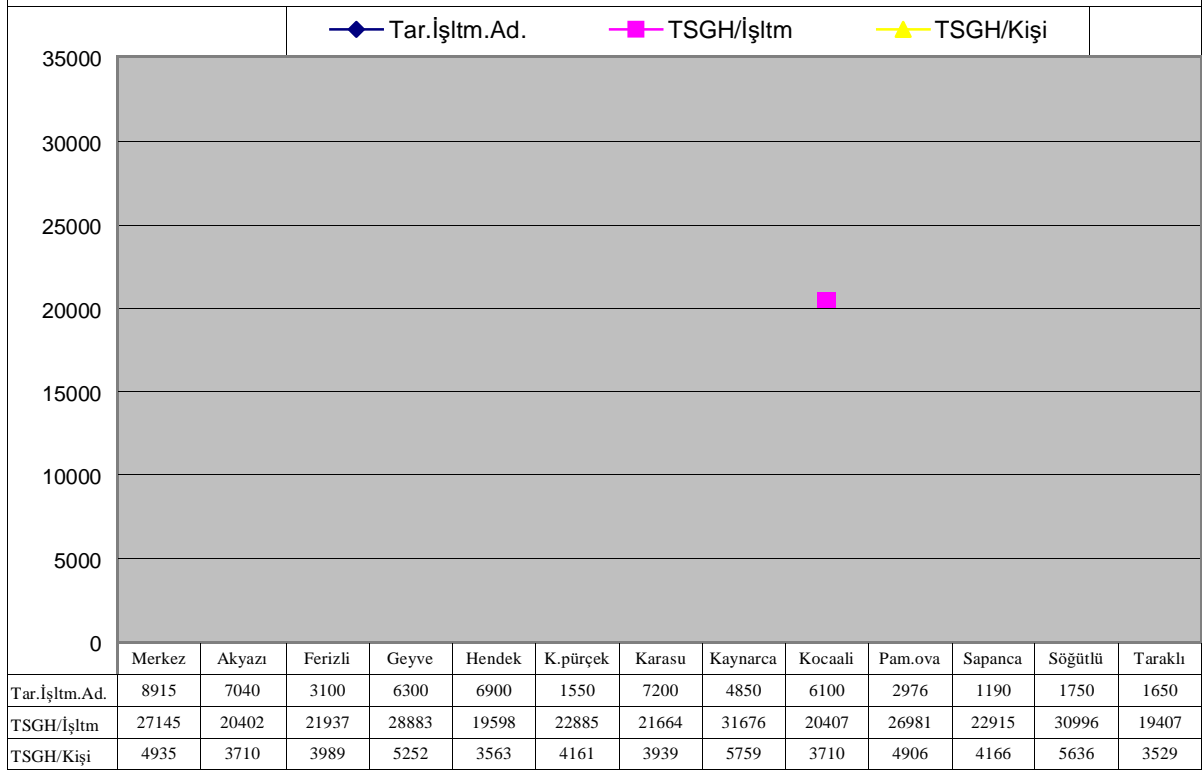
Üretim	Üretim Değeri YTL 2005	% Oranı	Üretim Değeri YTL 2006	% Oranı
Tarla Bitkileri Üret.	160.442.130	13,00	183.626.489	12,8
Sebze Üretimi	87.433.326	7,09	88.014.760	6,1
Meyve Üretimi	464.379.400	37,63	559.601.900	39,0
Hayvansal Üretim	518.636.178	42,03	597.530.551	41,7
Su Ürünleri Üretimi	3.140.000	0,25	5.442.805	0,4
Toplam	1.234.031.034	100	1.434.216.505	100,0

2006 yılında bir işletme başına düşen GSH 24 bin 096 YTL.’dir. İşletmelerdeki ortalama fert sayısının 5,5 olduğu varsayıldığında fert başına düşen GSH 4 bin 381 YTL olmaktadır.

Tarımsal üretim değeri bu yılın cari fiyatlarına göre 1 milyar 434 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Bu değerın sektörlere göre dağılımına baktığımızda %41,7’lik bir payla hayvansal üretim ilk sırada yer almaktadır. Bunu %39’luk oranla meyve üretimi, %12,8’lik oranla tarla bitkileri üretimi ve %6,1’lik oranla sebze üretimi izlemektedir.

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere tarımsal üretim değerinde 2005 yılına göre %16’lık bir artış olmuştur.

İlin güneyinde yer alan ilçelerimizde sebzeçilik ve çeşitli meyveler, orta kesimde başta mısır olmak üzere tarla ziraatı ve sebzeçilik, kuzeye gidildikçe fındığın öne çıktığı görülmekle birlikte il genelinde hayvancılık yaygın olarak yapılmaktadır. Bazı tarımsal istatistiklerin ilçeler üzerinden dağılımını aşağıda görülmektedir.

Grafik 3: İlçelerde Tarımsal işletmeler, İşletme başına TGSŞ, Kişi Başına TGSŞ, YTL, 2006

Tarım işletmelerinin dağılımına bakıldığında en fazla işletme sırayla Merkez, Karasu, Akyazı ilçeleri ilk sıraları alırken işletme başına TGSŞ dağılımında Kaynarca, Söğütlü ve Geyve ilçeleri ön sıralarda yerini almaktadır. Kişi başına tarımsal GSH değerlerine bakıldığında İl ortalaması 4 bin 381 YTL nin üzerinde ve en yüksek paya sahip olan Kaynarca, Söğütlü, Geyve, Merkez, Pamukova ilçeleri sıralanmaktadır.

Bütün bunlardan anlaşılacağı üzere, işletme başına ve kişi başına gelir dağılımında Kaynarca İlçemiz ön plana çıkmaktadır. Bu durum başta Kaynarca ilçemiz ve diğer ilçelerimizdeki nüfusun tarımsal gelirlerini gösterirken aynı zamanda geçimlerini de tarımsal gelire dayalı olarak sürdürdüklerini ifade etmektedir.

BİTKİSEL ÜRETİM

İlimizde toplam tarım yapılan alan 245356 hektar olup bu alanın 116865 hektar üzerinde tarla bitkileri yetiştiriciliği yapılmaktadır. Geriye kalan 10364 hektar alanda sebzeçilik, 5887 hektar alanda meyvecilik, 68660 hektar alanda fındık yetiştiriciliği ve 3623 hektarlık alanda bağcılık, 8750 hektar alanda kavakçılık, 195 hektar alanda ise zeytincilik yapılmaktadır. İlimizin tarımsal yapısı polikültür bir özellik göstermekte, işlenen tarım alanlarında en fazla tarla bitkileri yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Tarla Bitkileri Üretimi

İlimizde uygulanan tarla tarımında ağırlıklı olarak yer alan ürünler arasında, mısır ile münavebe bitkisi olarak buğday, endüstri bitkilerinden şeker pancarı ile ayçiçeği, yumrulu bitkilerden patates ve yem bitkilerinden yonca sayılabilir. Buğday, mısır, şekerpancarı ve ürünlerde ilimizdeki verim, Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Tarla bitkileri üretim değerinin ilçeler üzerinden dağılımını incelediğimizde %42,44'lik pay ile birinci sırada Merkez ilçemiz, %14,73'lük pay ile Akyazı, %9,71'lik pay ile Söğütlü, %6,46'lık pay ile Kaynarca İlçelerimiz sıralanmaktadır.

Mısır

Mısır 2006 yılında 48 bin 981 hektar alana ekilmiş olup üretim, yaşanan kuraklığın etkisi ile düşüş göstererek 396 bin 573 ton olarak gerçekleşmiştir. Mısır insan gıdası ve hayvan yemi olarak kullanılmasının yanı sıra sanayide de alkol, ispirto, yağ, irmik vs. gibi ürünlerin üretiminde hammadde olarak kullanılmaktadır. Mısır ekimi Merkez, Akyazı, Söğütlü ve Ferizli ilçelerinde ağırlıklı olarak yapılmaktadır. Ülke ihtiyaçları ve taleplerin karşılanması bakımından, ekimi ilk ürün ve II. ürün şeklinde yapılan mısır üretiminde, ağırlığı ilk ürün ekilişlerinin teşkil ettiği görülmektedir. II. ürün mısır ekilişleri ise silajlık yem yapımında ve "haşlamalık, kebablık" tabir edilen şekilde değerlendirilmektedir.

Resim 1: İlimizde mısır üretiminden bir görünüm

Tablo 6: İlimizde Önemli Tarla Bitkileri Ekiliş ve Üretim Miktarları, 2006

Ürünler	Ekim Alanı (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg/dekar)
Buğday	245765	72984	297
Arpa	47250	11948	253
Mısır	489810	396573	810
K.Fasulye	4590	866	189
Fiğ	37940	20155	531
Tütün	5950	1415	238
Ş.Pancarı	29110	152665	5244
Ayçiçeği	31725	5167	163
Patates	8415	17680	2101
Yonca	56780	76958	1355
Korunga	850	800	941

Buğday

İlimizde taban arazilerde olduğu gibi meyilli arazilerde de ekim ve üretimi yapılabilen buğday, münavebede yer almaktadır.

Resim 2: Kazımpaşa Beldemizde bir buğday tarlası

Buğday ekilişlerinin tamamı ekmeklik çeşitlerdir. Üretici, sertifikalı tohumluk kullanımı ile birlikte ekim, dikim, bakım, mücadele ve hasat teknikleri gibi pek çok konuda yeterli bilgiye sahiptir. Kullanılan buğday tohumlukları ortalama üç yılda bir değiştirilmekte ve yenilenmektedir. 24 bin 576 hektar alanda ekilişi yapılan buğdaydan 2006 yılında 72 bin 984 ton üretim sağlanmıştır. En fazla buğday ekilişi Merkez, Geyve, Hendek, Kaynarca ve Taraklı ilçelerinde yapılmaktadır.

Şeker Pancarı

İlimizde şeker pancarı 2006 yılında 2 bin 911 hektar alanda ekilmiş olup 152 bin 665 ton ürün alınmıştır. Şeker pancarının ağırlıklı olarak ekildiği ilçeler Merkez, Söğütlü, Akyazı ve Pamukova'dır.

Ayçiçeği

İlimizde 3 bin 172 hektar alanda ekilen ayçiçeğinden toplam 5 bin 167 ton ürün elde edilmiştir. Hibrit tohumluk kullanımı %90'lara varan ayçiçeği yetiştiriciliğinde esas olarak meyilli araziler kullanılmaktadır. En fazla ayçiçeği üretimi yapılan ilçemiz Kaynarca'dır.

Patates

Tarla bitkileri arasında patates ekimi giderek önemini kaybetmektedir. Daha çok erkenci çeşitlerin tercih edildiği patates üretiminde son yıllarda meydana gelen aşırı yağışlar nedeniyle ekim alanları ve üretimde düşmeler olmuştur. 2006 yılında 841 hektar alanda patates ekilmiş 17 bin 680 ton ürün alınmıştır.

Yem Bitkileri

İlimizde hayvan beslemede önemli bir yeri olan yem bitkilerinden özellikle silajlık mısır, yonca, fiğ ve korunga ekilişleri dikkat çekmektedir.

Tablo 7:Yem Bitkileri Ekiliş ve Üretim Miktarları, 2006

Ürünler	Ekim Alanı (hektar)	Üretim Miktarı (ton)
Korunga	85	800
Yonca	5.678	76.958
Hayvan Pancarı	23	1.320
Fiğ	3.794	20.115
Silaj Mısır	12.545	352.500
Sorgum-sudan otu	12.000	180
Yulaf	2.102	12.051
Toplam	36.227	463.924

Sebze Üretimi

Arazilerin küçük ve parçalı olması ilin tarımsal geleceğinde sebzeçilik sektörünü ön plana çıkarmaktadır. Yoğunlaştırılan eğitim ve yayım çalışmaları sonucunda 1995 yılından bu yana uygulanan projeli faaliyetlerle üreticilerde açık ve örtü altı sebze kültürünün gelişmesi; ekim

alanları, çeşitlilik ve üretimde kayda değer artışlar getirmiş, 1997 yılında sektörün tarımsal üretim değeri içindeki payı %2,6 iken bu oran 2006 yılında %6,1'e ulaşmıştır.

Tablo 8 : Önemli Sebze Ekiliş ve Üretim Miktarları, 2006

Ürünler	Ekim Alanı (da)	Üretim (ton)	Verim(kg/da)
Sivri Biber	5.045	7.543	1.495
Salçalık Biber	7.850	11.485	1.463
Domates	10.185	26.390	2.591
Taze Fasulye	3.295	2.453	745
Hıyar	1.480	3.467	2.343
Balkabağı	1.638	4.612	2.816
Sakız Kabağı	2.595	4.550	1.753
Kabak (çerezlik)	15.510	2.302	148
Ispanak	6.255	5.461	873
Karnabahar	5.200	11.150	2.144
Karpuz	4.450	15.520	3.487
Kavun	1.490	3.495	2.345
Başlahana	10.658	28.737	2.696
Kıvırcık Marul	7.600	8.977	1.181
Kuru Soğan	1.350	2.850	2.100

Her ilçemizde sebze üretimi yapılmakla birlikte Pamukova, Geyve, Adapazarı, Söğütlü ve Hendek İlçesi ticarî anlamda sebzeçiliğin sürdürüldüğü yerlerdir. Bu ilçeler büyük tüketim merkezlerine yakınlığın da avantajını kullanmakta, iç tüketimin yanında il dışı talepleri de karşılamaya yönelik çalışmalar yapmaktadırlar. İl genelinde tarla sebzeçiliği yanında örtü altı sebzeçilik de yapılmaktadır. Ancak, genel ekonomik durumun etkisinde kalan girdi maliyetleri ile ürün fiyatları dengesindeki bozulma nedeni ile örtü altı sebzeçilikte durgunluk süreci yaşanmaktadır.

Sebze üretiminde teşkilatımızca önerilen yüksek verimli hibrit tohumluklar kullanılmaktadır. İlimizde ticarî amaçlı tarla sebzeçiliği yapılan toplam alan 10 bin 364 hektar olup, ayrıca meyve bahçelerinde ara ziraat olarak da sebzeçilik faaliyetleri sürdürülmektedir.

İlimiz sebze üretim değerinin ilçeler üzerinden dağılımını incelediğimizde %40'la Merkez ilçe ilk sırada yer almakta, bunu %21,21'le seviyeye Pamukova %19,23'le Geyve İlçeleri takip etmektedir. Kaynarca ve Hendek İlçelerimizde sebzeçiliğin önemli olduğu ilçelerimizdendir

Tabloda yer alan sebzelerin dışında az miktarda kırmızı lahana, göbekli marul, brokoli, kereviz, kuru sarımsak, barbunya, taze bezelye, patlıcan ve taze soğan yetiştirilmektedir.

Süs Bitkileri Üretimi

Resim 3: Kaplı üretimde C. leylandii

İlimizde aile başına düşen arazi miktarının çok az olması yanında arazi parçalılığının ve parsel büyüklüklerinin asgari seviyelerde olması, diğer tarımsal faaliyetlerin verimlilik sağlayacak şekilde sürdürülmesine imkân vermemekte, bu yörelerdeki üreticilerimiz de birim alandan

daha çok gelir getiren sektörlere yönelmektedir. Bu sektörlerin başında iç ve dış mekân süs bitkileri üretimi gelmektedir.

İlimizin gerek iklim, gerekse toprak yapısı bakımından iç ve dış mekân süs bitkileri yetiştiriciliğine uygun olması nedeniyle bu alanda yetiştirici sayısı ve yetiştirme alanı hızla artmaktadır.

Resim 4: Repikajda *C. leylandii*

Coğrafi konumu itibariyle başta İstanbul, İzmir, Bursa, Ankara olmak üzere metropollerle yakın olmamız sayesinde, işletme girdilerinin temini ekonomik ve rahat olarak sağlanmakta; bölgemizde yazlık, tatil köyleri ile sayfiye ve dinlenme tesislerinin yoğun olması da üretilen ürünlerin pazarlanmasını kolaylaştırmaktadır.

Yine başta İstanbul, İzmir, Bursa, Ankara olmak üzere diğer bölge ve civar İllerimizdeki Belediye park ve bahçe düzenlemelerinde de dış mekân süs bitkilerine yoğun talep olmaktadır.

Tarım İl Müdürlüğümüzün çabaları ile Merkez Arifiye Beldesi ile Sapanca İlçemizde özellikle dış mekân süs bitkisi üreticileri “Tarımsal Kalkınma Kooperatifi” çatısı altında toplanmışlardır. İl sathındaki yetiştiricileri aynı çatı altına toplayarak daha katılımcı kararlar almalarını sağlamak amacı ile ülkemizin ilk ‘Süs Bitkileri Üreticileri Birliği’ ilimizde kurulmuştur.

İlimiz Merkez İlçeye bağlı Yazlık Beldesi sınırları içinde şehir merkezine yakın, ulaşım avantajına sahip, toprak yapısı bakımından da süs bitkisi üretimine uygun 1034 dekar arazi, Süs Bitkileri Üretim Bölgesi kurulması için İl Özel İdaremizce satın alınarak profesyonel anlamda fide/üretim materyali üreterek sözleşmeli model yetiştiricilik yaptırmayı taahhüt eden 8 adet firmaya 16 yıl süre ile kiralanmıştır.

Resim 5: Süs Bitkileri Üretim Bölgemizden bir görünüm.

Sektörün temel ihtiyaçlarından biri olan eğitim konusunda; eğitici olarak görevlendirilen teknik personelin eğitiminden başlanarak, İl bazında sözleşmeli üretim yapmak isteyen üreticilerimiz için hazırlanan eğitim programı uygulanmaya başlanmış, bu kapsamda 10 ilçemizde düzenlenen kurslarda 1000’e yakın üretici Genel Süs Bitkileri Yetiştiriciliği eğitiminden geçirilmiştir.

Yazlık beldesinde kiralama yapan firmalarla İl Müdürlüğümüzce Süs Bitkileri Temel Yetiştiricilik eğitiminden geçirilen, sözleşmeli üretim yapmaya istekli çiftçilerin imzalayacakları sözleşmenin temel unsurları belirlenmiş ve teknik şartnamelerin metnine son şekil verilmiş olup 2007 yılında sözleşmeli üretim başlatılacaktır.

Resim 6: Süs Bitkisi Yetiştiriciliği Eğitimi

Diğer yandan pazarlamaya yönelik olarak orta ve uzun vadede üretilecek süs bitkilerinin iç ve dış piyasaya tanıtılması ve pazarlama kanallarının oluşturulması amacıyla fuar ve tanıtım alanı planlanarak uygun araziler belirlenmiş, belirlenen alternatif alanlar arasında hukuki statüsü ve konumu en uygun bulunan Arifiye Beldemizin sınırları içinde Sapanca gölü kenarında yer alan arazide Tanıtım Alanı oluşturmak için Proje çalışmaları başlatılmıştır.

Sakarya Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Projesinde 5 inci yılda 15 milyon, 10 uncu yılda 50 milyon pazarlanabilir fidan üretimi, 5 inci yıldan sonra iç talebi aşarak 10 uncu yılda 80 milyon dolar ihracat hacmine ulaşılması öngörülmektedir. Böylece ithalat ihtiyacı ortadan kaldırılarak döviz kaybı önlenecek, kısa vadede yeter gelirli, orta ve uzun vadede uluslararası kimlik kazanmış ihtisaslaşmış işletmeler ortaya çıkacaktır.

Üretim Bölgesi içerisinde kurulacak işletmelerin sera tesisleri ile sektöre girdi temin eden yan sanayiye (gübre, torf, saksı, ponza taşı, PVC malzemeler v.s) ait fabrikaların kurulması ve gelişmesi ile gelirden ve istihdamda çarpan etkisi oluşturularak asgari 60 bin ilave istihdam sağlanabilecektir.

Önümüzdeki süreçte, dünya süs bitkileri sektöründe tercih görecek “SAKARYA” markasının oluşması için tüm tarafların işbirliği ile çalışmalarımız devam edecektir.

Resim 7: Dördüncü Süs Bitkileri Fuarında açılan standımızdan bir görünüm

Seracılık

İlimizde işletmelerin arazi varlıklarının çok küçük oluşu, özellikle %30'unun 15 dekardan az tarım arazisine sahip oldukları düşünülürse, bu alanlardan en yüksek verim ve gelir elde edilebilmesi sera sebzeçiliği ya da süs bitkisi yetiştiriciliği ile mümkündür.

İlimizde örtü altı yetiştiricilik 363 dekar alana yayılmıştır. Hakim ürün olarak ortaya çıkan hıyarda bir dekadardan 20-22 ton mahsul alınabilmektedir. Marul gelirinin istikrarsızlığı nedeni ile yıllık işletme masraflarına karşılık sayılması mümkün olup yıllık net gelir hıyardan elde edilecek gelir olarak ortaya çıkmaktadır. Mayısın üçüncü haftasından itibaren piyasaya sunulmaya başlayan hıyar, ısıtmasız sistem seracılıkta rahatlıkla yetiştirilebilmektedir.

Meyve Üretimi

İlimizde meyvecilik denildiğinde, Merkez, Geyve, Pamukova, Taraklı ve Sapanca'da ağırlıklı olarak elma, armut, ayva, kiraz ve vişne, diğer ilçelerimizde de fındığın hakim ekilişleri görülmektedir.

Meyve üretim değerinin ilçeler üzerinden dağılımı incelendiğinde Kocaali ilçemiz toplamın içinde %19,69 pay ile birinci sırada yer almakta, %19,64 pay ile Geyve ilçemiz ikinci sırada, %17,47 lik pay ile de Karasu üçüncü sırada yer almaktadır. Bu sıralama fındık ürününün

Meyvecilik üretimi içerisinde mütalaa edilmesinden kaynaklanmaktadır. Fındık haricinde diğer meyvelerin üretimi Kocaali İlçesi içinde diğer ilçelere göre daha az durumdadır.

Tablo 9: Önemli Meyve ağaçlarının Sayısı ve Üretimi, 2006

Meyveler	Meyve Veren Ağaç Sayısı	Üretim (ton)
Armut	272.145	9.697
Ayva	630.570	74.080
Elma	568.600	65.735
Trabzon Hurması	8.850	495
Erik	159.260	8.395
Kiraz	256.350	22.047
Şeftali	281.810	15.696
Vişne	55.920	1.743
Ceviz	88.100	2.753
Fındık ocağı	34.323.880	99.328
Bağ ⁽¹⁾ ,	36.230	62.120 ⁽²⁾
Çilek(1)	833	1.201

¹ Bağ ve çilek alanı dekar, ² Yaş üzüm üretimi

Fındık

İlimizde kayıtlı toplam 686.600 dekar fındık alanı mevcut olup, 2006 yılı rekoltesi 99 bin 328 ton olarak tespit edilmiştir.

Resim 8: Karasu İlçemizde Bir Fındık Harmanı

Fındık yetiştiriciliği yapılan alan, toplam tarım alanlarının %28'sine tekabül etmektedir. Bu alandan elde edilen fındık geliri, tarımdan elde edilen gelirin %26'sı, meyvecilikten elde edilen toplam gelirin %67'si kadardır. Buradan da anlaşılacağı üzere fındık, İlin tarımında ve ekonomisinde önemli bir yere sahiptir.

Kiraz-Vişne

Diğer tarımsal faaliyetlerin henüz vejetasyonunun gelişme devresinde olduğu Mayıs-haziran aylarında hasat olgunluğuna gelip pazara sevk edilme ve ara dönemde gelir getirme özelliğindeki kiraz ve vişne, ilin güneyinde yer alan Taraklı-Pamukova-Geyve ekseninde tercih görmekte, Geyve ilçesinde (Alifuatpaşa Beldesi) oluşan kendine özgü piyasasıyla sofralık tüketim yanında meyve suyu, likör sanayi gibi endüstri kollarına da sevkiyat yapılmaktadır. Halen yörede toplam 312 bin 270 civarındaki ağaçtan 23 bin 790 ton ürün elde edilmektedir.

Ayva

Fındığın dışındaki meyve popülasyonu içerisinde önemli bir yer tutan ayva yetiştiriciliği Geyve, Pamukova ve Sapanca Gölü çevresinde yoğunlaşmıştır. Sofralık tüketimi yanında tarımsal sanayiye hammadde olma özelliğiyle gerek anakentlere ve gerekse yaş meyve ihracatçılarına hitap eden bir meyve çeşidimizdir. İlimizde 2006 yılında 630 bin 570 adet ayva ağacından 74 bin 080 ton ürün elde edilmiştir.

Resim 9: Geyve İlçemizde Modern Bir Ayva Bahçesi

Bağcılık

İl genelinde üretim payı olarak %3 gibi küçük bir paya sahip olan sektör, özellikle Geyve ve Pamukova ilçelerimizde önemli ölçüde çiftçi ailesinin asli geçim kaynağıdır. Bu ilçelerimizde ihracata yönelik olarak danelerini dökmeyen müşküle üzümü üretilmekle beraber yeni çeşitler de plantasyona girmektedir. Yeni bağlar kordon sistemi ile tesis edilmektedir. İlimizde 2006 yılı verilerine göre 3 bin 623 hektar alanda bağcılık yapılmaktadır.

HAYVAN VARLIĞI ve HAYVANSAL ÜRETİM

İlimizde sığırcılık sektörü yanında tavukçuluk sektöründe de önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Modern beyaz et ve yumurta tesisleri faaliyete geçirilmiş ve bunlara bağlı kesimhaneler kurulmuştur. İlin tarımsal üretim değerinin yaklaşık %42'si hayvansal ürünlerden sağlanmaktadır.

Hayvancılıkta da bitkisel üretimde olduğu gibi orta ve büyük ölçekli işletmelerin sayısının artırılması gerekmektedir. Halen merada ve şahıslara ait çayırarda otlatmaya dayalı hayvancılık devam etmekle birlikte hayvancılığımız kapalı sisteme dönmektedir.

Tablo 10 : Hayvan Varlığı, Adet, 2006

İlçesi	Büyük Baş				Tek Tırnaklı	Küçük Baş			Köpek Kedi	Kanatlı Adet/devre
	Manda	Buzağı Dana	Sığır	Toplam		Koyun	Keçi	Toplam		
Merkez	19	9.204	26.451	35.674	344	1.950	52	2.002	2.900	1.499.500
Akyazı	710	7.547	8.190	16.447	255	2.393	185	2.578	1.127	1.676.000
Ferizli	0	2.350	3.190	5.540	0	810	0	810	450	1.116.000
Geyve	0	3.000	6.500	9.500	825	9.700	630	10.330	860	1.234.500
Hendek	240	2.250	8.630	11.120	471	2.455	95	2.550	4.655	1.614.000
Karasu	4	3.010	7.035	10.049	9	910	60	970	715	1.268.000
K.pürçek	0	717	2.289	3.006	67	1.160	63	1.223	400	347.500
Kaynarca	0	1.200	14.300	15.500	1	970	0	970	450	3.717.000
Kocaali	0	900	3.200	4.100	0	200	0	200	560	178.000
Pamukova	5	1.200	2.415	3.620	64	3.320	3.250	6.570	415	542.000
Sapanca	0	956	1.100	2.056	120	200	0	200	400	326.000
Söğütlü	37	1.930	4.752	6.719	25	721	0	721	692	795.000
Taraklı	1	589	5.611	6.201	0	5.500	450	5.950	750	549.500
Toplam	1016	34853	93663	129532	2181	30289	4785	35074	14374	14863000

Karkas et verimi ülkemizde 180-200 kg. arasında iken, ilimiz 260 kg.dır. Ancak bu verim AB ülkelerinde 400 kg.dır. Bir laktasyonda ortalama süt verimi Türkiye'de 1700-1800 kg. civarında iken ilimizde ortalama 3900 kg. verim alınabilmektedir. Soy kütüğüne kayıtlı işletmelerde ise 5000 kg.dır. Avrupa Birliği'nde bir laktasyondaki verim ortalaması 6500 kg. iken Amerika Birleşik Devletlerinde 7500 kg.dır.

Tablo 11: Hayvansal Üretim (ton), 2006

Ürünler	2002	2003	2004	2005	2006
Kırmızı et	18.219	14.840	15.175	15.175	15.180
Beyaz et	85.504	96.055	148.134	152.554	160.966
Süt	190.806	191.233	198.962	198.962	211.576
Bal	716	431	422	508	623
Yumurta (Adet)	162.000.000	162.410.000	167.297.500	156.832.000	79.500.000

İlimiz Hayvansal üretim değerlerinin ilçeler üzerinden dağılımı incelendiğinde Kaynarca ilçemiz %19,8 oranla birinci sırada yer almakta bunu 17,2'lik oranla Merkez ilçesi izlemektedir. Bu ilçelerimizde broiler üretiminin yoğunluğu hayvansal üretimden elde edilen değeri yükseltmektedir.

Tablo 12: Hayvan Varlığının Dağılımı, 2006

Hayvan Türü		Adet
Koyun		30.089
Keçi		4.785
Sığır	Kültür	52.935
	K.Melezi	60.160
	Yerli	15.421
	Toplam	128.516
Manda (*)		1016
Kanatlı	Tavuk Etçi (Adet/devre)	14.863.000
	Tavuk Yumurtacı	577.800
	Köy Tavuğu	318.684
	Hindi	9.990
	Ördek	15.179
	Kaz	2.299
	Toplam	16.828.752
Arılı Kovan		45.775
Açılan İpek Böceği Kutusu		400

Tablo 13: Hastalık Mihrakları, 2006

Hastalık Adı	Kuduz	Tüberküloz	Şap	Koyun Vebası	Koyun Çiçeği
Toplam Mihrak	7	9	14	1	1

Tablo 14: Tüberküloz Testleri ve Ödenen Tazminat Miktarları, 2006

İlçe	Adet	Hayvan Türü	Tazminat Tutarı YTL
Ferizli	1	Sığır	1.526.00
Karasu	1	Sığır	974.00
Merkez	6	Sığır	6.584.00
Toplam	8	Sığır	9.084.00

Hayvan Hastalıkları İle Mücadele

Hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele programı kontrol, tedavi, dezenfeksiyon ve koruyucu aşılama çalışmaları sürdürülmüştür. 2006 yılında yapılan programlı koruyucu aşılamalar ve gerçekleşme yüzdeleri aşağıda çıkarılmıştır.

Resim 10: Koruyucu Aşılama Çalışması Yapılırken

Tablo 15: Şap Aşılması, 2006

Dönemi	Program		Aşılana		Gerçekleşme %	
	B.Baş	K.Baş	B.Baş	K.Baş	B.Baş	K.Baş
İlkbahar	121.126	38.627	112.188	1.248	92.62	3.2
Sonbahar	31.064		87.588		72.4	

Tablo 16: Diğer Programlı Aşılar, 2006

Aşı Adı	Antrax (B.B)	S-19	Kuduz	Rew-1	Newcastle	Sağlık Taraması
Program	1.512	6.045	12.707	3.005	16.322.000	16.632.515
Uygulama	1.071	1.289	3.971	395	12.177.000	28.136.352
Gerçekleşme %	70.83	21.32	31.25	11.26	74.60	172.37

Tablo 17: Yetiştirici İsteğine Bağlı Yapılan Koruyucu Aşılamalar, 2006

Yanıkara (B.B)	Enterotoxemi(K.B)	Agalaxia	Keçi Ciğer Ağrısı	Koyun-Keçi Çiçek	PPR
4.317	942	50	350	366	4.611

Programlı Aşılarda Serbest Veteriner Hekimlere Ödenen Desteklemeler

Hayvan hastalıklarıyla mücadele çerçevesinde, programlı aşılamalarda uygulayıcıların desteklenmesi ile ilgili Bakanlık talimatı gereği bazı köylerde Sonbahar Dönemi Şap ve S-19 aşılamaları Serbest Veteriner Hekimlerce yapılmıştır.

Tablo 18: Şap Aşılması, 2006

İlçeler	Aşı Yapan Vet. Hek. Sayısı	Aşılanan Sığır	Destekleme Tutarı YTL.
Merkez	2	28.590	14.993.50
Akyazı	2	4.874	2.437.00
Geyve	1	7.045	4.971.00
Taraklı	2	8.275	5.632.25
Toplam	7	48.784	28.033.75

Aşı yapan 7 adet serbest Veteriner Hekime yaptıkları 48.784 aşı için toplam 28.033 YTL destekleme ödemesi yapılmıştır.

İlimizden İhracatı Gerçekleştirilen Kanatlı Ürünleri

En önemli ihraç maddelerimizden olan tavuk ürünleri ihracatı geçen yıllara nazaran büyük artış göstermiştir.

İlimizde faaliyet gösteren Şen Piliç, Canpi Gıda, Beypi A.Ş, Pili Gıda firmaları Azerbaycan, Tacikistan, Irak, Bosna Herzek ülkelerine bütün piliç,tavuk kıyması gibi kanatlı ürünleri ihraç ederek Ülkemiz ekonomisine katkı sağlamışlardır.

Tablo 19: Kanatlı Ürünleri İhracatı, 2006

İhracat Yapılan Ülke	İhraç Edilen Hayvansal Ürün	İhraç Eden Firma	Miktarı Kg.	Parasal Değeri	
				USA.\$	Euro
Irak	Dondurulmuş Bütün Piliç+Tavuk Kıyması	Şen Piliç	44.190	57.447	
Irak	Dondurulmuş Bütün Piliç+Tavuk Kıyması	Canpi Gıda	47.500	96.716	
Bosna Herzek	Dondurulmuş Bütün Piliç+Tavuk Kıyması	Beypi A.Ş	380.000	10.286	144.140
Azerbaycan	Dondurulmuş Bütün Piliç+Tavuk Kıyması	Beypi A.Ş	1.805.934	1.362.911	
Azerbaycan	Dondurulmuş Bütün Piliç+Tavuk Kıyması	Şen Piliç	327.054	439.668	
Irak	Dondurulmuş Bütün Piliç+Tavuk Kıyması	Beypi A.Ş	950.262	1.563.207	
Tacikistan	Dondurulmuş Bütün Piliç+Tavuk Kıyması	Beypi A.Ş	678.256	316.381	
Bosna Herzek	Dondurulmuş Bütün Piliç+Tavuk Kıyması	Pili Gıda	80.000		48200
Ege Serbest Bölge	Dondurulmuş Bütün Piliç+Tavuk Kıyması	Beypi A.Ş	50.245	55.768	
Toplam			4.363.441	3.902.384	192.340

Arıcılık

İlimizde fennî kovan sayısında yıldan yıla bir artış, ilkel kovan sayısında bir azalış söz konusudur. Bakanlığımızın uygulamaya koyduğu Bal Eylem Planı çerçevesinde bal üreticileri kayıt altına alınarak, yetiştiricilere ruhsat verilmiştir.

2006 yılı verilerine göre ilimiz genelinde 783 adet bal üreticisinde 45 bin 775 adet fenni kovan bulunmakta olup bu kovanlardan elde edilen toplam bal üretimi 623 bin 975 kg.dır. Teşkilatımızca gerçekleştirilen eğitim ve yayım çalışmaları ile yetiştirilen arıcı sayısının bu gelişmedeki önemi büyüktür. Talepler doğrultusunda teşkilatımızca tertip edilen kurslar sonucu yetişen her teknik arıcı, çevresindeki diğer arıcılara örnek olmakta, eski usul arıcılıktan vazgeçilmektedir

Bal Eylem Planı

Bakanlığımızın uygulamaya koyduğu Bal Eylem Planı çerçevesinde bal üreticileri kayıt altına alınarak, yetiştiricilere ruhsat verilmiştir. Eylem Planı ile ilgili bilgiler aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 20: Bal Eylem Planı Sonuçları, Kg, 2006

İlçe Adı	Bal Üretici Sayısı	Toplam Kovan sayısı	Petek Bal Üretimi	Süzme Bal Üretimi	Toplam Bal Üretimi
Merkez	188	10.293	7.386	140.338	147.725
Akyazı	68	10.300	14.500	100.000	114.500
Ferizli	35	961	1.415	13.000	14.415
Geyve	30	1.414	3.210	18.000	21.210
Hendek	180	11.540	21.000	140.560	161.560
Karasu	107	3.515	5.725	47.000	52.725
Karapürçek	39	1.520	1.200	21.600	22.800
Kaynarca	13	490	0	7.350	7.350
Kocaali	58	2.246	3.690	30.000	33.690
Pamukova	18	662	930	9.000	9.930
Sapanca	16	1.219	1.285	17.000	18.285
Söğütlü	20	924	2.860	11.000	13.860
Taraklı	11	395	925	5.000	5.925
Toplam	783	45.479	64.126	559.848	623.975

Merkez ve tüm ilçelerde 783 bal üreticisi ve 45.479 kovan arı kayıt altına alınmış, bu arılardan 623.975 kg. bal üretiminin gerçekleştiği tespit edilmiştir..

Tablo 21: Kaçak Hayvan Sevkleri, 2006

Olay Sayısı	11	
Ceza Verilen Kişi Sayısı	17	
Yakalanan	52	B.B hayvan
	1500	Hindi
	16	B.B hayvan derisi
	7	K.B hayvan derisi
Hayvan Sahibine Verilen Ceza	26.200,00	YTL.
Araç Sahibine Verilen Ceza Miktarı	17.970,00	YTL.

Tablo 22: Hayvan Pazarına Giriş-Çıkış Miktarları, 2006

Hayvan Türü	Sayısı
Büyükbaş	29.747
Küçükbaş	21.720
Rapor	2.339
Menşei	1.690

Sero-Sürvey Ve İzleme Çalışması

Kanatlarda Kalıntı İzleme Projesi:

Bakanlığımız tarafından uygulamaya konulan ve Kontrol Şube Müdürlüğü ile ortaklaşa yürütülen proje gereğince; aşağıdaki miktarlarda numuneler İlimizdeki işletmelerden alınarak ilgili Enstitülere gönderilmiş olup, üretilen kanatlı ve kanatlı etlerinde antibiyotikler, antikoksidiyaller, ağır metaller , hormonlar ve insan sağlığı için zararlı maddelerin kalıntı düzeyleri kontrol edilmektedir. Analiz sonucunda bulunan rezidülerin normal sınırlarda olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 23: Kanatlı İzleme Projesi Program Ve Uygulama, 2006

Eylem	Yem	Plazma	Toplam
Program	18	17	35
Alınan numune sayısı	18	17	35

Tek Tırnaklı Hayvan İşletmelerinin Kayıt Altına Alınması :

Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü' nün 14.07.2004 tarih ve 250.10.10.11 / HHM-01-3-8605 sayılı talimatları gereği; tek tırnaklı hayvan işletmelerinin kayıt altına alınması çalışmaları devam etmektedir.

2006 yılında 3 adet safkan İngiliz kısrağ ile 1 adet İngiliz aygır için Damızlık Belgesi düzenlenmiştir. 2 adet safkan İngiliz kısrağa kaybindan dolayı yeniden Damızlık Belgesi tanzim edildi. 1 adet kısrağın damızlık belgesi tanzim edilerek Bakanlığa gönderilmiştir. 1 adet tayın soykütüğüne kaydı yapılarak pedigri düzenlenmiş, 1 adet kısrağa ait pedigri kaybolmasından dolayı yeniden düzenlenmiştir. 16 adet tayın tescil işlemleri devam etmektedir.

Tablo 24: Safkan İngiliz Atları, 2006

İlçe	Yetiştirici Sayısı	Dişi	Erkek
Merkez	10	14	6
Sapanca	8	22	4
Hendek	2	12	6
Karapürçek	1	1	-
Akyazı	3	26	-
Toplam	24	75	16

Safkan Arap Atları,

Sapanca İlçemizde bir çiftimizde 3 adet dişi arap atı mevcuttur.

BSE İzleme Projesi :

Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünün 2006 yılı Hayvan Hastalık ve Zararlıları ile Mücadele Programı kapsamında BSE ve Scrafi izleme programı gereği 2 eğitim toplantısı düzenlenmiştir.Toplantıya İlimizde bulunan kooperatif üyeleri ,Süt Birliği üyeleri,Damızlık Birliği üyeleri,yetiştiriciler ve Serbest Veteriner Hekimler katılmıştır.

Büyükbaş hayvancılık

İlimizde 128 bin 516 adet sığır (manda hariç) mevcut olup bu sığır varlığının %30'u saf kültür ırkı, %62'si kültür melezi ve %8'i ise yerli ırktan oluşturmaktadır. Sığır yetiştiriciliğinde yeni kurulan işletmeler için gerekli hayvan materyali daha önceden çiftlik geliştirme projeleri kapsamında ithal yoluyla ilimize getirilerek kurulan işletmelerdeki gebe düvelerden sağlanmaktadır. Ayrıca saf, melez yahut yerli sığırlarımızın da, sunî tohumlama çalışmaları ile yüksek verim seviyelerine ulaşması için yoğun faaliyetler sürdürülmektedir.

Resim 11: Söğütli İlçemizde Yapılan Geleneksel Hayvancılık Festivali

Küçükbaş hayvancılık

İlimizde küçükbaş hayvancılık faaliyetleri yoğun olmamakla birlikte özellikle Geyve, Pamukova ve Taraklı ilçelerimizde ağırlık kazanmıştır. Küçükbaş hayvan varlığının %86'sını koyun, %14'ünü ise keçi oluşturmaktadır.

Kümes hayvanları

İlimizde yapılmakta olan Entegre Tavukçuluk faaliyetleri Broiler (etçi) tavuk üretimi üzerinedir. Toplam 987 adet işletmede 14.863.000 adet/devre üretilmiştir. Yılda beş devre üretim yapılmaktadır. Bu işletmeler genellikle Kaynarca, Akyazı, Merkez ve Hendek ilçelerinde yoğunlaşmış olup gerek kapasite gerekse teknoloji bakımından oldukça gelişmiştir. Bunun yanı sıra İlimizde yumurta tavukçuluğu ve damızlık işletmeler de mevcuttur.

Tablo 25: Kanatlı İşletmeleri, 2006

	İşletme Sayısı	Kümes Sayısı	Kapasite
Damızlık	11	76	593.500 Adet/ Yıl
Etlik	987	1081	14.863.000 Adet/devre
Yumurtacı	7	30	577.800 Adet

Resim 12: Modern bir işletme.

Veteriner Hekim Muayene ve Polikliniklerin Ruhsatlandırılması ve Denetimi:

18.06.2001 tarihli ve 24436 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Veteriner Hekim Muayenehane ve Poliklinik Yönetmeliği gereğince, Veteriner Hekim Muayenehane ve Polikliniklerin ruhsatlandırılması aksamadan yürütülmüş ve Bakanlık talimatı gereği denetimleri yapılmıştır.

Tablo 26: Veteriner Hekim Muayenehane Ruhsatlandırma, İptal, Denetimi, 2006

Ruhsat Konusu	Daha önce Ruhsat verilen	2006'da Ruhsat verilen	2006'da Ruhsatı İptal Edilen	Halen Ruhsatlı Toplam
Veteriner Hekim Muayenehanesi	62	12	6	68
Poliklinik	2	-	-	2
İlaç Satma ve Bulundurma	57	10	5	62

İlimizde Veteriner ilaçları satan Ecza Deposu, Veteriner Hekim Muayenehane ve Poliklinikler rutin 2 kez, Genel Müdürlük ihbarları ve şikayetleri üzerine de 2 kez denetimleri yapılmıştır.

Su Ürünleri

İlimizde su ürünleri istihali Karadeniz sahili ile iç sularda yoğunluk göstermektedir. İlimizde 2002-2006 yıllarında elde edilen üretim tablosu aşağıda görülmektedir. Kum Midyesi üretim istasyonları 2005 yılını kapsayan sezonda üretime kapalı olduğundan bu yılda üretim olmamıştır.

Tablo 27: Su Ürünleri Üretimi, kg

Yıllar	2002	2003	2004	2005	2006
Tatlı Su Balıkları	51.300	73.200	78.050	81.250	83.050
Kültür Balıkları	136.000	142.500	145.000	147.250	221.000
Deniz Balıkları	734.950	752.350	807.000	925.000	886.250
Toplam Balık Üretimi	922.250	968.050	1.030.050	1.153.500	1.190.300
Kum Midyesi	7.160.520	3.462.850	1.353.800	0	12.231.050

İlimizde su ürünleri istihali Karadeniz sahili ile iç sularda yoğunluk göstermektedir. 2005 yılına oranla %3'lük bir artış gösteren 2006 yılı su ürünleri üretimi toplam 1.190,3 ton (tatlı su, kültür, deniz balıkları) balık ve 12.231 ton kum midyesi olarak gerçekleşmiştir. İlimizde kurulu alabalık üretim tesislerinin durumu aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 28: Balık Üretim Tesisleri, 2006

İlçe	İşletme Adedi	Kapasite (ton/yıl)	Faaliyet Durum			
			Faal	Kapasite (ton/yıl)	Faal değil	Kapasite (ton/yıl)
Akyazı	10	81,5	9	52,5	1	15
Hendek	2	27	2	27	-	-
Karapürçek	2	28	1	3	1	25
Kocaali	2	13	2	13	0	0
Pamukova	1	10	1	10	0	0
Sapanca	5	68	5	68	1	6,5
Taraklı	1	12	1	12	-	-
Toplam	23	239,5	21	185,5	3	46,5

Resim 13: Sakarya Nehrine Bırakılan beş yaşlı Rus Mersini(*Acipenser gueldenstaedti*)

İç sularımızda çeşit zenginliğinin artırılması, mersin balığı popülasyonunun çoğaltılması için İstanbul Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Sapanca Su Ürünleri Meslek Yüksek Okulu ile İl Müdürlüğümüz iş birliğinde Rusya'dan yavru olarak getirilerek yetiştirilen Mersin balıkları 5. yılın sonunda doğal ortamda yaşamaları için Sakarya Nehrine bırakılmıştır.

Resim 14: Antalya-Kepez'den getirilerek İç Sulara Bırakılan Aynalı Sazan Yavruları (Cyprinus Carpio)

Hayvansal Üretimi Geliştirme Çalışmaları

İlin tarımsal projeksiyonunda öne çıkan hayvancılığın geliştirilmesi amacı ile ırk ıslahı, mera ıslahı, hayvan sağlığı hizmetleri ve hayvansal faaliyetlerin desteklenmesi gibi bir çok konuda çeşitli projeler uygulanmaktadır.

Suni Tohumlama Çalışmaları

2006 Yılında suni tohumlama hizmetleri Merkez ve 11 ilçede Bakanlıktan suni tohumlama izni almış 59 serbest veteriner hekimlerle yapılan protokolle gerçekleştirilmiştir.

Tablo 29: Sun'i Tohumlama Sonuçları, Adet, 2006

Yıllar	1.Tohumlama	2.Tohumlama	Toplam
2003	15.389	2.123	17.512
2004	18.251	2.283	20.534
2005	26.393	3.588	29.981
2006	34.831	5.275	40.106

Sakarya Damızlık Süt Sığırı Yetiştiricileri Birliği

Tarım ve Köy işleri Bakanlığı ile Almanya Tarım Bakanlığı arasında Sığır Yetiştiricileri Enformasyon Sistemi Projesi Protokolü imzalanmış, bu amaçla 904 sayılı Islah-1 Hayvanat Kanununda yapılan değişiklikle Ülkemizde 1995 yılında Birliklerin kurulmasına başlanmıştır. İlimizde ise Birlik 1995 yılında 25 kurucu üye ile kurulmuştur. Birliğin üye sayısı 965 olup 6 Ziraat Mühendisi, 6 büro elemanı, 1 sperma dağıtım ve 1 adet de buzağı katkı maddeleri satış elemanı çalışmaktadır. Birlik ilk şubesini 16 Aralık 2005 tarihinde Kaynarca İlçesinde açmıştır.

Tarım ve Köy işleri Bakanlığımız ile Birlik ortaklaşa iki proje yürütmektedir.

Islah ve Soy Kütüğü Projesi:

İlimizde 2006 yılında soy kütüğüne kayıtlı 965 işletmede 10.614 büyükbaş süt sığırı bulunmaktadır. Bu işletmelerde satılan 14.069 ton süt için 1.320.286 YTL süt desteklemesi ödenmiştir. Buzağı teşvik ödemesi kapsamında soy kütüğüne kayıtlı 2.110 adet buzağıya 267.560 YTL destekleme ödemesi yapılmıştır. Soy Kütüğüne kayıtlı işletmelerde laktasyon ortalaması 5000 litredir.

Ön Soy Kütüğü Projesi:

Islah ve soy kütüğüne alt yapı oluşturmak ve ilimizde yapılan suni tohumlamaları kontrol etmek amacıyla uygulanan bu projede kayıtlı işletme sayısı 31 bin 666 dır. Toplam sığır sayısı ise 122 bin 877 baştır.

HAYVANCILIK DESTEKLEMELERİ

10 Mayıs 2000 tarihli “Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkındaki Kararname” kapsamında;

Sun’i Tohumlama Desteği

2006 yılında 2005/8503 sayılı Genelge ile Müdürlüğümüzden suni tohumlama izni almış 61 adet Veteriner Hekim veya yardımcı sağlık personeli ile suni tohumlama çalışmaları devam ettirilmiştir. Soy kütüğüne ve önsoy kütüğüne kayıtlı işletmelerdeki sığırlara uygulanan suni tohumlama başına 26 YTL destekleme ödemesi yapılmıştır. Hayvanların E-Islah veri tabanına kaydedilmesi destekleme ödemelerinin ana şartıdır. Ocak 2006 ile Aralık 2006 arasında Soy kütüğüne ve Önsoy kütüğüne kayıtlı 26355 baş hayvan için 684.383 YTL. destekleme ödemesi yapılmıştır.

Damızlık Gebe Düve Desteği

2006 yılında saf ırk belgeli gebe düve alan üreticilere hayvan başına 275 YTL, damızlık belgeli gebe düve alanlara hayvan başına 550 YTL. olmak üzere toplam Damızlık Belgeli 29 baş gebe düve için 14.950 YTL, Saf Irk Belgeli 237 baş gebe düve için 59.925 YTL. ödeme yapılmıştır.

Sun'î Tohumlamadan Doğan Buzağı Desteği

Damızlık Süt Sığırı Yetiştiricileri Birliği kanalıyla soy kütüğüne kayıtlı işletmelerde suni tohumlamadan doğan buzağı için 140 YTL, önsoy kütüğüne kayıtlı işletmelerde suni tohumlamadan doğan buzağı içinse 80 YTL. olmak üzere toplam 5.596 buzağı için 501.480 YTL ödeme yapılmıştır.

Yem Bitkisi Desteği

2006 yılında 5584 müracaata proje yapılarak toplam 87569 dekar alan için 5.318.688 YTL. hakediş düzenlenmiştir. Aşağıdaki tabloda, 2003 yılından 2006 yılı sonuna kadar olan yem bitkisi desteklemeleri ve bir önceki yıla göre artış miktarları gösterilmiştir.

Tablo 30: Yem Bitkileri Desteklemeleri, 2003-2006

Yıl	2003	Artış %	2004	Artış %	2005	Artış %	2006	Artış %	
Onaylanan Proje Sayısı	958	31	2567	168	4003	56	5584	40	
Yem Bitkisi, dekar	Sılablık Mısıır	20949	24	31048	48	40464	30	58004	43
	Yonca	3319	5	5794	75	3845	-34	3595	-7
	Fiğ	6437	92	7573	18	11264	49	23611	110
	Korunga	80	-67	129	61	186	44	177	-5
	Tritikale	26	-4	420	1515	743	77	2182	-40
	S.Sudanotu	97	54	137	41	231	69	0	0
	Macar Fiğı	160	0	329	106	2642	703	0	0
	Polybra(Hay.Şal.)	62	0	0	-100	0	0	0	0
	Toplam	31130	31	45430	46	59375	31	87569	47
Alet Makine, Adet	Silaj Makinası	6	20	6	0	0	-100	16	0
	Çayır Biçme Makinası	0	-100	0	0	0	0	1	0
	Rotavatör	1	0	0	-100	0	0	0	0
	Pulluk	0	0	0	0	0	0	5	0
	Yağmurlama Sulama	0	-100	0	0	0	0	0	0
Yapılan Destekleme Miktarı (YTL)	1030377	62	1807734	75	3414552	89	5318689	56	

Resim 15: Silaj yapımı

Su Ürünleri Desteği

2006 yılı su ürünleri destekleme uygulamaları kapsamında alabalık üretimi yapan projeli işletmelere porsiyonluk ve yavru balık desteği olmak üzere toplam 70.180,86 YTL hakediş düzenlenmiştir.

Tablo 31: Su Ürünleri Desteklemeleri, 2006

Destekleme	Destekleme Alan İşletme Sayısı	Desteklenen Balık Miktarı	Destekleme Tutarı YTL.
Yavru Balık Dest.	10	444.000 Adet	22.200,00
Porsiyonluk Balık Dest.	8	73.816,92 Kg	47.980,86
Toplam	18		70.180,86

Doğrudan Gelir Desteği Ve Çiftçi Kayıt Sistemi

2001 yılında uygulanmaya başlayan doğrudan gelir desteği (DGD) ve çiftçi kayıt sistemi (ÇKS) çalışmaları kapsamında 2005 yılı için 30.350 müracaat yapılmış, desteğe tabi alan 1.008.502 dekar, destek miktarı ise 10.085.086 YTL. olup bu miktarın tamamı 2006 yılında ödenmiştir. 2006 yılı Çiftçi Kayıt Sistemi çalışmaları doğrultusunda müracaatlar 03.12.2006 tarihi itibarıyla sona ermiş olup toplam 30.428 çiftçi ve toplam 1.021.341 dekar alan kayıt altına alınmıştır. Bu alan için toplam 10.213.660 YTL tahakkuk ettirilmiştir.

Tablo 32: İlçeler Bazında DGD Ödeme Kayıtları, dekar, YTL, 2006

İlçe Adı	Çiftçi Sayısı	DGD Dest. Tabi Alan	Org. Tarım Dest. Tabi Alan	Toprak Analizi Dest.Tabi Alan	Destek Miktarı
Merkez	4.801	186.320,903	0	43,309	1.863.252,34
Akyazı	3.913	107.556,419	0	0	1.075.564,19
Ferizli	1.770	55.180,131	0	0	551.801,31
Geyve	3.013	130.003,269	0	0	1.300.032,69
Hendek	3.945	91.421,631	22,637	0	914.284,22
Karapürçek	782	17.123,096	0	70,663	171.301,62
Karasu	1.516	39.870,277	0	0	398.702,77
Kaynarca	2.263	117.435,627	0	0	1.174.356,27
Kocaali	4.058	87.554,384	0	24,000	875.567,84
Pamukova	1.540	52.764,195	0	0	527.641,95
Sapanca	129	2.989,962	0	0	29.899,62
Söğütü	1.545	55.524,486	0	42,463	555.287,32
Taraklı	1.153	77.596,758	0	0	775.967,58
Toplam	30.428	1.021.341,138	22,637	180,435	10.213.659,72

İlave Doğrudan Gelir Desteklemeleri

Bakanlığımız DGD desteklemeleri dışında ilave olarak bitkisel üretimi de desteklemektedir. Çeşitli konularda uygulanan ve Müdürlüğümüzce de icra edilen desteklemeler; Dane Mısır-Ayçiçeği desteklemeleridir.

Dane Mısır-Ayçiçeği Desteklemeleri

2005 yılında müracaatları alınan 8664 adet dane mısır üreticisine 2006 yılında, 267314 ton ürün için 13.370.116 YTL ve 580 ayçiçeği üreticisine 1696 ton ürün için 296.773 YTL prim ödemesi yapılmıştır.

Hububat destekleme primi yurt içinde 2006 yılında üretilen buğday, arpa, çavdar, yulaf ve çeltik üreticilerine destekleme primi ödenmesine dair 2005 tarihli ve 25832 sayılı resmi gazete yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Müracaatlar Çiftçi Kayıt Sistemine bağlı olarak Tarım Kredi Kooperatifi Müdürlükleri tarafından alınmıştır. Mısır ve Ayçiçeği destekleme tabloları aşağıda görülmektedir.

Tablo 33: Mısır Destekleme Ödemeleri, 2006

İlçe Adı	Prim alan Çiftçi Sayısı	Prime Esas Alan (da)	Prime Esas Miktar (kg)	Prim Miktarı (YTL)
Akyazı	1.612	48.020	57.249.241	2.862.462
Ferizli	845	20.494	23.905.117	1.195.256
Geyve	2	28	32.081	1.604
Hendek	752	15.562	17.364.650	868.232
Karapürçek	114	1.986	2.012.497	100.625
Karasu	198	4.464	4.223.686	211.184
Kaynarca	871	17.653	12.386.353	619.318
Kocaaali	8	137	102.360	5.118
Merkez	3.081	94.136	107.864.128	5.393.206
Sapanca	1	56	55.545	2.777
Söğütlü	1.180	34.783	42.119.024	2.105.951
Taraklı	0	0	0	0
TOPLAM	8.664	237.318	267.314.680	13.365.734

Tablo 34: Ayçiçeği desteklemeleri, 2006

İlçe Adı	Prim alan Çiftçi Sayısı	Prime Esas Alan(da)	Prime Esas Miktar(kg)	Prim Miktarı(YTL)
Akyazı	0	0	0	0
Ferizli	10	189	35.053	6.134
Geyve	62	1.551	150.036	26.256
Hendek	0	0	0	0
Karapürçek	0	0	0	0
Karasu	1	21	6.414	1.122
Kaynarca	354	5.992	1.097.831	192.120
Kocaaali	0	0	0	0
Merkez	66	849	178.242	31.192
Sapanca	0	0	0	0
Söğütlü	47	698	156.586	27.403
Taraklı	40	583	71.682	12.544
Toplam	580	9.882	1.695.844	296.773

Diğer Desteklemeler

Tarımsal Sulamada Kullanılan Elektrik Enerjisi Desteği

Sulama amacıyla elektrik enerjisi kullanan üreticilerin enerji maliyetlerini azaltmak ve kullanıcıların borçlarını düzenli ödemelerini teşvik etmek amacıyla, enerji borcunu ödemiş bulunan üreticilerin kullandıkları elektrik enerjisinin desteklenmesi hakkındaki 2005/22 Sayılı Tebliğin Mayıs 2005 tarih ve 25805 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu tebliğ çerçevesinde 2006 yılında toplam 2.427,40 YTL enerji desteği yapılmış olup ilçeler arası dağılım tabloda gösterilmiştir.

Tablo 35: Tarımsal Sulamada Kullanılan Elektrik Enerjisi Desteklemeleri, 2006

Sıra No	İlçe Adı	Çiftçi Sayısı	Toplam Tüketim Miktarı (Kw)	Toplam Destekleme Tutarı (YTL)
1	Ferizli	3	1.051	17,87
2	Geyve	18	131.462	2.234,86
3	Hendek	2	237	4,03
4	Merkez	1	2.728	46,38
5	Pamukova	1	6.965	118,41
6	Söğütü	1	344	5,85
Toplam		26	142.787	2.427,40

Sertifikalı Fidan ve Tohum Desteklemeleri

Sertifikalı Tohumluk kullanımı ve sertifikalı meyve/asma fidanı/çilek fidesi ile kapama bağ/bahçe tesisi desteklemeleri hakkında 2006/19 numaralı tebliğ 10.05.2005 tarih ve 26164 Sayılı resmi gazete yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu tebliğde Bakanlığımızca belirlenen destekleme miktarları dekar başına:

Tritikale, arpa, çavdar, yulaf 3 YTL, buğday 5 YTL, susam, kanola, aspir 4 YTL, nohut, kuru fasulye, mercimek 6 YTL, çeltik, yerfıstığı 8 YTL ve patates 20 YTL dir.

Sertifikalı fidan ile bağ-bahçe tesis edilen alanın Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı ve öngörülen büyüklükte tek parça halinde olması, şayet arazi birden fazla parçalı ise bu arazilerin birbirine komşu konumda olması, bodur ve yarı bodur meyve fidanları ile kurulacak bahçenin 5 dekar, diğer meyve fidanları ile kurulacak bahçenin 10 dekardan daha az olmaması şartı ile 2006 yılında uygulanan destekleme miktarları;

Virüsten ari, sertifikalı meyve fidanı ile bahçe tesisi için 300 YTL,
Zeytin, narenciye, nar, kivi, badem, ceviz bahçesi tesisi için 250 YTL,
Diğer meyve türleri ile bağ bahçe tesisi için 200 YTL dir.

Mayıs 2006 tarihinde başlayan yaz dönemi sertifikalı tohum ve fidan desteği müracaatları 07.07.2006 tarihinde sona ermiştir. 2006/2007 güzlük ekim dönemi müracaatları devam etmekte olup 06.07.2007 tarihinde mesai bitiminde sona erecektir.

Resim 16: Sertifikalı fidanlarla kurulan yeni zeytin bahçesinde inceleme.

Tohum ve fidan desteklemeleri için 2006 yılı sonu itibariyle güz dönemine ait ara icmal alınmıştır. Her iki döneme ait toplam desteklemeler aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 36: Sertifikalı Tohum ve fidan Desteğinin İlçelere Dağılımı, Dekar, YTL, 2006

İlçeler	Sertifikalı Tohum Desteği			Sertifikalı Fidan Desteği		
	Çiftçi Sayısı	Desteğe Tabi Alan	Destek Miktarı	Çiftçi Sayısı	Desteğe Tabi Alan	Destek Miktarı
Merkez	11	354,421	2.184	5	73,853	17.942
Hendek				1	12,000	3.000
Pamukova				5	54,219	10.843
Söğütlü				2	22,070	5.517
Toplam	11	354,421	2.184	13	162,142	37.302

Müracaatlar esnasında üreticilerden tohum veya fidan faturası ile bunlara ait sertifika belgesi istenmektedir. 2006/2007 güzlük ekim dönemi müracaatları devam etmekte olup 06.07.2007 tarihinde mesai bitiminde sona erecektir.

Tablo 37: Tarımsal Desteklemeler, YTL, 2006

Destekleme	Merkez	Akyazı	Ferizli	Geyve	Hendek	K.pürçek	Karasu	Kaynarca	Kocaali	P.ova	Sapanca	Söğütü	Taraklı	Toplam
DGD	1863252	1075564	551801	1300033	914284	171302	398703	1174356	875568	527642	29900	555287	775968	10213660
Mazot Dest.	538720	261530	135155	322485	191929	35259	86204	341992	160360	122996	5701	159108	216924	2578363
Kim. Güb. Des.	390957	197420	101831	241172	148436	27362	66294	243990	126993	92850	4469	116418	159082	1917274
D. Mısır Prim Öd.(*)	5394440	2863927	1195256	1604	868232	102308	211184	619318	5118	0	2777	2105951	0	13370116
Yağlık Ayç. Dest. (*)	31192	0	6134	26256	0	0	1122	192120	0	0	0	27403	12544	296773
Tar. Sul. Kul.Ener. Dest.	46	0	18	2235	4	0	0	0	0	118	0	6	0	2427
Yem Bitkisi Dest.	1619929	111564	329299	438176	86762	61975	192626	1378749	21844	128770	9728	469906	469359	5318689
Alet Ve Ekipmn Dest.	8931	0	2370	0	0	0	0	1054	0	2000	1486	9837	0	25677
Suni Toh.	230571	54654	69720	47157	7218	23824	68333	61412	7096	7980	0	65330	41090	684383
Buzağı Dest.	211870	15085	26352	42833	7524	10856	47168	51450	537	11232	21	51844	24706	501480
Sertif. Gebe Düve Dest.	7325	37375	0	12925	10500	0	0	0	0	5750	0	0	500	74375
Süt Dest.	1800225	85047	314659	88771	62318	31367	379508	491980	41265	4633	2167	190042	138097	3630079
Ana Arı Dest.	17700	3615	1845	4950	5475	5145	1575	0	9420	0	0	210	0	49935
Süzme Bal Teş. Prm.	22481	11203	972	1972	33381	624	6785	3708	7955	0	881	0	0	89962
Su Ürünleri Dest.	0	36697	0	0	0	0	0	0	0	0	26326	0	7158	70181
Şap Aşı Dest.	14994	2437	0	4971	0	0	0	0	0	0	0	0	5632	28034
Sertif. Fidan Dest.	17942	0	0	0	3000	0	0	0	0	10843	0	5517	0	37302
Sertif. Toh. Dest.	2184	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2184
Toplam	12172759	4756118	2735412	2535540	2339064	470022	1459504	4560128	1256156	914815	83457	3756859	1851060	38890894

* 2005 yılı üretimi olup müracaat ve hakedişler 2006 yılında yapılmıştır.

Sorunlu Tarım Alanlarının İyileştirilmesi

Bakanlığımızca yürütülmekte olan STATIP (Sorunlu Tarım Alanlarının Tespiti ve İyileştirilmesi Projesi) kapsamında Ülkenin Tarım Arazileri 1/25.000 ölçekli haritalar üzerine işlenecek köy bazında tarım arazileri varlığı nitelikleri ile birlikte belirlenecek, köy verilerinden İlçe, İl ve Türkiye Tarım Arazileri varlığı ortaya konulacaktır. Sorunlu alanlarda çiftçilere yeni teknolojilerin tanıtılması ve uygulanması konusunda eğitim ve yayım çalışmaları yapılması, Projenin 2. ve 3. aşaması tamamlandıktan sonra Toprak Koruma Kanununun ilgili hükümleri gereğince gerçekleştirilecektir. Verimlilik ve üretim artırılarak çiftçimizin hayat standardının yükselmesine katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

Müdürlüğümüzün I. Aşama çalışmalarında ilk defa İlimiz tarım arazileri, nitelikleri ile birlikte köy ve ilçe bazında belirlenmiştir. Merkez ve 12 İlçe, 428 Köy, 40 Belediye ve yayla sınırları 1/25000 ölçekli haritalara işlenip daha sonra koordinatlı bir şekilde sayısallaştırma işlemleri tamamlanmıştır.

Sakarya İline ait yerleşim alanları (Belde, köy, yayla) sınırları tespit edilerek, bu sınırlar içerisinde kalan araziler topografik, bitkisel ve kullanım özelliklerine göre arazi nitelikleri belirlenip haritalama ve alan hesaplamaları yapılarak köy arazi verileri, köylerin toplamından ilçe arazi verileri, ilçelerin toplamından da İl geneli arazi verileri elde edilerek projenin I. Aşama çalışması tamamlanacak olup, kontrolleri devam etmektedir.

Sınırları tespit edilen yerleşim alanları içerisindeki arazi varlıkları, bitkisel, topoğrafik ve kullanım özelliklerine göre tanımlanması yapılan arazi niteliklerinin tespitinde;

- CBS ve Uzaktan Algılama yazılımı,
- 1m çözünürlüklü uydu görüntüleri
- 1/25000 ölçekli topografik paftalar,
- Orman Bölge Müdürlüğünden alınan orman sınırları,
- Mera alanlarının sayısal veri ve haritaları,
- Köy Hizmetleri Genel Müd. Sayısal Toprak Haritaları
- Değişik ölçekteki harita ve dokümanlar, kullanılmıştır.

Mera Ölçüm ve İslah Çalışmaları

Meralarımızın korunması ve geliştirilmesi için bugüne kadar yapılan çalışmalar sonucunda İldeki tespit çalışmaları tamamlanmıştır. Aplikasyon ve harita yapım çalışması tamamlanan 9 ilçe de 128 köyde haritalanan alan 48.470 dekadır.

2006 yılında Geyve İlçesinin 7 köyünde (Bayat, Bozören, Çengel, Doğantepe, Kozan, Safibey ve Umurbey) 33 adet parselde 90 hektar Harita, 367 hektar Aplikasyon toplam 457 hektar Meranın aplikasyon ve harita yapımı işlemi ihale edilmiştir ve çalışmalar devam edilmektedir.

Mera ıslahı çalışmalarında kullanılmak üzere Genel Bütçeden toplam 60 ton kimyevi gübre satın alınarak programlanan meralara uygulaması yapılmaktadır.

İlimizde 1997-2006 yılları arasında uygulanan Mera İslahı Çalışmaları aşağıdaki tabloda verilmiştir

Tablo 38: Mera Islah Çalışmaları, 1997-2006

Yılı	İlçe / Köy	Alan (dekar)
1997-1998	Merkez-Emirler	141
1998-1999	Akyazı –Osmanbey	1000
2001-2002	Akyazı –Yahyalı	140
2002-2003	Sapanca –Ünlüce	260
2001-2002	Geyve – Kozan	581
2001-2004	Merkez-Çökekler	140
2001-2002	Merkez/Kurtbeyler	150
2001-2002	Merkez/Hacıramazanlar	80
2001-2002	Merkez/Budaklar	120
2003-2004	Merkez/Taşlık	320
2003-2005	Akyazı-Kabakulak	382
2003-2005	Akyazı- Bedilkadirbey	523
2003-2005	Akyazı- Bediltahirbey	785
2004-2005	Akyazı-Topağaç	240
2004-2005	Akyazı-Eskibedil	450
2004-2005	Hendek/Ortaköy	352
2004-2005	Hendek/Çayırbaşı	480
2004-2005	Merkez/Doğancılar	350
2004-2005	Merkez/Şeyhköy	200
2005	Merkez/İlyaslar	115
2005	Pamukova/Hüseyinli	500
2005	Akyazı/Vakıf(devam ediyor)	248
2005	Söğütlü/Beylikışla(devam ediyor)	421
2006	Akyazı Vakıf (150 dekar mera tesisi)	248
2006	Akyazı Kabakulak (150 dekar mera tesisi)	382
2006	Akyazı Altındere Beldesi	794
Toplam		8.755

Mera Islah Çalışmaları kapsamında İlimiz Akyazı ilçesi B.Kadirbey köyüne ait 523 dekar, Kabakulak köyüne ait 382 dekar alanda devam eden ıslah çalışmaları 2006 yılında sürdürülmüş, 2005 yılı mera ıslah çalışmaları kapsamında hazırlanan Akyazı Vakıf, Söğütlü Beylikışla, için hazırlanan mera ıslah projeleri kapsamında 2006 yılı içinde Vakıf köyünde 150 dekar alanın mera tesisi ve Beylikışla köyünde 2 adet suluk ve bu suluklara su getirmek için 700 metre yeraltı su borusu döşemesi yapılmıştır.

Islah projesi uygulanan meralarda çalı ve diken temizliği, gübreleme ve ilaç atılması, 300 dekar alanda da mera tesis çalışmaları devam etmektedir.

Mera ıslahı kapsamında 6 ilçede (Merkez, Akyazı, Hendek, Geyve, Karapürçek, Söğütlü) 10 köyde 5.900 beton direk, 9.900 kg dikenli tel, 60 ton kimyevi gübre 1.410 kg mera tohumu temin edilmiş olup ıslah çalışmaları devam etmektedir.

Ayrıca çeşitli nedenlerle tahribata uğramış ve vasfını yitirmiş mer'aların ıslahına yönelik çalışmalarda 2006 yılı sonuna kadar İl Özel İdaresi ve Genel Bütçe imkânlarıyla 796 hektar alan ıslah edilmiştir.

Genel Bütçe kaynaklarıyla da 232 hektar Meranın (Bediltahirbey, Bedilkadirbey, Kabakulak, Vakıf, Beylikkışla, Altındere) ıslahı sürdürülmektedir.

Resim 17: Islah edilmiş bir merada hayvanlar otlarken.

Tablo 39: Genel Bütçe Ve Özel İdare Bütçesi İle Yapılan Mera Islah Çalışmaları, dekar, 2006

İlçesi	Köy Belde	Alanı	Başlama Tarihi	Mevcut Durum	Kaynağı	Yapılan İşler
Akyazı	B.Tahirbey	525	Mart 05	Devam	Gen.Büt	Çalı Ve Dik. Kesme, 5 ton K.Gübre
Akyazı	Kabakulak	382	Mart 04	Devam	Gen.Büt	9 ton K.Gübre, Çalı Ve Diken Kesme, 150 dekar mera tesisi, 225 lt.sıvı gübre, 24 lt. Herbisit İlacı
Akyazı	Eskibedil	520	Tem.05	Bitti	Gen.Büt	6 ton K. Gübre,175 Lt.Sıvı Gübre, 50 Lt.Herbst, 600 m..Su Bor.,45 Tor. Çimnto, 50 Ad.B.Dir., 110 Kg.D.Tel
Söğütü	Beylikışla	489	Eyl.05	Devam	Gen.Büt	7 ton K.Güb., 2 Ad.Suluk, 700 m. Su Bor., 2 Ad. Mera Kapısı, Çalı Ve Dik.tem., 100 lt.Sıvı Güb., 10 lt. Herbst, 75 ad. B. Dir., 90 kg. D.Tel
					Özel İd.	İhata Malzemesi
Akyazı	Vakıf	248	Eyl.05	Devam	Gen.Büt	150 Dekar Çalı Kes., 150 da. Mera Tes., 900 Kg Toh., 6 ton K. Güb.
Merkez	Kayalar Reşitbey	55	2005	Bitti	Gen.Büt	200 Kg.Mera Toh. Ekimi Ve 1500 Kg.K.Gübre
Merkez	Abalı	90	2005	Bitti	Gen.Büt	375 Kg.Mera Toh. Ekimi, 500 Kg. K.Gübre, Herbisit İlacı
Merkez	Solaklar	20	2005	Bitti	Özel İd.	180 Kg. Mera.Toh., 550 Kg.K.Gübre
Merkez	Bileciler	20	2005	Bitti	Özel İd.	280 Kg. Mera Toh. 550 Kg. K.Gügre,10 lt Herb.İlacı
Merkez	Yazılı	70	2005	Bitti	Gen.Büt	110 Ad. Direk
Taraklı	Kemaller	-	2005	Bitti	Özel İd.	120 Kg.Sıvı Gübre
Hendek	Çayırbaşı	-	2005	Bitti	Gen.Büt	3 ton K.Güb.
Geyve	Umurbey	400	2005	Devam	Gen.Büt	4 ton K.Gübre,100 lt.S.Güb., 20 lt.Herb.
Merkez	İlyaslar	50	2005	Bitti	Gen.Büt	Direk, D.Tel, 330 Kg Mera Toh.
Merkez	Çökekler	75	2005	Bitti	Gen.Büt	45 lt. Herb. İlacı, Mera Toh.
Merkez	Doğancılar	350	2005	Bitti	Gen.Büt	3 ton K.Güb., 60 Lt.Sıvı Güb.
Akyazı	Yuvalak	900	2005	Devam	Gen.Büt	8 ton.K.güb. 442 Ad.B.Dir., 925 Kg. Tel
Akyazı	Topağaç	240	2005	Bitti	Gen.Büt	4.ton K.gübre, Çalı Ve Dik.Tem.
Akyazı	Altındere	794	2006	Devam	Gen.Büt	80 lt.Herbisit
					Özel İd.	Beton Dir. Ve D.Tel
Geyve	Sarıgazi	-	2006	Devam	Gen.Büt	500 Kg. K.Gübre
Geyve	Koru	1000	2006	Bitti	Gen.Büt	2.500 Kg.K.Gübre
P.ova	Kemaliye	200	2006	Bitti	Gen.Büt	40 lt.S.Gübre, 1 ton K. Gübre
6 İlçede	10 Köy	3650	2006	Devam	Özel İd.	5.900 Ad.B.Dir., 9,9 ton D.Tel

Resim 18: Sapanca-Ünlüce Merasının Islah Öncesi Görünümü

Resim 19: Sapanca-Ünlüce Merasının Islah Sonrası Görünümü

Yukarıdaki resimde önceki yıllarda İl Özel İdaresi kaynakları ile yapılan Sapanca İlçesi Ünlüce Köyü merasının ıslah öncesi durumu, aşağıdaki resimde ise ıslahtan kısa bir süre sonraki durumu görülmektedir. Yerleşim yerlerine yakın olan meralara çöp ve hafriyat dökülerek çevre ve görüntü kirliliğine sebep olunmaktadır. Tarım ve Köy işleri Bakanlığı ve

İl Özel İdaresi kaynakları ile yürütülen mera ıslah çalışmaları ile hayvancılığın gelişmesine katkıda bulunmakla beraber çevre güzelliği de oluşturulmaktadır.

Mera ıslah çalışmalarında ihtiyaç duyulan direk, dikenli tel, gübre, tohum gibi malzemeler kamu kaynaklarıyla temin edilirken, işçilik faaliyetleri köy nakdi katkısı veya iş gücü katkısı ile sağlanmaktadır.

Resim 20: Otlatmanın münavebeli yapılması için bölünmüş bir mera

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından yürütülen Ülkesel Mera Amenajman planları çerçevesinde ilimizde 15 Kasım–15 Nisan tarihleri arasında meralarda otlatma yapılmaması böylece meraların bozulmasının önüne geçilmesi hedeflenmektedir.

Bu amaçla İl Özel İdaresi kaynaklarıyla temin edilen beton direk ve dikenli tel ile otlatma bölmeleri yapılarak, münavebeli otlatma ile meraların verimli ve uzun süreli kullanımı sağlanmaktadır.

Meralarda ihata yapılması suretiyle ana yol kenarında bulunan meralarda otlayan hayvanların yola çıkması ile meydana gelen trafik kazaları neticesinde can ve mal kayıpları oluşabilmektedir. 2006 Yılı İl Özel İdaresi kaynakları ile temin edilen ihata malzemesinin verildiği Merkez- Alandüzü, Söğütlü-Maksudiye, Geyve-Sarıgazi ve Hendek-Aşağıçallica meralarının çoğunlukla yol kenarında bulunması nedeniyle hayvanların zarar görmelerini engellemek için ihata işlemleri yapılmaktadır.

Ayrıca meralarda şahıslar tarafından yapılan veya yapılması muhtemel işgaller tahribatlar ve sınır ihlalleri de ihata yapımı sayesinde önlenmektedir.

Kanal, dere ve göletlerin ihata yapılarak meradan ayrılması ile hayvanların buralara girerek zarar görmeleri ve ölmeleri önlenmektedir.

2006 Yılı İl Özel İdaresi kaynaklarıyla temin edilen ihata malzemesi ile Merkez-Ekinli, Akyazı-Yuvalak, Altındere ve Geyve-Bayat meralarında hayvanların nehir, dere ve kanala düşerek zarar görmeleri engellenecektir.

Tarım Arazilerinin Korunması Ve Kullanılması

13 Haziran 2003 tarih ve 24489 Sayılı Resmi Gazete ile yayınlanan Tarım Arazilerinin Korunması ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik ve 19 Temmuz 2005 tarih 25880 sayılı Toprak Kanunu kapsamında, tarım arazilerinin korunmasının ve amacına uygun bir şekilde kullanılmasının sağlanması ve bu alanların hangi zorunlu hallerde tarım dışı amaçlarla kullanılabileceğinin belirlemesi için çıkarılmıştır.

Yönetmelik ve Kanun kapsamında değerlendirilmek üzere 2006 yılında 91 dosya üzerinde işlem yapılmıştır. Bakanlığımız ve Müdürlüğümüz tarafından değerlendirilen bu müracaatlardan 24 adedi Toprak Koruma Kurulu tarafından, 2 adedi Bakanlık tarafından olumlu, 34 dosya olumsuz bulunmuştur. 6 dosya için ilgili kurum tarafından kamu yararı kararı alındığından Toprak Koruma Kurulunca uygun mütalaa edilerek Bakanlığa gönderilmiştir. Yapılan müracaatların 20 adedi kanun ve yönetmelik dışı bulunduğundan değerlendirilmemiştir. Daha önce olumlu görüş verilen 4 adet müracaatın temdidi (uzatılması) uygun bulunmuş, 1 adet dosya kısmen olumlu, 2 adet dosya eksik evraklarının tamamlanması için ertelenmesi şeklinde değerlendirilmiştir. Bu çalışmaların 2001-2006 yılları arasındaki alan miktarları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 40: Tarım dışı amaçla kullanmak için başvuruda bulunulan arazi, dekar, 2001-2006

Yılı	Başvurulan Arazi Miktarı	Olumlu Rapor Verilen Arazi Miktarı	Yönetmelik Dışı Arazi Miktarı
2001	5.206.618	2.481.651	-
2002	37.136.240	1.289.501	-
2003	11.172.178	1.122.245	-
2004	12.368.359	822.388	-
2005	11.259.128	2.855.898	6.755.355
2006	2.426.855	641.186 Top.Kur.*	658.552
		201.330 Bakanlık	
		21.094 Tem. Uzatma**	
TOPLAM	79.569.383	9.435.293	7.413.907

*: Toprak koruma Kurulu, **: Temdiden Uzatma

Tablo 41: Özel İdare Katkılı Projeler, 2006, YTL

Özel İdare Bütçe Takibi	Harcanan YTL.		Açıklama
Zirai Malzeme ve İlaç alımları	648,32		İl Müd. Dem. Fin. Bahç.de kullan üzere Zirai İlaç Alımı.
Tar.Dan.Maaş	227.274,35		14 adet Tarım danışmanına yapılan ödeme
Taşıt Bakım	5.700,98	4.348,01	Hizmet aracının bakım ve onarımı ve muayene gideri
		1.352,95	9 Araç İçin Zor. Trafik Sig. Yapılması
Meyve ve Sebzeçiliği Geliştirme Projesi	405.696,67	26.868,60	Sıvı gübre alımı.
		10.903,20	Toprak-Yaprak-analiz Laboratuvarına yakma ünitesi alımı.
		340.463,62	Merkez ve 12 ilçede Ceviz, Geyve, Taraklı, Pamukova İlçelerinde kiraz, vişne, Geyve ve Pamukova İlçelerinde zeytin ve çilek üretimini geliştirme projelerinin fidan alımı
		10.074,75	Barbunya tohumu alımı
		16.000,00	Yalova'da açılan süs bitkileri fuarı stand kirası ve enf. gideri
		1.386,50	Gıda Güvenliği Eğitim Kiti Basımı
Mera Islah Prj	42.723,2		Mera ıslah çalışmalarında kullanılan beton kazık, dikenli tel ve sair ıslah giderleri
(STATP) Sorunlu Tarım Arazilerinin Tespiti	11.800,21		Haritaların Sayısal Hale getirme bedeli
Hayvan Sağlığı	10.754,84		Kuş gribine karşı önlem olarak ilaç ve malzeme alımı
Yem Bitkileri Ürt. Geliştirme	8.250,00		Merkez-Bekirpaşa Beldesinde bulunan mera hayvan pazarı olarak tahsis edildiğinden 75.dekarlık alanın 20 yıllık ot bedeli
Toplam(YTL.)	712.848,57		

Tablo 42: Genel Bütçeden Uygulanan Projeler, 2006, YTL

Proje Adı	Gelen Ödenek	Dönem Sonu	
		Nakit Harcama	% Fiziki Gerçekleşme
Bitkisel Üretimi Gelişt. Proj.	36.882	18.049	95
Mera Hizmetleri	129.993	86.574	100
Havancılığı Geliştirme Proj.	10.292	9.723	95
Su Ürün. Üret. Geliş. Proj.	9.074	1.091	100
Sorunlu Tarım Alanlarının İyileştirilmesi	7.634	0 ^(*)	85
Hayvan Has. Ve Zar. İle Müc. Proj.	40.884	33.476	95
Süne-Kımlı Prj.	54.000	43.774	100
Toplam	228.759	192.687	

(*) Özel İdare Bütçesinden aktarılan kaynakla gerçekleştirilmiştir.

GIDA KONTROL VE DENETİM HİZMETLERİ

Yürütülen Projeler Ve Denetim Programları

İlimizde Süt Projesi(İhracat izni başvurusu yapan firmalar için kalıntı izleme projesi) kapsamında Ak Gıda A.Ş. ‘den alınan 6 adet süt numunesi İngiltere ‘deki yetkili laboratuvara Nitrofran, Nitroimidazol ve chloramphenical bakılmak üzere gönderilmiş olup, alınan numune sonuçlarında herhangi bir olumsuzluğa rastlanmamıştır.

İlimizde Süt 1 Projesi(Mikrobiyolojik Kriterleri İzleme Projesi) kapsamında 17 adet çiğ süt numunesi alınarak, somatik hücre, antibiyotik testi, toplam bakteri, donma noktası, fosfataz testi analizleri yapılmak üzere Bakanlığımızca yetkilendirilen İzmit İl Kontrol Laboratuvarına gönderilmiş olup, alınan numune sonuçlarında herhangi bir olumsuzluğa rastlanmamıştır.

İlimizde Süt 2 Projesi(Çiğ Sütte Kalıntı İzleme Projesi) kapsamında 20 adet çiğ süt numunesi alınarak, pestisit (Triklorfom, Malathion, Diazinon, DDT, chloramphenical) ve kadmiyum, kurşun ağır metal kalıntılarının analizleri yapılmak üzere yetkili laboratuvara gönderilmiş olup, alınan numune sonuçlarında herhangi bir olumsuzluğa rastlanmamıştır.

Süt sanayini ve üretimini teşvik etmek amacıyla Para ve Kredi Kurulunun 2000/10 sayılı tebliği ile 27 Ekim 2000 tarih ve 24213 sayılı resmi Gazetede yayınlanarak 01.06.2000 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren genelgeye göre “Süt Teşvik Primi” Bakanlığımız tarafından takip edilmektedir. Fatura, müstahsil makbuzu ve benzeri satın alma belgeleri İl ve İlçe Tarım Müdürlüklerinin onayından sonra T.C. Ziraat Bankası’na ibraz edilmektedir. İlimizde 2006 yılı içinde 103.656 üreticiden, 73.735.673 litre süt teşvik primi kapsamına alınarak 3.630.078 YTL destekleme tutarı onaylanmıştır. İlimizde, Süt Teşvik Priminden faydalanan ve kod numarası olan 34 süt işletmesi faaliyette bulunmaktadır.

Bakanlığımız Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünün 11.03.2004 ve 250-10-05-11-YKGB -1.4-526-7594 sayılı emirleri gereği başlatılan İyotlu Tuz İzleme Projesi kapsamında İlimizde faaliyet gösteren tuz üretici firmaları ile satış ve toplu tüketim yerlerinden alınan 24 adet tuz numunesinden yapılan analizler sonucunda 23 adet numune uygun bulunmuştur.

Bakanlığımız Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünün 27.02.2006 ve 250 .10.06.10-KLKİ -8-1-1263-005949 sayılı emirleri gereği başlatılan Kanatlı Hayvanlarda Kalıntı İzleme Planı doğrultusunda ilimiz sınırları içinde kesimhane ve kümeslerden yıl boyunca toplam 249 adet et, karaciğer, plazma, yem ve bütün tavuk numuneleri alınmış, İstanbul, Ankara ve İzmir’de yetkili laboratuvarlarda analizleri yaptırılmıştır. Alınan numune sonuçlarında herhangi bir olumsuzluğa rastlanmamıştır.

Bakanlığımız Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü’nün 27.02.2006 tarih ve 250 10-06-10-KLKİ-8-1-1263-005949 sayılı emirleri gereği başlatılan Su Ürünlerinde Kalıntı İzleme Projesi doğrultusunda ilimizde bulunan üretim tesislerinden alınan 8 adet balık ve 1 adet yem numunesi olmak üzere toplam 9 adet numune, İstanbul, Ankara ve İzmir’de bulunan yetkili laboratuvarlara analizleri yapılmak üzere gönderilmiş, alınan numune sonuçlarında herhangi bir olumsuzluğa rastlanmamıştır.

Bakanlığımız Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü’nün 14.08.2006 tarih ve 250.10 08.10-SÜH.45.04-928 sayılı emirleri gereği başlatılan Kum Midyesi İzleme Projesi Kapsamında,

ilimizde önceki yıllarda da tespitli olan 34 nolu (Menağzı), 35 nolu (Denizköy) ve 36 nolu (Kefken) istasyonlarında beyaz kum midyesi avcılığına izin verilmiş olup, 2006 yılı Eylül ayından itibaren Kum Midyesi üretimi aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 43: Kum Midyesi Üretimi, 2006

İstasyon No	Avlanan Kum Midyesi Miktarı, Kg				
	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Toplam
34 (Menağzı)	1.316.250	1.321.300	1.701.800	350.600	4.689.950
35 (Denizköy)	1.622.650	587.800	678.900	1.110.850	4.000.200
36 (Kefken)	1.078.750	831.600	1.140.950	454.800	3.506.100
Toplam	4.017.650	2.740.700	3.521.650	1.916.250	12.196.250

Bu istasyonlarda çift kabuklu yumuşakça üretim alanlarında, belirlenen numune alma noktalarından alınan ürün numuneleri Mikrobiyolojik analizler için Bursa Gıda Kontrol ve Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü'ne, aynı noktalardan alınan su numuneleri toksik alg analizleri ve deniz suyu kalitesinin belirlenmesi amacıyla İzmir İl Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü'ne gönderilmektedir. Bu doğrultuda üretim istasyonlarından rutin olarak alınan toplam 69 adet kum midyesi ve 60 adet su numuneleri analiz sonuçları, ürünlerin sağlıklı olduğunu göstermiştir.

Bakanlığımız Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nün 18.02.2004 tarih ve 25377 sayılı resmi gazetede yayınlanan yönetmelik kapsamında Tarımsal Kaynaklı Nitrat Kirliliğine Karşı Suların Korunması Projesi çerçevesinde, tarımsal kaynaklı nitratın sularda yarattığı kirlenmenin boyutunu belirleyebilmek için, ilimiz sınırları içerisinde tespit edilen 19 adet sabit (numune alma) istasyonlar ile, yer altı ve yüzey sularından alınan 228 adet su numunesi nitrat yönünden analizleri yapılarak değerlendirilmek üzere Bakanlığa gönderilmiştir.

Bakanlığımız Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nün 28.03.2005 tarih ve 250.10.05.11.YKGB -4.2-962-21261 sayılı emirleri gereği başlatılan Balda Kalıntı İzleme Proje kapsamında ilimizde bulunan satış noktalarından alınan 17 adet bal numunesi analizleri yapılmak üzere Ankara İl Kontrol laboratuvarına gönderilmiş olup; sonucu olumsuz çıkan 6 adet numune ile ilgili, gerekli yasal işlemleri yapmaları için ilgili İl Müdürlüklerine bilgi verilmiştir.

Bakanlığımız Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nün 18.07.2006 tarih ve 250 10-05-11-YGKB -27.13/2447-54431 sayılı emirleri gereği fındıkta pestisit izleme denetim programı başlatılmıştır.

Bakanlığımız Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nün 23.05.2006 tarih ve 250.10.05.11.YGKB/34.1-1716-38489 sayılı emirleri gereği başlatılan yaş meyve ve sebzelerde pestisit izlenmesi projesi kapsamında ilimizde bulunan satış yerlerinden 6 adet patates, 3 adet patlıcan ve 3 adet havuç numunesi olmak üzere toplam 12 adet numune alınmış ve analizleri yapılmak üzere İstanbul İl Kontrol laboratuvarına gönderilmiştir. Analiz sonuçları olumlu çıkmıştır.

Gıda Güvenliği:

Avrupa Birliği ile mevzuat uyumunu sağlamak üzere Bakanlığımızca yapılan hukuki düzenlemeler kapsamında 5179 sayılı “Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkındaki Kanun” 05.06.2004 tarih ve 25483 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu kanun ile gıda maddeleri ve gıda ile temas eden madde ve malzemeleri üreten iş yerleri, öngörülen asgari teknik ve hijyenik şartlara uyarak gıda işyeri çalışma izni ve sicil numarasını, üretilecek gıda maddeleri için üretime geçmeden önce tescil işlemlerini yaptırmak ve üretim izni almak zorundadır.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun yürütme durdurmalı kararı gereği Çalışma İzni ve Gıda Sicili İşlemleri 05.08.2005 tarihinden itibaren Belediye mücavir alanı içerisinde ilgili Belediyeler, mücavir alan dışında ise İl Özel İdare Müdürlüklerine devredilmiştir.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 23.06.2006 tarihli kararı ile Bakanlığımızca yürütülen 30.03.2005 tarih ve 25771 sayılı Gıda ve Gıda ile Temasta Bulunan Madde ve Malzemelerin Piyasa Gözetimi, Kontrolü ve Denetimi ile İş Yeri Sorumluluklarına Ait Yönetmelik iptal edilmiştir.

5179 sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkındaki Kanun gereği gıda maddesi üreten, üreten ve satan, sadece satış yapan işyerleri ile toplu tüketim yerlerinin denetimleri Bakanlığımızın yetkisindedir. 2006 yılı içerisinde İl merkezi ve ilçeler genelinde 5834 işyerinden 690 üretim yeri ve 2058 gıda satış ve toplu tüketim yeri müdürlüğümüz teknik elemanlarınca denetlenmiş olup uygun olmayan işletmelere gereken yasal işlemler uygulanmıştır.

Resim 21: Gıda Denetimi

Resim 22: Kantin denetim ve kontrolü

İlimizde 634 gıda maddesi üreten ve 10 gıda ambalaj maddesi üreten işyeri olmak üzere 644 işletme faaliyetini sürdürmektedir. 2006 yıl sonu itibari ile 352 adet gıda maddesi üreten ve 10 adet de gıda ambalaj maddesi üreten işyeri olmak üzere toplam 362 işyeri üretim izni almıştır. İlimizde faaliyet gösteren işletmeler tarafından üretilen 436 tanesi 2006 yılında olmak üzere toplam 1947 ürüne üretim izni verilmiştir.

Gıda üretim zincirinde, gıda güvenilirliğini sağlamak ve gıda kontrol sistemlerini geliştirmek amacıyla önce yüksek risk grubunda olan et, süt ve su ürünleri üreten işyerleri için HACCP planları yapma ve uygulama zorunluluğu getirilmiştir.

Satışa sunulan her gıda maddesinin ambalajında etiket ve bu etikette “Tarım ve Köyişleri Bakanlığının ..... tarih ve ..... sayılı izni ile üretilmiştir” ifadesinin bulundurulması zorunludur.

Tablo 44: Gıda Üretim Yerlerinin Sektörel Dağılımı

Sektörler	İşletme sayısı	İzinli İşletme Sayısı							Toplam
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Süt ve Süt Ür.	50	8	7	7	3	12	5	6	48
Et ve Et Ürünleri	47		4	9	6	10	9	7	45
Un -Makarna	12	2	1	2		2	2	2	11
Ekmek	251		1		3	4	60	23	91
Unlu Mam. ve past.	110					2	13	21	36
Şekerli Mamuller	26	3		2	4	4	7	4	24
Yaş Meyve ve Sebze	5			1					1
Alkolsüz İçecekler	9		1		3	1	3	1	9
Su Ürünleri	2						1		1
Bitkisel Yağ-Marg.	2								0
Çay	3						2		2
Kuruyemiş	10		1	1			4	2	8
Baharat	15				1	2	4	1	8
Tuz Üreten	3	1		2					3
Yumurta Paketleyen	10						3	7	10
Fındık Fabrikası	16	2	2	2		1	3		10
Yemek Fabrikası	33		1	2	7	6	12	2	30
Tasnif Dışı	30	1		1	3	2	8		15
Gıda İle Tem. Bul. Mad. ve Malz.	10	4		2			1	3	10
Toplam	644	21	18	31	30	46	137	79	362

Tablo 45: Yıllara Göre Verilen Üretim İzinlerinin Sektörel Dağılımı

Faaliyet Kolları	Üretim İzin sayıları							Toplam
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Süt ve Süt Ürünleri	120	68	73	47	129	145	144	726
Et ve Et Ürünleri		21	46	16	31	75	45	234
Un -Makarna	4	3	5	2		7	18	39
Ekmek		2		3	3	73	43	124
Unlu Mamuller ve pastane					5	59	81	145
Şekerli Mamuller	39		7	43	24	60	31	204
Yaş Meyve ve Sebze			1				2	3
Alkolsüz İçecekler		5		30	17	25	14	91
Su Ürünleri						2		2
Çay						52	5	57
Kuruyemiş		14	14			28	17	73
Baharat				1	10	46	10	67
Tuz Üreten	2		4			4		10
Yumurta Paketleyen						4	8	12
Fındık Fabrikası	5	7	2		4	6		24
Yemek Fabrikası		1	2	7	5	13	2	30
Tasnif Dışı	21		1	6	7	47	8	90
Gıda İle Temasta Bulunan Madde ve Malzemeler	7		1				8	16
Toplam	198	121	156	155	235	646	436	1947

Üretim izinli işletme sayısı 2000 yılında 198 iken 2005 yılında 646 ya yükselmiş ancak 2006 yılında 436 olmuştur.

Tablo 46: Denetim Raporları Değerlendirme Formu, 2006

Sektörün Adı	İşletme Sayısı	Denetlenen Tesis Sayısı	Lab.Gön. Numune Sayısı	Numune Analiz Raporu		İPCK Sayısı	Savcılığa İntikal Sayısı
				Uygun	Uygun Değil		
Süt ve Süt Ürünleri	50	53	12	11	1	12	1
Et ve Et Ürünleri	47	82	16	15	1	3	
Un	12	8	2	2			
Ekmek	251	212	-	-		23	
Unlu Mamuller ve pastane	110	140	-	4		8	
Şekerli Mamuller	26	31	1	1			
Yaş Meyve ve Sebze	5	1	1	1			
Alkolsüz İçecekler	9	8	1	1			
Su Ürünleri	2	1	-	-			
Bitkisel Yağ-Margarin	2	1	1	1			
Çay	3		-	-			
Kuruyemiş	10	15	-	-		1	
Baharat	15	15	8	8		1	
Tuz Üreten	3	15	11	10	1	2	
Yumurta Paketleyen	10	8	-	-		1	
Fındık Fabrikası	16	37	-	-			
Yemek Fabrikası	33	58	5	5		1	
Tasnif Dışı	30	3	25	16	9		
Gıda İle Temasta Bulunan Madde ve Malzemeler	10	2	2	2			
Toplam	644	690	85	77	12	52	1

Balıkçı Gemilerinin Ruhsatlandırılması:

2006 yılında verilen gemi ruhsatı 18 adet olup halen yürürlükte olan 145 adet gemi ruhsatı bulunmaktadır. Gemilerde çalışan tayfalar (Gerçek Kişiler) için 171 adet yeni belge düzenlenmiş olup, toplam tayfa sayısı 881'e ulaşmıştır. Amatör Balıkçı Belgesi ise 1323 adettir.

Tablo 47: Gemi, Gerçek Kişi Ve Amatör Balıkçı Belgeleri, 2006

Ruhsatın Konusu	Vize Edilen	Yeniden Düzenlenen	Yürürlükte Olan
Gemiler	43	18	145
Gerçek Kişiler	17	171	881
Amatör Balıkçı Belgesi	-	771	1323

Gıda İhracatı

İhraç edilen gıda maddeleri başta kavrulmuş fındık, iç fındık, fındık füresi ve bisküvi çeşitleri olmak üzere sürpriz yumurta, çay, alkolsüz içecek, ekmek katkı maddesi, helva ve süt ürünleridir.

2006 yılında AB ülkelerine kuru meyve (natürel fındık, kavrulmuş fındık, kavrulmuş kıyılmış fındık, fındık füresi) ihracatı için 1000 adet sağlık sertifikası, 219 adet gıda güvenlik sertifikası olmak üzere toplam 1219 adet sertifika düzenlenmiş olup 22.030 ton kuru meyve ihracatı yapılmıştır.

2006 yılı içinde düzenlenen 1177 adet Gıda Güvenlik Sertifikası ile ihraç edilen gıda maddelerinin miktarı ise 11.681 tondur. Bu gıda maddeleri genel olarak Bulgaristan Makedonya Arnavutluk, Ukrayna, Romanya ve Amerika gibi ülkelere ihraç edilmektedir.

Yem Fabrikaları Ve Yem Bayileri

İlimizde Bakanlığımızca ruhsatlandırılmış 12 adet karma yem fabrikası, 4 adet hayvansal kökenli yem üreten fabrika (et-kemik unu, kümes hayvanları artıkları unu) ve 1 adet ev hayvanı yemleri üreten fabrika mevcuttur. İki adet hayvansal kökenli yem fabrikasının ruhsatlandırma çalışmaları devam etmektedir.

İlimizde 2006 yılı sonu beyana veya tescile tabi yemlerin depolama ve satış yeri ruhsatına sahip 292 adet yem bayisi bulunmaktadır. Müdürlüğümüzce 12 adet yem bayi ruhsatı iptal edilmiş, 9 adet yem depolama ve satış yeri ruhsatı verilmiştir. 2006 yılında il ve ilçe müdürlüklerimiz tarafından 224 yem bayi denetimi yapılmıştır.

Diğer İl Müdürlükleri tarafından yapılan denetimlerde İlimizde bulunan karma yem fabrikalarında üretilen yemlerden alınan şahit numuneler ve 1 adet yem bayisi ile ilgili 1734 Sayılı Yem Kanunu ve Yönetmeliğine göre değerlendirme yapılmıştır. Ruhsatsız yem imal eden 1 adet karma yem fabrikasına idari para cezası verilmiştir. Hayvan yetiştiricilerinin şikayetleri doğrultusunda ilgili adreslerdeki 4 ayrı yem deposu 1734 sayılı Yem Kanunu ve Yönetmeliğine göre denetlenmiş ve 3 adet yem numunesi alınıp gerekli işlemler yapılmıştır.

Karma yem fabrikaları ve Rendering tesislerine 2006 yılında 34 denetim yapıлып, 35 adet numune alınmıştır. Karma yem fabrikaları ve rendering tesislerinden alınan 4 adet yem numunesinin yapılan değerlendirmelerine göre üç firmaya uyarı ve bir firmaya idari para cezası verilmiştir. Diğer yem numunelerinin analiz sonuçları beyanlarına ve tescilli beyanlarına uygun olarak tespit edilmiştir.

Tablo 48: Karma Yem Denetimleri, 2006

Denetlenen ve numune alınan iş yerleri	İş yeri sayısı	Ruhsat iptali	Yapılan denetim	Alınan numune	IPCK	Uyarı	Savcılığa suç duyurusu
Karma yem fabrikası	12		27	29	1	1	-
Kökene hayvansal olan yemleri imal eden fabrika	4	-	6	6	1	2	-
Ev hayvanı yemleri üreten imalathane	1	-	2	2	-	-	-
Yem satış bayileri	292	12	224	-	-	-	-

Tohumluk Hizmetleri

İlimizde 107 adet tohum bayi bulunmakta olup bunlardan 39 adedi 2006 yılı içinde ruhsatlandırılmıştır. 2006 yılı içinde tohum bayilerinin tamamı denetlenmiştir .

Tablo 49: Tohumluk Tarla Muayeneleri, dekar, 2006

Tür	Çeşit	Ekilen Alan	Toplam
Bugday	Mombchil	128	741
Bugday	Pamukova -97	21	
Bugday	Tahirova -2000	555	
Bugday	Bezoytaya	37	
Mısır	ADA 310	20	69
Mısır	ADK 455	15	
Mısır	Kompozit Arifiye	34	
Kabak	Arıcan-97	20	20
Fiğ	Selçuk-99	45	45
Toplam			875

Tohumluk tarla muayeneleri kapsamında 741 dekar buğday, 69 dekar. mısır, 45 dekar fiğ ve 20 dekar kabak tohumluğu olmak üzere toplam 875 dekar alanda tarla muayenesi yapılmıştır.

DESTEKLEME FAALİYETLERİ

Çiftçi Örgütlenmeleri:

İlimizde 1163 sayılı yasa kapmamın da faal durumda 123 adet Tarımsal Amaçlı Kooperatif mevcut olup, bunlardan 120 adedi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, 2 adedi Su Ürünleri ve 1 adedi de Pancar ekicileri Kooperatifidir.

5200 Sayılı Yasa kapsamında; 6 adet Üretici Birliği, 4631 Sayılı Yasa kapsamında 3 adet Yetiştirici Birliği, 1 adet Hayvancılık kooperatifleri Bölge Birliği, 42 adet Tarım Kredi Kooperatifi, 2 adet Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifi, 6 adet Fiskobirlik ve 13 adet Ziraat Odası mevcut olup, bu örgütlerin 205 bin 275 üyesi bulunmaktadır.

Tablo 50: Çiftçi Örgütleri ve Üyeler, Adet, 2006

S.No.	Tarımsal Örgütün Adı	Sayısı	Üye Sayısı
1	Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	120	16.368
2	Su Ürünleri	2	148
3	Pancar Ekicileri Kooperatifi	1	44.068
4	Yağ.Toh.Tar.Sat.Kooperatifi	2	1.540
5	Tarım Kredi Kooperatifi	42	32.589
6	Hay.Koop.Böl.Birliği (Hay-Koop.)	1	45
7	Damızlık Sığır yetiştiricileri Birliği	1	877
8	Tavuk Yetiştiricileri Birliği	1	221
9	Süs Bitkileri Yetiştiricileri Birliği	1	52
10	Kırmızı Et Yetiştiricileri Birliği	1	32
11	Süt Üreticileri Birliği	2	3.526
12	Arı Yetiştiricileri Birliği	1	563
13	Fiskobirlik	6	32.345
14	Ziraat Odası	13	72.901
	Toplam		205.275

Kooperatif Çalışmaları

İlimiz çalışma sahasında, Bakanlığımıza bağlı 120 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifi mevcuttur. 2006 yılına kadar bu kooperatiflerden 21 adedi 24 proje uygulamıştır.

2006 yılı içerisinde 2 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin kuruluşu gerçekleşmiştir. Halen 2 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin kuruluş çalışmaları devam etmektedir.

Kooperatiflerden 118 adedi genel kurullarını tamamlamış, 5 tanesi genel kurul yapmamıştır.

Merkezi İlimiz olmak üzere faaliyet gösteren S.S.Sakarya ve Kocaeli İlleri Hayvancılık Kooperatifleri Bölge Birliğine üye olan kooperatif sayısı 45'i bulmuştur.

İlimizde hayvancılık bakım, beslenme ve hastalıkları konusunda 8 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifi üyelerine 14 adet eğitim toplantısı yapılmış, 523 üye bu eğitimlere katılmıştır.

İl Genelinde Proje Uygulayan Kooperatifler Ve Durumları:

Proje uygulayan kooperatiflerin ilçelere göre dağılımı; Merkez 4, Akyazı 2, Ferizli 1, Hendek 3, Kaynarca 3, Karasu 3, Kocaeli 3, Geyve 1, Taraklı 1 adettir. (3 adet kooperatifimiz 2.

projelerini uygulamışlardır bunlar merkez, karasu ve kaynarca ilçelerindedir.) 9 adet kooperatifimizin proje uygulaması bitmiş olup 15 adet kooperatif proje uygulamasına devam etmektedir.

Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi:

İlimizde KASDP kapsamında, “Ortaklar Mülkiyetinde Süt Sığırcılığı” Projesi, 2003 yılında 1, 2004 yılında 4, 2005 yılında 3 olmak üzere 8 projenin kredileri kullanılmış, 2006 yılında ise 3 adet projenin kredi onayı gelmiştir.

Resim 23: Proje uygulayan kooperatiflerde gebe düve dağıtımı

İlimizde 2006 Yılı KASDP Ve Genel Bütçeden Proje Uygulayan Kooperatifler

Tablo 51: Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin Çalışmaları, 2006

Kooperatif Adı	Uygulama Yılı	Uyguladığı Proje Konusu ve Mevcut Durumu
Merkez-Alandüzü	2005–2006	(Genel Bütçe) Ortaklar Mülkiyetinde 300 Başlık (50 Ailex6 Baş) Damızlık Sığır Yetiştiriciliği.(Canlı demirbaş teslim edildi.)
Ferizli - Değirmencik	2006	KASDP 200 Başlık (100 Aile x 2 Baş) Süt Sığırıcılığı (Kredi onayı geldi)
Karasu-Limandere	2006	KASDP 200 Başlık (100 Aile x 2 Baş) Süt Sığırıcılığı (Kredi onayı beklenmektedir.)
Akyazı-Yörükyeri	2006	Ortaklar Mülkiyetinde 1250 Başlık (50 Aile x 25 baş) Koyunculuk (Kredi onayı beklenmektedir.)
Kocaali-Açmabaşı	2006	KASDP 142 Başlık (71 Aile x 2 Baş) Süt Sığırıcılığı (Kredi onayı beklenmektedir.)

Projeli Kooperatiflerde Özet Bilgiler

* Sakarya İlinde projelerden yararlanan üye sayısı, toplam 2.083 dür.

*Projelerden yararlanan üyelere toplam 5.564 hayvan dağıtılmıştır.

*Ortaklar Mülkiyetinde Projelerin 2006 yılı ahır ve inşaat kredisi; yeni ahırlarda Süt Sığırıcılığı için 3.000 YTL, Besi Sığırıcılığı için 4.000 YTL, Damızlık Sığır Yetiştiriciliği (50x6)için 7.000 YTL, yeni ağıllarda; Damızlık Koyun Yetiştiriciliği için 5.000 YTL olmak üzere kredi verilmektedir. Kalan kısım öz kaynaktan karşılanmaktadır. Tadilatlı ahır ve ağıl inşaatlarında ise 1.500 YTL tadilat kredisi verilmektedir.

Transfer Programından 2006 Yıllarında (İşletme Sermayesi) Desteklenen Kooperatifler

İlimizde 2006 yılında Transfer Programından 4 Adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifine İşletme Sermayesi Kullandırılmıştır.

Tablo 52: İşletme sermayesi kullandırılan kooperatifler, 2006

Kooperatif Adı	Proje Konusu ve Kapasitesi	Durumu
Kocaali-Kestanepınar	KASDP Ort. Mülk.200 Başlık (100 Aile x 2 Baş) Süt Sığırıcılığı	40.000 YTL ödendi.
Karasu-Kızılıçık	KASDP Ort. Mülk.194 Başlık (97 Aile x 2 Baş) Süt Sığırıcılığı	40.000 YTL ödendi
Kaynarca-Kulaklı-Kayacık	Ort. Mülk.200 Başlık (100 Aile x 2 Baş) Süt Sığırıcılığı	40.000 YTL ödendi
Kocaali-Çukurköy	KASDP Ort. Mülk.150 Başlık (75 Aile x 2 Baş) Süt Sığırıcılığı	26.000YTL

Tablo 53: Kooperatif Faaliyetleri, 2006

Proje Konusu	Kredi Kullanan Koop. Sayısı	Kullanılan Kredi (YTL)	Damızlık Hayvan Dağıtımı		Kooperatif Cinsi
			Baş	Dağıtılan	
Süt Sığırcılığı	22	8.012.343	4144	Gebe Düve	Tar.Kalk. Kooperatifi
Besi Sığırcılığı	2	56.466	1420	Besi Danası	Tar.Kalk. Kooperatifi
Toplam	24	8.068.809	5.564		

Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı

İlimiz Geyve İlçesi Hırka Köyü hudutları içerisinde Bersu Gıda San. Ltd. Şti. tarafından Meyve ve Sebze Paketleme Projesi Bakanlıkça program kapsamında değerlendirilmiştir. Proje uygulaması devam etmektedir.

Tohum Temizleme Faaliyetleri:

Çiçilerimizin temiz ve ekonomik tohumluk kullanmasını amaçlayan tohum temizleme faaliyetleri İl Müdürlüğümüzce yürütülmekte olup, 2006 yılında 10 adet selektör ile toplam 26 ton tohumluğun temizlenmesi sağlanmıştır.

Çiftçimizin, hazır sertifikalı tohum kullanımının yaygınlaşması nedeniyle önceki yıllara göre tohumluk temizleme faaliyetlerinde azalma görülmüştür.

İlimizde faaliyet gösteren selektörlerin yıllık bakımları yapılmış, yeni malzeme alımına ihtiyaç duyulmamıştır. Bakım onarımında, 2005 yılı bütçesinden alınarak bekletilen malzemeler yeterli olmuştur.

Mahsul Fiyatına Sertifikalı Tohumluk Temin Projesi

Bu proje çerçevesinde İlimizin Toplam Buğday tohumluk talebinin yarısı kadar (600 ton) Özel İdareden kaynak talep edilmiştir. Özel İdare gerekli kaynağı tahsis edemediğinden proje bu yıl uygulanamamıştır.

Gübre Bayileri Denetimleri:

Yerinde yapılan denetimlerde aşağıdaki hususlarda gerekli kontrol yapılarak ilgililer uyarılmıştır;

- ✓ Kimyevi gübre depolarının havalandırılması,
- ✓ Gübre torbalarının arasındaki mesafenin ayarlanması,
- ✓ Torbaların rutubetten korunması için ızgaraların üzerlerine istiflenmesi,
- ✓ Bayilerin satmakta olduğu gübrelerin Lisans ve Tescil Belgelerinin izin tarihlerinin kontrol edilmesi,
- ✓ Gübre depolarında yangın söndürme tüplerinin bulundurulması,

- ✓ Depoların yakınlarında yanıcı ve patlayıcı madde imalatının olup olmadığının kontrol edilmesi,
- ✓ Yangın güvenliği için uyarıcı levhaların bulundurulması.

Tüketilen Kimyevi Gübre Miktarı

İlimizde özel bayiler, Tarım Kredi Kooperatifleri bayileri, Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifi bayileri , Pancar ekicileri kooperatifi bayileri olmak üzere toplam 167 adet gübre bayi vardır.

Tablo 54: Sakarya ilinde kullanılan gübre çeşitleri ve miktarları, ton, 2006

%21 AS	%26 AN	%33 AN	%46 ÜRE	42-44 TSP	18-46 DAP	20.20.0	15.15.15
3322,8	9.999	17.393	17.796,6	1.403,4	1.833	23.042,5	8.797,25

20.20.0 %1 Zn	15.15.15 %1 Zn	25.5.10	12.30.12	%17 NSP	%50 K2O Pot.Sülf.	13.0.46
12,85	282,2	155,95	1.174	1,07	43,150	3,42

Kullanılan gübreler dönüşüm katsayıları ile azotlu gübreler %21 Amonyum Nitrata, Fosforlu gübreler %17 Süper fosfata ve potaslı gübreler de %50 Potasyum Sülfata dönüştürüldüğünde kullanılan gübre miktarları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 55: Kullanılan Eşdeğer gübre miktarları, ton, 2006

%21 A.Nitrat	%17 Süper Fosfat	%50 Potasyum Sülfat
112.767,05	45.562,88	3.083,08

Saf madde olarak 23.681,08 ton azot, 7.745,69 ton fosfor 1.541,54 ton potas kullanılmıştır.

BİTKİ KORUMA VE KARANTİNA ÇALIŞMALARI

İlimizde üretimi yapılan kültür bitkilerinde görülen hastalık, zararlı ve yabancı ot mücadelesi, Ziraî ilâç bayileri ruhsatlandırma ve kontrol işleri, bitkisel ürün ihracat ve ithalatında ziraî karantina çalışmaları, fidan üretiminin ziraî karantina yönünden kontrolü ve ruhsatlandırılması çalışmaları sürdürülmektedir.

Devlet Yardım Mücadeleleri (Süne Mücadelesi)

İlimizde Süne sürvey ve mücadele çalışmaları Devlet Yardım Mücadeleleri kapsamında yürütülmektedir. Çalışmalar 4 ekiple yürütülmüştür. Yıllar itibariyle yapılmış çalışmalar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 56: Süne Sürvey Ve Mücadele Çalışmaları, Dekar, 2003-2006

Yıllar	Program	Kıymetlendirme Sürveyi	Nimf Sürveyi	Karar Alınan Alan	İlaçlanan Alan
2003	50.000	80.125	58.210	20.500	11.328
2004	80.000	72.265	67.965	43.153	43.153
2005	80.000	58.640	19.474	0	0
2006	60.000	57.102	6.415	0	0

Tahmin Ve Erken Uyarı Çalışmaları

İlimizde elektronik sistemlerle desteklenmiş tahmin ve erken uyarı çalışmaları 2003 yılında 30.000 dekar bağ, 85.000 ağaç elma alanına yönelik olarak yürütülmekte iken 2006 yılında bu çalışmalar 38.000 dekar bağ, 180.000 ağaç elma, 118.000 ağaç ayva, 82.000 ağaç şeftali, 16.000 ağaç kiraz alanına yönelik yapılabilecek hale gelmiştir. Geyve ve Pamukova İlçelerinde yıllar itibariyle toplam sayıları 14-17 arasında değişen gözlem bahçesinde haftanın 3 günü yapılan tespitler ve bu ilçelerde kurulu bulunan elektronik meteoroloji istasyonları kullanılarak; elmada karaleke, elma ve ayvada iç kurdu, bağda salkım güvesi ve bağ mildiyösü, şeftalide filiz güvesi ve doğu meyve güvesi, bunun yanında 2005 ve 2006 yıllarında merkez Aşağıdereköy ve Yukarıdereköyde 4 gözlem bahçesiyle yürütülen çalışmalarda ayva iç kurdu ve kiraz sineğinde ilaçlama zamanları belirlenerek bölgedeki çiftçilerimize ulaştırılmıştır.

Elma Kara Lekesi;

Vejetasyon başlangıcında, spor uçuş periyodu başlangıcının vazelinli lamlarla tespit edilmesiyle birlikte 28.03.2006 tarihinde %1'lik Bordo Bulamacı ile tedbiren ilk ilaçlama yapılmıştır. Daha sonraki dönemlerde yapılan ilaçlama duyuruları sistem içerisinde bulunan bilgisayar programının verdiği ilaçlama uyarıları dikkate alınarak yapılmıştır. Bu şekilde 15.06.2006 tarihine kadar toplam 6 ilaçlama duyurusu yapılmıştır.

Periyodik ilaçlama yapılan bahçelerde ilaçlama sayısı 8-9 arasında olmuştur.

Buna göre Karalekede % 25-30 gibi bir ilaçlama tasarrufu sağlandığı ortaya çıkmaktadır. 200 ağaçlık bir bahçe dikkate alındığı takdirde, 2 ilaçlama tasarrufunun parasal değeri yılda 120 YTL'dir. Ağaç başına tasarruf 60 YKR'dir. Sistemin hitap ettiği alan içerisinde olan çiftçilerimizin %80'inin Erken Uyarı Metoduna göre ilaçlama yaptığı da göz önünde bulundurulur ise bölgedeki 180.000 ağaçta sağlanan ilaçlama tasarrufu 2006 için 86.400 YTL'dir.

Elma ve Ayva İç Kurdu;

28.04.2006 tarihinde İç kurdu keleklerinin uçuşlarını takip etmek için bölgeleri temsil edecek şekilde 8 bahçede (5 elma, 3 ayva) cinsel çekici tuzaklar asılmış ve 05.05.2006 tarihinde ilk kebek yakalanışı gerçekleştirilmiştir.

Kelebek yakalanışlarının en yüksek olduğu ve aynı zamanda 1 Ocaktan itibaren 265-320 gün dereceye (ilk kelebek yakalanışından itibaren 150-180 gün derece) ulaşıldıktan sonra 29.05.2006 tarihinde birinci dölle karşı ilk ilaçlama yaptırılmıştır, buna müteakip 15.06.2006-19.06.2006 tarihleri arasında birinci dölle ikinci ilaçlama yaptırılmıştır. İkinci döl erginlerine karşı ise 13.07.2006 ve 31.07.2006 tarihlerinde olmak üzere 2 İlaçlama yaptırılmıştır. Buna göre Elmada İç Kurduna karşı toplam 4 ilaçlama yapılmıştır. Ayvada ise 21.08.2006 tarihinde bir ilaçlama daha yapılarak mücadele tamamlanmıştır.

Periyodik ilaçlamalarda ise iç kurduna karşı 6-7 ilaçlama yapılmıştır.

İç Kurdu için tahmin ve uyarı sistemi ile periyodik ilaçlamalar karşılaştırıldığında; 200 ağaçlık bir bahçe dikkate alındığı takdirde, ortalama 2 ilaçlama tasarrufunun parasal değeri 80 YTL'dir. Ağaç başına tasarruf 40 YKR'dir. Sistemin hitap ettiği alan içerisinde olan çiftçilerimizin %80'inin Erken Uyarı Metoduna göre ilaçlama yaptığı da göz önünde bulundurulur ise bölgedeki 180.000 Elma ve 118.000 Ayva ağacında sağlanan tasarruf 119.200 YTL'dir.

Bağ Mildiyösü;

Bu hastalığın primer enfeksiyon şartlarının (sıcaklık, sürgün uzunluğu, toprak nemi, 8 °C üstü etkili sıcaklıklar toplamının gereken seviyeye ulaşması) gerçekleşmesine müteakip; 15.06.2006 tarihinde primer enfeksiyon ilaçlaması yapılmıştır. Takip eden dönemde alt yapraklarda yağ lekelerine rastlanmamıştır. Bu sebeple daha sonraki dönemde ilaçlama tekrarı yapılmamış ve tek bir ilaçlama ile sezon sona ermiştir.

Periyodik ilaçlama yapılan bağlarda ise Bağ Mildiyösüne karşı toplam 4-5 ilaçlama yapılmıştır. Bu da yapılan çalışmaların %75'lük bir ilaç tasarrufu sağladığını göstermiştir. 10 dekarlık bir bağ dikkate alındığı takdirde, ortalama 4 ilaçlama tasarrufunun parasal değeri 100 YTL'dir. Sistemin hitap ettiği 38.000 dekarlık bağ alanında çiftçilerimizin %50'inin Erken Uyarı Metoduna göre ilaçlama yaptığı da göz önünde bulundurulur ise sağlanan tasarruf 190.000 YTL'dir.

Bağ Salkım Güvesi;

Bu zararlının mücadele zamanının belirlenmesinde; maximum sıcaklıklar toplamı, 12 °C üstü etkili sıcaklıklar toplamı, bağlara asılmış olan cinsel çekici tuzaklarda yakalanan kelebek sayıları ve bırakılmış yumurtaların açılma durumlarından faydalanılmıştır.

Mücadeleye 1. dölde ergin uçuşlarının en üst seviyeye (tepe noktaya) ulaştığı haftadan sonra, 2. dölde tepe noktaya ulaştığı hafta, 3. dölde ise tepe noktaya ulaşmadan yaklaşık 10-15 gün önce başlanılmıştır. Buna göre ilaçlamalar aşağıdaki şekilde gerçekleşmiştir;

Toplam ilaçlama sayısı 2006 yılı için bölge bölge değişkenlik göstermiş ve 3 ile 5 arasında bir ilaçlama sayısı ortaya çıkmıştır.

Salkım Güvesine karşı klasik metotlarla yapılan mücadelede ergin çıkışları takip edilemediğinden her dölle karşı 2 veya 3 ilaçlama yapılmaktadır. Toplam ilaçlama sayısı 6-8 arasında olmaktadır.

Erken Uyarı Sistemiyle 2006 yılında Salkım Güvesi ilaçlamalarında ortalama 3 ilaçlama tasarruf sağlanmıştır. 10 dekarlık bağ alanında bir salkım güvesi ilaçlamasının maliyeti ortalama 20 YTL olduğu düşünülürse 3 ilaçlamanın maliyeti de 60 YTL'dir. Sistemin hitap ettiği 38.000 dekarlık bağ alanında çiftçilerimizin %80'inin Erken Uyarı Metoduna göre ilaçlama yaptığı da göz önünde bulundurulur ise sağlanan tasarruf 182.400 YTL'dir.

Kiraz Sineği ;

Bu zararlının mücadele zamanının belirlenmesinde ortalama sıcaklıklar, kirazın fenolojisi ve amonyak kapsüllü sarı yapışkan tuzaklardaki ergin sayıları dikkate alınmıştır. Kiraz Sineği mücadelesi bir ergin mücadelesi olduğundan; tuzaklarda ilk ergin sinekler görüldükten 1 hafta sonra 26.05.2006 tarihinde ilk ilaçlama yapılmıştır. Daha sonraki dönemde 14.06.2006 tarihinde bir ilaçlama daha yapılarak mücadele tamamlanmıştır.

Çalışmalar kiraz yetiştiriciliğinin toplu olarak yapıldığı 2 merkez köyümüzde 16.000 ağaçlık alanda yapılmıştır.

Doğu Meyve Güvesi ve Şeftali Güvesi ;

Bu iki zararlının mücadelesi birbiriyle koordineli şekilde; feromon tuzaklarda yakalanan kelebek sayıları ve etkili sıcaklıklar toplamından faydalanılarak yürütülmüştür. Şeftali güvesinde feromon tuzaklarda ilk kelebek yakalanışından 10 gün sonra (22.05.2006 tarihinde) ilk ilaçlama yaptırılmıştır. Doğu meyve güvesinde ise ilk kelebek yakalanışlarından sonra etkili sıcaklıklar toplamının 400 (GÜNDERECE) GD'ye ulaştığı gün (05.06.2006) ilk ilaçlama, bundan 20 gün sonrada (26.06.2006) ikinci ilaçlama yaptırılmıştır. Doğu meyve güvesi ilaçlamalarında Şeftali güvesini de kontrol altında tutabilecek ilaçlar tercih edilmiştir. En son olarak da 07.08.2006 tarihinde Şeftali güvesine karşı bir ilaçlama yapılmıştır. Böylece bu iki zararlıya karşı toplam ilaçlama sayısı 4 olmuştur.

Çalışmalar Pamukova ve Geyve ilçelerimizdeki 82.000 ağaçlık Şeftali üretim alanına hitap edecek şekilde yürütülmüştür.

Entegre Mücadele Çalışmaları;

Günümüzde; İnsan sağlığının, çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması ön plana çıkmış, zararlılarla mücadelenin agroekosistem ve sürdürülebilir tarımsal üretim dikkate alınarak yapılması zorunlu olmuştur.

Entegre mücadele; hedef ürün gruplarındaki tüm hastalık ve zararlıların populasyon değişimlerinde rol oynayan tüm faktörlerin çevresiyle birlikte düşünülerek zararlı populasyonların ekonomik zarar düzeylerinin altında tutulabilmesi için bütün mücadele teknik ve metotlarının birbiri ile uyum içerisinde organize edilerek kullanılmasıdır. Bu mücadele şekli yaygınlaşarak uygulandığında kimyasal ilaçların kullanımı azalacak, doğal dengedeki bozulmaların önüne geçilmiş olacak ve en önemlisi de üreticilerimizin bu konuda bilinçlenmesi sağlanacaktır.

2006 Yılında programa alınan ve uygulamaları gerçekleştirilmiş olan Entegre Mücadele Programları aşağıya çıkartılmıştır;

Tablo 57: Entegre Mücadele Çalışmaları; 2006

Konu	Program	Uygulama
Elmada Entegre	800 Ağaç	800 Ağaç (3 bahçe)
Bağda “	30 dekar	66 dekar (5 bağ)
Şeftalide “	200 Ağaç	200 Ağaç
Fındıkta “	50 dekar	92 dekar (7 bahçe)
Örtü Altı “	1 dekar	3 dekar

Elmada Entegre Mücadele Uygulamaları;

İlimiz Entegre Mücadele Programında bulunan Elmada, 2006 yılında Entegre Mücadele çalışmaları 3 bahçede yürütülmüştür. Bu bahçeler aynı zamanda Tahmin-Erken Uyarı çalışmalarında yönetimli bahçe olarak kullanılmıştır. Bu nedenle elmanın ana zararlısı İç Kurdu ve Karalekeye karşı mücadeleler tahmin-uyarı metoduna göre yürütülmüştür.

Vejetasyon öncesi Budama artıkları, dallar ve gövdelerin üzerinde, vejetasyon süresince zararlı olabilecek tali zararlıların (San-Jose kabuklu biti, kışı yumurta formunda geçiren akarlar ve yaprak bitleri) popülasyon yoğunlukları saptanmış ve 09.03.2006 tarihinde bahçelerden birinde kışlık yağ uygulamaları yapılmıştır.

Karaleke mücadelesi elektronik sistemin içerisinde bulunan yazılım programının elde ettiği enfeksiyon uyarılarına paralel yürütülmüş ve her üç bahçede de karalekeye karşı 6 şar ilaçlama yapılmıştır.

Feromon tuzaklar kullanılarak iç kurdu erginlerinin çıkışları ve çıkış yoğunlukları takip edilmiştir. Bu çıkışlar ve ısı faktörü bir arada değerlendirilerek mücadele zamanlarına karar verilmiştir.

Kontroller sezon boyunca gözlemsel olarak sürdürülmüş ve mücadele zamanları ile şekli belirlenerek yaptırılmıştır. Sezon içerisinde kırmızı örümcekler 2 kez eşik seviyesini aştığından ilaçlama yapılmıştır. Eğriçay'daki bahçede gövde kurduna karşı 2003 - 2004 yıllarında uygulanan pekmezli besi tuzakları önemli ölçüde popülasyonu düşürdüğünden herhangi bir işlem yapılmamıştır.

Sonuç itibariyle yapılan mücadelelerle bahçelerde karaleke zararı olmamış , iç kurdu ve diğer zararlı etmenlerin tamamı da ekonomik zarar eşiklerinin altında tutulabilmiştir.

Bağda Entegre Mücadele Uygulamaları;

İlimiz Entegre Mücadele Programında bulunan Bağda Entegre Mücadele çalışmaları 2006 yılında beş bağda yürütülmüştür. Bu bağlar aynı zamanda Tahmin-Uyarı çalışmalarında yönetimli bağ olarak kullanılmıştır. Bu nedenle bağın ana zararlısı Salkım Güvesi ve Mildiyöye karşı mücadeleler tahmin-uyarı metoduna göre yürütülmüştür.

Yapılan kontroller ve çiftçiyle bilgi alışverişi sonucu birçok yıl olduğu gibi, bir önceki sene de kısmen Ölükol zararı meydana geldiği anlaşılmıştır. Buna karşı budamadan hemen sonra %3-4'lük Bordo bulamacı uygulanmıştır.

Mildiyöye karşı mücadele erken uyarı prensiplerine göre yürütülmüş olup 1defa ilaçlama yapılmıştır. Külleme mücadelesi ise asmanın duyarlı organları oluştuktan sonra başlamış ve iklimsel faktörler ile ilaç etki süreleri dikkate alınarak toplam 5 ilaçlama yaptırılmıştır.

Salkım güvesi feromon tuzaklarında yapılan kontroller sonucu elde edilen haftalık toplam kelebek yakalanışlara göre ilaçlama kararları verilmiştir. Her döl ayrı ayrı hedeflenmiştir. 1. döl karşı bir, 2. döl karşı Pamukova ilçemizdekilerde 1, Geyve ilçemizdekilerde 2 ilaçlama, 3. döl karşı ise çıkışlar uzun sürdüğünden 2 ilaçlama yaptırılmıştır.

Vejetasyon başlangıcında Bağ maymuncuğu yoğunluk kazandığından 27.03.2006 tarihinde gerekli kimyasal mücadele yaptırılmıştır. Mevsim sonuna doğru ise kurşuni küfe karşı iki tekrarla koruyucu ilaçlama yapılmıştır.

Sonuç itibarı ile yapılan kontrollü mücadelelerle hem ürünün zarara uğraması önlenmiş hem de gereksiz kimyasal uygulamaların önüne geçilmiştir

Şeftalide Entegre Mücadele Uygulamaları;

İlimiz Entegre Mücadele Programında bulunan Şeftalide Entegre Mücadele çalışmaları Pamukova İlçemizdeki 200 ağaçlık bir bahçede yürütülmüştür. Aynı zamanda bu bahçedeki Doğu Meyve Güvesi ve Şeftali Filiz Güvesi için yürütülen çalışmalardan elde edilen sonuçlar ilaçlama duyuruları haline getirilerek şeftali üreticilerine duyurulmuştur.

Bahçe sahibi ile birebir yapılan görüşme ve bahçe kontrollerinde 2004 yılında kışlık yağ uygulaması yapıldığı ve Kabuklu Bitlerin mücadele eşiğinin altında olduğu gözlenmiştir. Ayrıca vejetasyon dönemi boyunca da tüm vejetatif dönemler saptanarak kaydedilmiştir.

Bölgede her yıl görüldüğünden glok hastalığına karşı koruyucu mücadele yapılmış ve %2 lik bordo bulamacı kullanılmıştır.

Doğu Meyve Güvesi ve Şeftali Filiz Güvesi Şeftalinin ana zararlılarıdır. Bu zararlılar için 15.03.2006 tarihinde bahçelere 2 şer adet feromon tuzak asılmış, ilk erginler yakalanıncaya kadar her gün daha sonra haftada 3 kez kontrol edilerek haftalık toplam yakalanışlara göre ilaçlama kararları verilmiştir. 2006 yılında Doğu Meyve Güvesine karşı 2 ilaçlama, Şeftali Filiz Güvesine karşı ise 2 ilaçlama yaptırılmıştır.

Sonuç itibarı ile yapılan kontrollü mücadelelerle hem ürünün zarara uğraması önlenmiş hem de gereksiz kimyasal uygulamaların önüne geçilmiştir. Sezon boyunca devam eden kontrollerde bahçelerde ekonomik zarar eşiğini aşan yaprak bitlerine karşı 1 defa ilaçlama yapılmıştır.

Doğu Meyve Güvesi, Şeftali Filiz Güvesi, yaprak biti vb. zararlılara karşı gelişigüzel ilaçlama yapılmadığından doğal düşmanlardan olan Gelin Böceklerinin popülasyonunda daha önceki yıllarda olduğu gibi önemli yükselmeler gözlenmiştir

Fındıkta Entegre Mücadele Uygulamaları ;

Fındık entegre mücadele 2006 yılında İl Özel İdaresince finanse edilen demonstrasyon programları ile birleştirilerek 7 İlçemizde birer bahçede uygulanmıştır.

Genel olarak fındık kozalak akarı ve fındık kurdu zararı ilimizde mevcuttur.

Fındık kozalak akarı zararı olan tüm entegre bahçelerde şubat ve mart aylarında kozalak akarları toplanıp yakılması yöntemi ile mekanik mücadele yapılarak popülasyon önemli ölçüde düşürülmüştür.

Söğütlü, Ferizli, Karasu, Kocaali, Hendek ve Akyazı ilçelerinde Nisan sonu Mayıs başlarında Endosülfan % 32,9 WP ile iki defa 300 gr/da ile kimyasal mücadele yapılmıştır.

Uygulama yapılan bahçelerde fındığın ana zararlısı olan fındık kurdunun topraktan çıkışı takip edilmiş ve çıkış durumuna göre çarşaf yöntemiyle yapılan tespitlerde tüm entegre bahçelerimizde Nisan başında Carbosülfan 250 g/l ile 125 gr/dekar ile kimyasal mücadele yapılmıştır.

Kahverengi Koşnil mücadelesi için yapılan sürveyler sonucu sadece Söğütlü ilçesindeki bahçede kimyasal mücadeleye gerek duyulmuş, diğer bahçelerde yoğunluğun az olması nedeniyle kimyasal mücadele yapılmamıştır. Diğer zararlılardan Dalkıran ve Fındık Filiz Güvesinde ilaçlı mücadeleyi gerektirecek yoğunluk tespit edilemediğinden kimyasal mücadeleye gerek duyulmamıştır.

Sonuç itibarıyla zamanında yapılan mekanik ve kimyasal mücadeleler ile gereksiz ilaçlamaların önüne geçilmiş ve zarar yoğunlukları ekonomik zarar eşliğinin altında tutulabilmiştir.

Örtü altı Entegre Mücadele Uygulamaları;

Sakarya ili Pamukova ilçesi Özbek köyü çiftçilerinden Yakup CAMCI'ya ait 3.250 m² lik sera alanı 2006 yılı Örtü Altı Hıyar yetiştiriciliği Entegre Mücadele Programı kapsamında ekim yaptırılmak ve zirai mücadele faaliyetleri takip edilmek üzere kontrol altına alınmıştır.

Fideler viollerde kök çürüklüğü ve yaprak bitlerine karşı ilaçlanarak 01.05.2006 tarihinde fideler seraya şaşırtılmış, hastalıklara karşı düzenli olarak ilaçlama yapılmıştır.

Tutulan kayıtlardan sezonda 15 Ton/dekar hıyar hasat edilmiştir.

İç Ve Dış Karantina Faaliyetleri

İç Karantina Faaliyetleri

Fidanlıklar, Müdürlüğümüz tarafından ruhsatlandırılmaktadır. Vejetasyon ve söküm dönemlerinde üretim materyalleri üzerinde ve satışa sunulan fidanların ise satış yerlerinde kontrollerine devam edilmektedir. İlimizde 2003 yılında fidan yetiştiren 121 işletme bulunurken bu sayı 2004 yılında 138, 2005 yılında 198 ve 2006 yılında ise 248 olmuştur. Üretim 2003 yılında toplam 1.807,4 da alanda ruhsatlı olarak yapılmakta iken, 2005 yılında 4.201,8 dekar ve 2006 yılında 5.346,9 dekar alana ulaşmıştır. 2006 sonu rakamlarına göre

üretim yapılan bu alanın 4.027 dekarında iç ve dış mekan süs bitkisi, 82,8 dekarında çeşitli meyve fidanı, 1.055 dekarda çim ve 182,1 dekarda kavak fidanı üretilmektedir.

İç karantina çalışmaları: Belirli hastalık ve zararlı etmenlerin bulaşık bölgelerden temiz bölgelere çeşitli bitkisel üretim materyalleri ile taşınmasını önlemeye yönelik çalışmaları içermektedir. Bu amaçla fidan, çöğür, iç ve dış mekan süs bitkilerinin kontrolü ve ruhsatlandırılması hizmetleri yürütülmektedir.

Fidan, çöğür, iç ve dış mekan süs bitkisi yetiştirmek için başvuruda bulunan özel ve tüzel kişilerin faaliyette bulunacakları alanlardan; Nisan-Mayıs ve Eylül-Ekim aylarında, toprak, gübre, torf gibi materyalden usulüne uygun alınan örneklerin İç Karantina listesinde bulunan nematodlar yönünden analizinin yapılması ve temiz olması gerekmektedir.

Fidan ve Süs Bitkisi yetiştirecek olan kişi ve kuruluşlar Bakanlıkça hazırlanan “Bitki Yetiştiricilerinin Uymaya Mecbur Olduğu Hususlar”ı yerine getirmeyi noter kanalıyla taahhüt etmeleri gerekmektedir.

Fidan üretiminde bir numune en fazla 50 dekarı temsil edebilmektedir. Daha fazla büyüklükteki alanlar için ikinci numune alınmakta ancak bu parsele tek ruhsat verilmektedir. Her parsel için de ayrı ruhsat düzenlenmektedir. 2006 yılında toplam 129 numune analize gönderilmiş olup 109 adet ruhsat verilmiştir. Halen ruhsatlı fidan üreticilerinin dağılımı tabloda görülmektedir.

Tablo 58: Ruhsatlı Fidan Üreticileri, 2006

Fidan Türü	Ruhsatlı Üretici	Alan (dekar)
Çeşitli Meyve Fidanı	12	82,8
Kavak	34	182,1
Çim	10	1.055
İç ve Dış Mekan süs bitkileri	192	4.027
Toplam	248	5346,9

Dış Karantina Faaliyetleri

Bitkisel ürünlerin ihracat ve ithalatında zirai karantina prensiplerine göre kontrol edilmeleri gerekmektedir. Bu görev Müdürlüğümüzde görevli İncektörler tarafından yürütülmektedir. Yapılan bu kontroller neticesinde 2003-2006 yıllarında yapılan tarımsal ürün ihracat ve ithalat miktarları aşağıya çıkarılmıştır.

Tablo 59: İhracat, 2003-2006

Ürünler	Birim	2003	2004	2005	2006
Çeşitli fındık ürünleri	ton	12.819	19.310	44.875	53.778
Yaş meyve ve sebze	ton	6.655	5.413	8.450	6.612
Dondurulmuş sebze meyve	ton	581	42	40	0
Kuru ürünler	ton	184	746	150	0
Çeşitli orman ürünleri	m3	5.730	6.498	6.967	9.864
Çeşitli orman ürünleri	ton	1.675	682	45	2.871
Dış mekan süs bitkileri	ton	0	151,11	0	395

Tablo 60: İthalat, 2003-2006

ÜRÜNLER	Birim	2003	2004	2005	2006
Çeşitli orman ürünleri	m3	15.099	12.602	17.145	19.080
Çeşitli orman ürünleri	m2	23.867	-	-	-
Odun ()	ton	-	-	91	352
Ahşap ambalaj malzemesi	ton	-	-	-	43
Süpürgelik (*)	m3	112,5	-	-	11,3
Süpürge darısı	ton	1.006	869	359	654
Dış mekan süs bitkileri	adet	214.500	-	-	-

(*) İnşaat sektöründe kullanılan döşemelik ahşap malzemedir

Zirai Mücadele İlaç Bayilikleri

Tablo 61: Sakarya Merkez ve İlçelerde Ruhsatlı İlaç Bayilerinin Dağılımı, 2006

İlçesi	Özel	Ziraat Odası	T.K.Koop.	Yağ.Toh.Koop.	Pan. Koop.
Merkez	19	1	3	1	4
Akyazı	5	-	2	-	2
Ferizli	1	1	3	-	-
Geyve	8	1	1	-	1
Hendek	3	1	-	-	-
Karapürçek	1	-	-	-	-
Karasu	5	-	2	-	-
Kaynarca	1	1	1	1	1
Kocaali	2	-	1	-	-
Pamukova	8	-	1	-	1
Sapanca	-	-	1	-	-
Söğütlü	2	-	1	-	1
Taraklı	1	-	-	-	-
Toplam	56	5	16	2	10

Merkez ve ilçelerimizde 89 ruhsatlı ilaç bayisi faaliyet göstermektedir.

Tablo 62: Zirai Mücadele Alet ve Makine Bayilerinin Dağılımı, 2006

İlçesi	Özel	Ziraat Odası	T.K.Koop.	Yağ.Toh.Koop.	Pancar Koop.
Merkez	19	-	3	-	4
Akyazı	6	-	2	-	2
Ferizli	1	-	3	-	-
Geyve	10	-	1	-	1
Hendek	3	-	-	-	-
Karapürçek	1	-	-	-	-
Karasu	6	-	2	-	-
Kaynarca	1	1	1	1	1
Kocaali	2	-	1	-	-
Pamukova	5	-	1	-	1
Sapanca	-	-	1	-	-
Söğütü	1	-	1	-	1
Taraklı	1	-	-	-	-
Toplam	56	1	16	1	10

Merkez ve İlçelerimizde 84 ruhsatlı zirai Mücadele alet bayisi faaliyet göstermektedir.

ÇİFTÇİ EĞİTİMİ ve YAYIM HİZMETLERİ

İl Müdürlüğümüzün asli görevi olan yayım hizmetlerinin ve yeni tarım tekniklerinin çiftçiye ulaştırılması amacı ile Eğitim ve Yayım Programları hazırlanmakta ve uygulanmaktadır.

Demonstrasyonlar

Tarımda mevcut problemlerin çözümü ve ortaya konan yeniliklerin çiftçilere aktarılması için kullanılan bir dizi yayım metodu içerisinde üstün çeşit veya teknolojiyi tanıtmak, benimsetmek ve yaygınlaştırmak amacıyla uygulamaya konulan faaliyetlerimiz:

Metot demonstrasyonları:

Bir işin nasıl yapılacağına adım adım gösterilmesine yönelik faaliyetlerdir.

Tablo 63: Metod Demonstrasyonları, 2006

Konusu	Program		Gerçekleşme	
	Dem. Say.	Çiftçi Say.	Dem. Say.	Çiftçi Sayısı
Bodur meyvecilikte budama ve bakım işlerinin gösterilmesi	2	25	2	25
Toprak Numunesinin Alınması ve Toprak Tahlili	7	60	9	85
Mısırdaki Tohum İlaçlamasının Önemi	2	30	2	24
Bağda Ölü Kola Karşı Mücadelenin Gösterilmesi	1	20	1	16
Örtü Altı Yetiştiriciliğinde Koltuk Alma ve Damla Sulama	4	40	4	22
Fındıkta Hasat	2	20	2	23
Mısır Silajı	6	150	6	85
Toplam	26	345	26	280

Gübrelemenin tahlile dayalı olarak yapılmasının sağlanması ve maliyetinin azaltılması için doğru toprak örneklemesinin öğretilmesi, bodur meyvecilikte budama ve bakım işlerinin gösterilmesi, yetiştiricilerin bilgi ve becerilerinin artırılması, silaj yapımı ve hayvancılıktaki önemi, fındıkta hasadın gösterilmesi, bağda ölü kolla mücadele gibi konularda toplam 26 adet metot demonstrasyonu programa alınmış, yapılan 26 uygulama ile 280 çiftçi eğitilerek hedeflenenin üzerinde gerçekleşme sağlanmıştır.

Sonuç demonstrasyonları

Üstünlüğü test edilmiş çeşit veya teknolojinin çiftçi şartlarında uygulamalı olarak gösterilmesine yönelik çalışmalardır.

Alternatif ürün yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması için çilek, ceviz tesisi, mera, Macar fiği yetiştiriciliği, sertifikalı tohum kullanımının gösterilmesi ve yaygınlaştırılması analiz sonuçlarına göre gübreleme yapılmasının verim ve sonuçta gelire olan etkisinin gösterilmesi amacı ile planlanan 25 adet sonuç demonstrasyonu gerçekleştirilmiştir.

Tablo 64: Sonuç Demonstrasyonları, 2006

Konusu	Program		Gerçekleşme	
	Dem. Sayısı	Çiftçi Sayısı	Dem. Sayısı	Çiftçi Sayısı
Mısır tarımı	1	1	1	1
Yem bitkisi yetiştiriciliği	1	1	1	1
Silajlık mısır yetiştiriciliği	1	1	1	1
Islah edilen Mer'aların gösterilmesi	4	4	3	3
Dış mekan süs bitkilerinde köklendirme	1	1	1	1
Buğday tarımı	1	1	1	1
Fındık tarımı (bakım)	1	1	2	2
Meyvede mücadele	2	2	2	2
Toprak tahlili	4	4	2	2
Çilek	1	1	1	1
Suni tohumlama	10	10	7	7
Ceviz Yetiştiriciliği (bahçe tesisi)	4	4	4	4
Toplam	31	31	26	26

Tablo 65: Tarla Günleri, 2006

Konusu	Program		Gerçekleşme	
	Tarla Günü Sayısı	Çiftçi Sayısı	Tarla Günü Sayısı	Çiftçi Sayısı
Örnek ceviz bahçesinin gösterilmesi	-	-	4	55
Dış mekan süs bitkilerinde köklendirmenin gösterilmesi	1	65	1	50
Buğday tarımı	1	12	1	12
Çilek	1	25	1	25
Erken uyarı	1	40	1	29
Mısırdaki yeni çeşitlerin tanıtılması meydana gelen verim artışının gösterilmesi	1	20	1	19
Fındıkta mücadele ve bakımla verimin artırılması	1	30	1	31
Yem Bitkisi Yetiştiriciliğinde Yonca Tarımının Gösterilmesi	1	25	1	23
Silajlık Mısır Tarımının Gösterilmesi	1	35	1	30
Analize Göre Gübrelemenin Verime Etkisinin Gösterilmesi	4	100	4	88
Islah Edilmiş Meraların Gösterilmesi	4	130	2	53
Toplam	16	472	18	415

Metot ve sonuç demonstrasyonlarında hedeflenen verim ve verimliliği artırıcı faktörlerin sonuçlarını üreticilere göstererek uygulamanın yaygınlaşmasını sağlamak amacıyla yapılan 18 tarla gününe 415 çiftçinin katılımı sağlanmıştır.

Çiftçi Toplantıları

Araştırma kuruluşlarından intikal eden yeni tarım tekniklerinden çiftçileri haberdar etmek ve ilgilerini uyandırmak ve karar verme sürecini hızlandırmak amacıyla 223 çiftçi toplantısı yapılarak 2 bin 900 çiftçi bilgilendirilmiştir.

Tablo 66: Çiftçi Toplantıları, 2006

Konusu	Program		Gerçekleşme	
	Toplantı Sayısı	Çiftçi Sayısı	Toplantı Sayısı	Çiftçi Sayısı
Alternatif ürün çalışmaları (Ceviz Yetiştiriciliği)	10	100	8	84
Fındık tarımı	6	80	6	78
Yem bitkileri	10	200	7	80
Mısır tarımı	12	145	6	58
Tarla tarımında mücadele	6	120	5	43
Dış mekan süs bitkilerinin üretimi	12	260	15	296
Toprak tahlili ve gübreleme	12	120	12	120
Hay. bakım besleme, hijyeni ve Sal. Hay. hastalıkları	18	220	25	371
Suni Tohumlama	12	120	9	93
Mer'a	12	250	11	129
Çilek Yetiştiriciliği	4	45	4	45
Buğdayda Süne Mücadelesi	6	120	3	90
Bodur Meyve Yetiştiriciliği	5	45	4	38
Meyve Bahçelerinde Kışık Bakım	10	163	10	163
Tarımsal Mekanizasyon(kullanım ve kalibrasyon)	10	110	9	102
Bağlarda Ölü Kol Mücadelesi	6	60	4	32
Organik Tarım	12	120	12	125
Su Ürünleri	3	60	3	49
Slajlık Mısır	12	120	6	54
Arı Yetiştiriciliği	7	90	3	28
Karpuz Yetiştiriciliği	3	30	3	30
Sebzecilikle Mücadele	6	60	3	27
Enginar Tarım	2	40	2	34
Örtüaltı Yetiştiricilik	12	120	6	42
Süt Sığırcılığı	26	500	9	81
Silaj yapımı ve önemi	16	230	11	158
Fındıkta Aflatoksin Oluşumunun Engellenmesi	12	240	12	240
Çiftçi Örgütlenmesi	12	200	12	182
Arı Yetiştiriciliğinde Kışık Bakım	-	-	3	28
Buğday tarımı	6	150	-	-
Toplam	276	4075	223	2900

Çiftçi Kursları

Tablo 67: Tarımsal Mekanizasyon ve Tarımsal Üretim Teknikleri Kursları, 2006

KONUSU	Süresi (Gün)	Program		Gerçekleşme		Materyal	
		Kurs Sayısı	Kursiyer Sayısı	Kurs Sayısı	Kursiyer Sayısı	Ders Notu	Görsel
Bıçerdöver operatörü yetiştirme	10	2	40	2	42	42	Notebook Projeksiyon Video
Dış Mekan Süs Bitkileri Yetiştiriciliği	4	6	183	6	179	120	Notebook Projeksiyon Video
Toplam		8	223	8	221	160	

Bıçerdöver ile hasat yapan operatörlere hasat tekniğini öğretmek ve bıçerdöver kullanımında bilgi ve beceri kazandırarak belgelendirmek amacı ile 2 kurs açılmış ve 42 kursiyere eğitim verilmiştir. Düzenlenen Bıçerdöver Operatörü Yetiştirme Kursuna katılan ve sınavda başarılı olan 42 kursiyere Operatör Belgesi (İş Makinesi-Bıçerdöver- Kullanma Sertifikası) verilerek mevcut ehliyetlerine işletilmek üzere Trafik Teşçil Denetleme Şube Müdürlüğüne bilgi verilmiştir.

Ayrıca dış mekan süs bitkileri üretimi ile ilgili proje kapsamında tüm il genelinde açılan 6 kursta 179 çiftçi Dış Mekan Süs Bitkileri yetiştiriciliği Temel eğitimine tabii tutulmuştur.

Resim 24: Sayın Valimiz Nuri OKUTAN, Tarım İl Müdür A. ÇAKAR kursiyerlerle toplu halde.

Resim 25: Biçerdöverle hasat kontrolü yapılırken

Çiftçi İnceleme Gezileri, Teşvik Müsabakaları, Sergiler, Konferanslar, Paneller Ve Diğer Benzeri Faaliyetler

Tablo 68: Teşvik müsabakaları, 2006

K o n u s u	Program			Gerçekleşme		
	Faaliyet Sayısı	Yarışmacı veya Katılımcı	İzleyici	Faaliyet Sayısı	Yarışmacı veya Katılımcı	İzleyici
Meyve ve Sebze ürün yarışması	2	200	1000	2	200	1000
Hayvancılığı teşvik müsabakası	1	150	1200	1	150	1200
Toplam	3	350	2200	3	350	2200

Resim 26: Sanayi ve Ticaret Bakanı Ali COŞKUN fuar alanını ziyaret etti.

Çiftçilerimizce üretilen bitkisel ve hayvansal ürünlerin sergilenip tanıtıldığı ve kalitenin yarıştırıldığı bu müsabakalar sonucunda dereceye giren üreticilerin ödüllendirilerek zevk ve şevklerinin teşvik edildiği faaliyetlerimiz Söğütlü ve Geyve ilçelerimizde gerçekleştirilmiş, yapılan iki müsabakaya toplam 350 üretici katılmış ve 2 bin 200 kişi tarafından izlenmiştir.

Tablo 69: Sergiler ve diğer çalışmalar, 2006

Konusu	Program			Gerçekleşme		
	Faaliyet Sayısı	Katılımcı	İzleyici	Faaliyet Sayısı	Katılımcı	İzleyici
Tarım ürünleri festivali	1	40	1000	1	40	1000
Toplam	1	40	1000	1	40	1000

Değişik pazarların yetiştirilen ürünleri tanınmaları, üreticilerimizin ürünlerini daha kolay pazarlama imkanlarının geliştirilmesi ve alt sektörler arası bilgi alış verişinin sağlanması amacı ile yapılan 1 adet sergide toplam 40 çiftçimize ait ürünler 1000 kişi tarafından görülmüştür.

Tablo 70: Çiftçi inceleme gezileri, 2006

Konusu	Faaliyetin Amacı	Program		Gerçekleşme	
		Faaliyet	Katılımcı	Faaliyet	Katılımcı
Örnek çiftliklerin gezdirilmesi	Hayvan bakım ve beslenmesine verilen önemin süt verimini nasıl arttırdığının gösterilmesi	1	20	1	20
Dış mekan süs bitkileri	Dış mekan süs bitkileri yetiştiriciliğinin gösterilmesi	1	30	1	30
Organik Tarım	Organik tarım yapılan yerlerin gösterilmesi	1	10	1	10
Toplam		3	60	3	60

Üreticilerimizin bilgi ve görgülerini geliştirmek, üstün teknolojinin uygulandığı işletmelerde birebir inceleme imkanı ile bilgi alış verişi yapmalarına zemin hazırlamak, yeniliklerden haberdar olmalarını sağlamak ve karar mekanizmalarını geliştirmek amacıyla geziler tertiplenmektedir.

Yalova İlindeki süs bitkisi işletmelerinde çoğaltma, üretim ve bakım konularındaki uygulamaları görmek ve yerinde incelemek maksadıyla 30 üreticimizle bir gezi gerçekleştirilmiştir.

Resim 27: Hendek İlçemizden Fuara katılan bir grup çiftçi

Organik ürün üretimine ilgi duyan 10 çiftçiye Kazımpaşa Kızılcıklı köyündeki organik kivi bahçesini ve çevredeki diğer tesisleri göstermek üzere gezi düzenlenmiştir.

Hizmetiçi Eğitim

İl Müdürlüğümüzce yürütülmekte olan çeşitli proje ve denetim hizmetlerinin ilçelerde görev yapan ilgili personel tarafından sağlıklı yürütülmesini temin etmek amacı ile yapılan 5 adet hizmet içi eğitim ile 72 personel bilgilendirilmiştir.

Tablo 71: Hizmetiçi Eğitim faaliyetleri, 2006

Konusu	Eğitimin yapıldığı yer	Katılan personel sayısı
Tahmin ve Erken Uyarı sistemi	Tarım İl Müd. Topl.Salonu	10
Salgın hastalıklar ve hayvan hareketleri	Tarım İl Müd. Topl.Salonu	12
Organik Tarım	Tarım İl Müd. Topl.Salonu	12
Tarımsal Mekanizasyon	Tarım İl Müd. Topl.Salonu	14
Dış mekan süs bitkileri	Tarım İl Müd. Topl.Salonu	24
T o p l a m		72

Bakanlığımız talimatları ile il dışında düzenlenen hizmet içi eğitimlere ilgili birimlerden görevlendirme yapılarak personelin eğitimi sağlanmıştır.

Kitle Yayım Vasıtaları

Çeşitli tarımsal konularda ilçe müdürlüklerimizden ve çiftçilerden intikal eden yazılı ve görsel yayım malzemeleri talebi karşılanmış, Yerel ve ulusal basın yayım organlarında; şap hastalığı aşılama ve küpeme, dış mekân süs bitkileri çalışmaları, hayvan hareketleri, projeli hayvan dağıtımları, mera ıslahı, doğrudan gelir desteği, bilgisayarlı erken uyarı sistemi, fidan dağıtımları, su ürünleri, mısır tarımı ve hastalıkları, dane mısır desteklemeleri, yem bitkileri, fındık, kadın çiftçiler bilgi yarışması, biçerdöver operatörü kursu, hasat kontrolleri, anız yangınları, hayvan pazarının taşınması, dünya gıda günü, süt günü, kurban bayramı hazırlıkları, toprak analizi, tarım danışmanları, gıda denetimleri, toprakların korunması, toprak kurulu toplantıları, tarım sigortaları gibi çeşitli tarımsal konularda haber ve röportajlar yayınlanmıştır

Tablo 72: Kitle Yayım Vasıtaları Üretimi, 2006

Konusu	Program							Uygulama						
	Sirküler Mektup	Broşür	Liflet	Kitap	Afiş.	Video Bant	CD	Sirküler Mektup	Broşür	Liflet	Kitap	Afiş.	Video Bant	CD
Şap ve Hayvan Hareketleri						1							1	
Mera ve Yem Bitkileri	200				30			200				30		
Süs Bitkileri		250							1500					
Yaprak-Toprak-Su lab. ve toprak tahlili	200		500					200		500				
Faaliyet Raporu				30			30				30			30
Tarımsal Desteklemeler												500		
Gıda Eylem Planı										500				
Meyvecilik (Ceviz, zeytin, çilek)								1250						
Toplam	200	250	500	30	30	1	30	1650	1500	500	530	530	1	30

Projeli Faaliyetler

Süs Bitkileri Üretimini Geliştirme Çalışmaları

İklim ve konumu itibarıyla özellikle dış mekân süs bitkileri üretimine uygun olan ilimizde sektör hızla gelişmektedir. 1997 yılında 14 işletmede 65 dekar alan üzerinde yapılan süs bitkileri yetiştiriciliği, 2005 yılında kayıtlı 166 işletmede 3681 dekar üretim alanına ulaşmış, henüz ruhsatlandırılmamış üretimlerle birlikte bu alan 5000 dekarı geçmiştir. 2006 yılında

süs bitkileri eğitimlerimize katılıp üretime başlayanlarla beraber dış mekan süs bitkisi toplam üretim alanı yaklaşık 9000 dekara ulaştığı tahmin edilmektedir.

İlde süs bitkileri üreticilerinin tamamını temsil eden Süs bitkileri Üreticiler Birliği kurulmuştur. İlimizde özellikle dış mekan süs bitkileri üretim alanlarının genişletilmesi, bilinçli ve planlı bir şekilde üretimin artırılması yönünde çalışmalarımız devam etmektedir.

Bu çalışmaların ışığında; İlimizde İhtisas Organize Süs Bitkileri Üretim Bölgeleri kurulması, sözleşmeli üretim modelinin yerleştirilmesi ve repikaja uygun yeni alanların belirlenmesi hedeflenmiştir.

Tablo 73: Süs Bitkileri Yetiştiriciliği 1997-2006

İlçeler	1997		2006	
	İşletme Adedi	Dekar	İşletme Adedi	Dekar
Sapanca	14	65	61	379,9
Karasu	-	-	4	13,7
Kaynarca	-	-	1 (Koop.)	50
Kocaali	-	-	1	1,1
Karapürçek	-	-	4	61,5
Akyazı	-	-	20	896,7
Merkez	-	-	61	2284,6
Hendek	-	-	14	82
Pamukova	-	-	24	958,5
Geyve	-	-	8	121
Söğütlü	-	-	20	450
Ferizli	-	-	1	30
Toplam	14	65	219	5329

1997 yılında Hendek Orman fidanlığı hariç 14 işletmede 65 dekar olan süs bitkileri üretimi 2001 yılında 150 işletmede 1534 dekar, 2002 yılında 195 işletmede 2191 dekar, 2003 yılında 297 işletmede 2889 dekar, 2004 yılında 360 işletmede 3127 dekar alana, 2005 yılında 584 işletmede 5687 dekar olmuş, 2006 yılında süs bitkileri eğitimlerimize katılıp üretime başlayanlarla beraber dış mekan süs bitkisi toplam üretim alanı yaklaşık 9000 dekara ulaşmıştır.

Resim 28: Tarım ve Köyişleri Bakanı M. Mehdi EKER Yazlık Beldesindeki üretim alanını hizmete açarken.

Resim 29: Eğitici Ve Kursiyerler Toplu Halde İnceleme Yaparken

İlimiz Merkez İlçeye bağlı Yazlık Beldesi sınırları içinde kalan 1034 dekar arazi, şehir merkezine yakınlığının getirdiği ulaşım avantajı yanında analiz sonuçları itibariyle toprak yapısı bakımından da süs bitkisi üretimine uygun olduğundan, Süs Bitkileri Üretim Bölgesi kurulması için İl Özel İdaremizce satın alınmıştır. Bu arazi profesyonel anlamda fide üreterek sözleşmeli model yetiştiricilik yaptırmayı taahhüt eden 8 adet firmaya 16 yıl süre ile kiralanmıştır. Alternatif üretim bölgeleri için arazi belirleme çalışmaları devam etmektedir.

Sektörün temel ihtiyaçlarından biri olan eğitim konusunda; eğitici olarak görevlendirilen teknik personelin eğitiminden başlanarak, sözleşmeli üretim yapmak isteyen üreticilerimiz için hazırlanan eğitim programı uygulanmaya başlamıştır. 2005 yılından bu yana devam eden eğitimlerde 1000 den fazla çiftçi eğitilmiş, 2006 yılında 183 üretici sertifika düzenlenerek belgelendirilmiştir. İlimiz ve İstanbul ile Yalova'da bulunan fidanlıklar ile Yalova Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü'ne geziler düzenlenerek üreticilerimizin bilgi ve görgüleri artırılmıştır. Bir yandan da Süs Bitkileri üretimini teşvik amacı ile ilçelerimizde süs bitkilerine ilgi duyan üreticilere Kaymakamlık ve İl Özel İdaresi kaynakları ile proje desteği sağlanmıştır.

Dış Mekan Süs Bitkileri Üretimini Geliştirme Projemiz başarı ile hedefine ilerlemektedir. 2007 yılı baharından itibaren başlatılacak sözleşmeli üretim modeli ile hem alan hem de miktar olarak artacak olan üretimimizin değerlendirilebilmesi için planlanan tanıtım alanını oluşturma çalışması projelendirme aşamasındadır. Ancak üretimimizin yurtdışı piyasalara açılması ve ihtiyaç duyulan üretim materyallerinin ilimizden ithali yönünde gümrüğümüzün yetkilendirilmesi için gerekli olan başta laboratuvar olmak üzere altyapı ve personel eksiğinin giderilmesi gerekmektedir.

Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi

Tarım ve Köyişleri Bakanlığımız tarafından çiftçilerin mahallinde bilgilendirilmelerini sağlayarak kırsal alanda yeni tarım tekniklerini ve tarımda teknoloji kullanımını yaygınlaştırmak, tarımsal üretimi geliştirmek, yeni pazar imkanları yaratmak, kırsal kesimde yaşayanların gelir seviyelerini yükseltmek ve işletme gelirlerini arttırmak amacıyla 2004 yılı başında "Köy Merkezli Tarımsal Üretime Destek Projesi" adıyla bir proje başlatılmıştır.

Projede, yapılan tespitler sonucunda bölgenin tarım potansiyeli ve barınma şartları da dikkate alınarak Proje Yürütme Kurulunca her ilçede 1 köy belirlenmiş, bu köylere komisyonca seçilen ziraat mühendisleri veya veteriner hekimler tarım danışmanı olarak görevlendirilmişlerdir. Bu tarım danışmanları görevli oldukları köylerde ikamet etmekte, onlar gibi düşünüp, onlar gibi yaşayarak ve onlar gibi çalışıp, onlarla birlikte hareket ederek, çiftçi ile araştırma kuruluşları arasında bağ oluşturup, gözleyerek, yaparak öğretmek görevini üstlenmişlerdir. Projenin değerlendirilmesinde çiftçi memnuniyeti esastır. Her türlü teknik destek verilen, hizmet içi eğitim, kurs ve seminerlere katılımları sağlanan tarım danışmanları, görevli oldukları köylerde kendi bilgi ve becerilerinin yanına devletin imkanlarını da katarak yeni projeler oluşturmuşlar ve böylelikle üreticilerin sevgi ve beğenisini kazanmışlardır.

Tarım Danışmanları görev aldıkları süre içerisinde, Bakanlığın uygulamakta olduğu tarımsal politikalarla uyumlu olacak şekilde doğal varlıkların korunması, tarım arazilerinin ekim ve dikime hazırlanması, bakım, zirai mücadele, hayvan besleme ve ıslahı, hastalıklarla mücadele, hasat ve pazarlama, zirai alet ve makine kullanımı gibi temel konularda çiftçileri

bilgilendirmeye yönelik eğitim ve yayım çalışmalarında bulunmuşlar, tarımla ilgili istatistikleri tutarak, güncelleyerek ve bu amaçlara yönelik hizmet veren kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği halinde hareket etmişlerdir.

KÖY-MER Projesi 31.12.2006 tarihi itibarıyla sona ermiş ve bu projeye benzer nitelikte “Kırsal alanda yaşayan nüfusun ülke ekonomisine katkısının artırılması ve kırsal toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesi suretiyle bölgeler arası gelişmişlik farkı azaltılarak göç eğilimlerinin istikrarlı bir dinamiğe kavuşturulması, dengeli ve sürdürülebilir kalkınma hedefiyle uyumlu bir nüfus yapısına ulaşılması, çevrenin ve doğal kaynakların korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması” amacıyla Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi (TAR-GEL) başlatılmış olup ilimizde 22 adet çalışma grubu belirlenmiştir. Her grupta 1 grup merkezi ve 4 köy olmak üzere belirlenen çalışma gruplarının 11 tanesine KÖY-MER projesinde Tarım Danışmanı olarak hizmet veren Ziraat Mühendisleri ve Veteriner Hekimler 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4/B maddesi kapsamında sözleşmeli personel olarak atanmış olup, diğer 11 gruba Bakanlıkça merkezi yerleştirme sistemiyle atama yapılacaktır.

Meyveciliği Geliştirme Projesi

Bir taraftan meyve plantasyonlarında iç ve dış pazarın talep ettiği yeni çeşitleri devreye sokma çalışmaları yürütülürken bir taraftan da diğer tarımsal faaliyetlerin karlı olarak yapılamadığı atıl durumdaki arazileri değerlendirmek, tarıma kazandırıp uygun çeşitlerle meyveciliği geliştirerek geliri artırmak amacı ile Merkez ve ilçelerimizde ceviz, zeytin, kiraz ve vişne bahçeleri tesis edilmiştir.

Toprak-Yaprak-Su Analiz Laboratuvarı

Müdürlüğümüz bünyesinde bulunan Toprak-Yaprak-Su Analiz Laboratuvarında 2006 yılı sonu itibari ile toplam 1751 analiz yapılmıştır. Bunların 28'i su, 1723'ü ise toprak analizidir.

Resim 30: Laboratuvarımızda toprak analizi yapılırken.

Laboratuvarımız ilimiz çiftçilerine hizmet vermekle birlikte komşu illerden gelen talepleri de karşılamaktadır.

Yaprak ve toprak analizleri sonuçlarına göre gübreleme programları hazırlanmakta ve çiftçilerin bu yönde bilinçlendirilmeleri sağlanmakta, sulama suyu analizleri yapılarak sulamaya uygunlukları belirlenmektedir.

Toprakta bünye, tuzluluk, PH, kireç, organik madde, alınabilir fosfor ve potasyum, Fe, Mn, Zn, Cu, Ca, Mg. analizleri, yaprakta N, P, K, Ca, Mg, Fe, Mn, Zn, Cu.

Sulama suyunda tuzluluk, PH, kalsiyum, sodyum, potasyum, magnezyum, klor, karbonat ve bikarbonat analizleri yapılabilmektedir.

Laboratuvarında halen 1 ziraat mühendisi, 1 tekniker, 1 teknisyen ve 1 işçi ile hizmet verilmektedir.

Analize dayalı gübrelemeyi yaygınlaştırarak bölge üreticilerinin bilinçli ve dengeli gübre kullanımını sağlamak, bitki beslemenin gerektirdiği çalışmaları yapmak amaçlanmıştır.

Tablo 74 : Yaprak-Toprak- Su Analiz Laboratuvarı Alet Ve Ekipman Listesi, 2006

S.NO	Malzeme cinsi	S.NO	Malzeme cinsi
1.	Alevli ve Atomik Absorbsiyon Spektrofotometresi	11.	Elektrikli Kondaktivite (Portatif İletkenlik Ölçer)
2.	Analitik Terazi	12.	Çeker Ocak
3.	Elektronik Hassas Terazi	13.	Masa Üstü Santrifüj
4.	Masa Tipi PH metre	14.	Toprak Kurutma Etüvü
5.	Azot-Protein Tayin Cihazı Yakma Ünitesi	15.	Su Distile Cihazı
6.	Azot-Protein Tayin Cihazı Distilasyon Ünitesi	16.	Kül Fırını
7.	Orbital Çalkalayıcı	17.	Spektrofotometre
8.	Öğütücü	18.	Kalsimetre
9.	Hot Plate (Isıtıcı Tabla)	19.	Küçük Cam Malzeme
10.	Isıtıcılı Manyetik Karıştırıcı	20.	Kimyasallar

Gübreleme ile yapılmak istenen, topraktan kaldırılan besin maddelerinin tekrar toprağa kazandırılması ve toprakların verim düzeylerinin korunmasının yanında kaliteli ürün almaktır. Bilinçsizce, analize dayanmayan gübreleme sonucunda gereğinden az, fazla ya da tek yönlü yapılan uygulamalar, ürünlerin verim ve kalitesinde bozulmalar olmakta, ekonomik kayıpların yanında toprak-su-bitki kirliliğine neden olarak insan sağlığını da önemli ölçüde tehdit etmektedir. İşte bu nedenlerle gübrelemenin mutlaka toprak ve yaprak analizlerine dayalı olarak yapılması gerekmektedir

İlçelerimizin Tarımsal Yapısı İle İlgili Özet Bilgiler

Merkez İlçe (Adapazarı)

İlçenin toplam alanı 64 bin 500 hektardır. Yıllık yağış ortalaması 804.3 mm. olup ortalama sıcaklık 14.8 derece civarındadır. İlçe Akova üzerinde kurulmuş olup toprakları alüvyal karakterde, topografik yapısı düz, tarım sahaları taban arazi niteliğindedir. Rakım 31 m. ve 2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre Merkez İlçe nüfusu 340 bin 825'dir. İlde üretilen toplam tarımsal GSH'ya Merkez İlçe'nin katkısı %16,87 dir. İlçede gayrisafi hasıla ve üretimdeki payları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 75 : İlçenin Tarımsal GSH'sının alt sektörlere göre dağılımı (YTL), 2006

Tarla Bitkileri Üretimi	Sebze Üretimi	Meyve Üretimi	Hayvansal Üretim
77.947.000	35.249.100	25.857.550	102.791.273
% 42,45	% 14,29	% 8,02	% 17,20

Tarla bitkileri ekilişleri, başta mısır olmak üzere buğday, şeker pancarı, patates, ekimi yapılan ürünlerdir. Bölgede Burley ve Virginia çeşidi tütünlerin tarımı yapılmakta ve sulanabilir yerlerde II. ürün olarak mısır ve kuru fasulye yetiştirilmektedir.

Sebzecilik ilçede özellikle Dernekkırı ve Kazımpaşa yöresinde önemli bir gelir kaynağıdır. Bu yörelerimizde sebzeçilik çok hızlı bir gelişme içerisinde. Domates, pırasa, lahana, marul, havuç, hıyar en fazla ekilişli olan ürünlerdir.

Büyük pazarların yakınlığı ve ekolojinin uygunluğu İl'e büyük avantaj sağlamıştır. Ayrıca İl Müdürlüğümüzün çalışmaları neticesinde son yıllarda örtü altı sebze yetiştiriciliği önemli bir atılım göstermiştir.

Meyvecilikte ise fındık, ayva, kiraz, vişne, erik ve elma ekonomik değere sahip ürünlerdir.

Hayvancılık önemli bir gelir kaynağıdır. hayvan sayısı bakımından diğer ilçelerin başında gelir. Süt ve besi sığırcılığı, koyunculuk, tavukçuluk ve arıcılık diğer tarım kollarıyla beraber yürütülmektedir. Yapılan projeli çalışmalar ile silajlık mısırın ve yem bitkileri ekilişlerinin yaygınlaştırılması, hayvancılığın gelişmesini büyük ölçüde desteklemiştir.

Merkez İlçe'ye bağlı 87 köyde teşkilatlanmış bulunan Adapazarı Çiftçilerine Hizmet Götürme Birliği'nin çalışmaları hayvancılığın gelişmesinde büyük ölçüde etkili olmuştur.

Akyazı İlçesi

İlçenin yüzölçümü 65 bin 400 hektar olup bunun 23 bin 514 hektarı tarım arazisidir. Yıllık yağış ortalaması 800 mm., ortalama sıcaklık 17 derece, rakım 34 m. ve nüfusu 2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre köylerle beraber toplam nüfus 77 bin 536'dır. Nüfus bakımından merkez ilçeden sonra en kalabalık ilçemizdir. İlde üretilen toplam tarımsal GSH'ya Akyazı İlçesi'nin katkısı %10,01 dir. İlçede gayrisafi hasıla ve üretimdeki payları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 76 : İlçenin Tarımsal GSH'sının alt sektörlere göre dağılımı (YTL), 2006

Tarla Bitkileri Üretimi	Sebze Üretimi	Meyve Üretimi	Hayvansal Üretim
27.064.650	2247950	44894350	68.929.325
% 18,84	% 1,52	% 35,82	% 47,99

Tarımsal üretim İlçe ekonomisinde büyük bir öneme sahiptir. Mısır, buğday, şeker pancarı, patates, yonca, tütün, fasulye tarla bitkilerinde ilk sıraları paylaşmaktadır.

Meyvecilikte fındık en fazla üretim alanına sahiptir. Fındık dışında diğer meyveler aile tüketimini karşılayacak nitelikte olup ekonomik önemi çok azdır.

Sebzecilikte lahana, domates, hıyar en fazla ekilenlerdir.

Akyazı ilçesi orman alanı bakımından zengindir. Toplam alanın yüzde 50'sinden fazlası ormanlık alandır. Başta gürgen olmak üzere, kestane, ıhlamur ve diğer orman ağaçları ile kaplıdır. Kültür kavakçılığı oldukça yaygın olup yaklaşık 3 bin117 hektar kavak dikili alan mevcuttur.

Son yıllarda tarla sebzeciliği yanında örtü altı sebzeciliği alanında da Tarım İl Müdürlüğü'nün yaptığı çalışmalar neticesinde hayli mesafe kat edilmiştir. Faal durumda 2,4 hektar sera alanı vardır. Ayrıca ihracata yönelik bilgisayar donanımlı 6 dekar çiçek serası mevcuttur. Bölge II. ürün ekilişlerine uygun olup yaygınlaştırılmaktadır.

Hayvancılık bakımından süt sığırcılığı, koyunculuk ve arıcılık, ile beyaz et sektörü yıldan yıla gelişmektedir. Hayvancılığın geliştirilmesi için suni tohumlama ve tabii tohumlama çalışmalarına önem verilmektedir. Tabii meraların korunarak ıslah edilmesi ve yem bitkileri ekiliş alanlarının artırılmasına çalışılmaktadır.

İlçe turizm yönünden çok zengin bir potansiyele sahip olup yurt genelinde ün yapmış olan kuzuluk kaplıcaları ve yaylalar doğal güzellikler arasındaki alabalık çiftlikleri ve her yıl düzenlenen yayla şenlikleri iç turizme hareket kazandırmaktadır.

Ferizli İlçesi

Toplam alan 16 bin 034 hektardır. Yıllık yağış ortalaması 800 mm, ortalama sıcaklık 16 0C, rakım 150 m, nüfusu 2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre 24 bin 383'dür. İlde üretilen toplam tarımsal GSH'ya Ferizli İlçesi'nin katkısı %4,74'dır. İlçede gayrisafi hasıla ve üretimdeki payları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 77 : İlçenin Tarımsal GSH'sının alt sektörlere göre dağılımı (YTL), 2006

Tarla Bitkileri Üretimi	Sebze Üretimi	Meyve Üretimi	Hayvansal Üretim
10.608.850	327.500	20.502.750	36.519.241
% 15,60	%0,48	%30,15	%53,70

Bitkisel üretim ilçe ekonomisinde büyük bir öneme sahiptir. İşletmelerin tamamına yakını hayvansal üretimin yanında ağırlık olarak yem bitkileri üretimi de yapmaktadır.

Kullanılabilir tarım alanı 9 bin 993 hektardır. İlçede tarla bitkilerinde öncelikle mısır, buğday, şeker pancarı, yonca ve yulaf ekilişi yapılmaktadır.

Sebzeçilik aile ihtiyacını karşılayacak kadardır. Ancak son yıllarda örtü altı sebzeçiliğinde çok önemli gelişmeler olmuştur. Halen 36 dekar sera alanı mevcuttur.

Tarım arazilerinin yüzde 40'ı yeraltı ve nehir suları ile sulanabilmektedir. İlçenin orman alanı 4 bin 183 hektar kadardır. Orman bitki örtüsü meşe, kayın, gürgen ağırlıklı baltalık orman niteliğindedir.

Hayvancılık İlçe ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Süt sığırcılığı, besicilik, koyunculuk, tavukçuluk, arıcılık önemli gelir kaynaklarıdır.

İlçede takriben 4 bin 200 tarım işletmesi mevcut olup bunun %60'ının arazi büyüklüğü 30 dekarın altında, %30'u 30-50 dekar, %10'u ise 50 dekar ve yukarısı büyüklüğündedir. Bu işletmelerin çoğunluğunda bitkisel ve hayvansal üretim birlikte yapılmaktadır.

Geyve İlçesi

İlçenin toplam alanı 62 bin 852 hektardır. Yıllık yağış ortalaması 600-800 mm'dir. İklim bakımından Akdeniz-Karadeniz ve karasal iklimin karışımı özelliğini gösterir. Nüfusu 2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre 44 bin 907'dir. Bu nüfusun %39'u ilçe merkezinde, %61'i ise köylerde oturmaktadır. İlde üretilen toplam tarımsal GSH'ya Geyve İlçesi'nin katkısı %12,69'dur. İlçede gayrisafi hasıla ve üretimdeki payları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 78 : İlçenin Tarımsal GSH'sının alt sektörlere göre dağılımı (YTL), 2006

Tarla Bitkileri Üretimi	Sebze Üretimi	Meyve Üretimi	Hayvansal Üretim
8.214.900	16.928.760	109.889.850	46.931.893
%4,51	%9,30	%60,39	%25,79

İlçe ekonomisi %70 nispetinde tarıma dayalı olup tarım iş kollarının çeşitliliği ilk bakışta göze çarpar. Tarla bitkileri, bağ-bahçe bitkileri ve endüstriyel bitkiler ekonomik değer ifade eden uğraşlardır.

İlçede çiftçi aile sayısı 6 bin 400 civarındadır. İlçenin toplam tarım alanı 19 bin 922 hektar olup, bir çiftçi ailesine düşen tarım arazisi miktarı ortalama 20 dekadır.

İlçe meyve ve sebzenin yetiştirildiği önemli bir tarım merkezidir. İklimin ılıman olması turunçgil ve tropikal meyveler dışında bütün bitkilerin yetiştirilmesine imkan sağlamaktadır. Bitkisel üretimin başında meyvecilik gelmektedir. Çeşitli olarak üzüm, elma, ayva, kiraz, şeftali yetiştirilmektedir. Geçmiş yıllarda Avrupa piyasalarında tutulan "Müşküle Üzümlü" eski bağlarda hakim çeşittir. Son yıllarda yeni çeşitlerle kordon sistemi bağ tesis edilmeye başlanmış olması, bağcılığın daha da gelişmesine önemli katkılar sağlayacaktır. Meyvecilikte ekonomik değer ifade eden ürünlerden biri olan limon ayvası da ilçede üretilmekte ve Avrupa piyasalarında tutulmaktadır.

Sebzecilik ilçede önemli bitkisel üretim kollarından biridir. Domates, salçalık biber iç ve dış piyasalarda alıcı bulan sebze türleridir. 30 dekar sera mevcuttur. Tarla bitkilerinden soğan, tütün, ayçiçeği ve şeker pancarı , üretimi yapılan başlıca ürünlerdir.

Geyve'de, İlçe yüzölçümünün büyük bir kısmını ormanlar kaplamaktadır. Hayvancılıkta süt ve besi sığırcılığı, broiler ve yumurta tavukçuluğu, arıcılık, ipekböcekçiliği yapılmaktadır.

Hendek İlçesi

İlçenin yüzölçümü 61 bin hektar'dır. Yıllık yağış ortalaması 800 mm, ortalama sıcaklık 17-18 0C, rakım 130 m., nüfusu 2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre ilçenin köylerle beraber toplam nüfusu 63703'dür. İlçenin % 30'u ova ve düzlük, %70'i ise engebeli ve dağlık alanlardan oluşmaktadır. İlde üretilen toplam tarımsal GSH'ya Hendek İlçesi'nin katkısı %9,43'dür. İlçede gayrisafi hasıla ve üretimdeki payları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 79 : İlçenin Tarımsal GSH'sının alt sektörlere göre dağılımı (YTL), 2006

Tarla Bitkileri Üretimi	Sebze Üretimi	Meyve Üretimi	Hayvansal Üretim
11.458.000	5.815.350	52.394.300	65.446.902
%8,47	%4,30	%38,75	%48,40

Tarımsal ürünler içerisinde ekonomik değere haiz en önemli ürün fındıktır. Diğer ürünler sırasıyla buğday, mısır, patates, tütün, şeker pancarı, soya, soğan ile az miktarda kuru fasulye ve sarımsaktır.

Sebzecilik, genellikle aile işletmeciliği şeklinde yapılmakla birlikte özellikle Adapazarı'na yakın ve ovada kurulu köylerde yaygınlaşmıştır. En çok lahana, salatalık, kabak, ıspanak, patlıcan, marul, taze soğan, bamyası vs. ekilişleri yapılmaktadır. İlçede seracılık gelişmekte olup halen 8 dekar sera alanı mevcuttur.

Meyvecilikte ana ürün fındık olup üretimi yapılan alan 141 bin 564 dekadır. Elma, armut, erik, kiraz, kestane, ceviz, dut, incir, ayva ve vişne diğer yetiştirilen meyvelerdir.

Hayvancılıkta broiler ve yumurta tavukçuluğu önemli bir yere sahiptir.

Toplam alanın yüzde 43'ü orman alanıdır. Kayın, gürgen, kestane, ıhlamur gibi yüksek boylu ağaçlarla birlikte baltalık orman ve çam türü ağaçlar da mevcuttur.

Karapürçek İlçesi

İlçenin toplam alanı 13 bin hektar olup, yağış miktarı 750 mm. civarındadır. Ortalama sıcaklık 15 0C, rakım 84 m.dir. 2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre ilçe nüfusu 11 bin 073'dür. İlde üretilen toplam tarımsal GSH'ya Karapürçek İlçesi'nin katkısı %02,47dir. İlçede gayrisafi hasıla ve üretimdeki payları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 80: İlçenin Tarımsal GSH'sının alt sektörlere göre dağılımı (YTL), 2006

Tarla Bitkileri Üretimi	Sebze Üretimi	Meyve Üretimi	Hayvansal Üretim
1.143.968	340.400	19.484.300	13.890.976
%3,23	%0,96	%54,93	%39,16

İlçe ekonomisinin en önemli gelir kaynağı fındık olup 3 bin 540 hektar olan toplam tarım alanı içinde fındık tarımı yapılan alan 2 bin 800 hektardır. Fındık üretimi hem kapladığı alan hem de ilgilendirdiği aile sayısı bakımından diğer üretim kollarından çok daha önemlidir. Ayrıca, mısır, buğday, sebzecilik ve seracılık değer taşıyan tarım kollarıdır.

İşletme arazilerinin %2'si 100 dekar üzerinde, %13'ü 51-100 dekar, %30'u 21-50 dekar, %50'si 11-20 dekar ve %5'i de 1-10 dekar arasındadır.

Diğer taraftan hayvancılık da ilçe halkının önemli gelir kaynağıdır. Özellikle broiler yetiştiriciliğinden elde edilen gelir, ilçe ekonomisinde önemli bir paya sahiptir. Süt sığırcılığı, arıcılık, ipek böcekçiliği aile işletmeciliği şeklinde yapılmaktadır.

Karasu İlçesi

İlçenin toplam alanı 44 bin 900 hektar'dır. Ortalama sıcaklık 16-17 0C, yıllık yağış 1200 mm. civarında olup her mevsim yağışlıdır. Rakım 20 m., nüfus köylerle beraber 54 bin 630'dur. İlde üretilen toplam tarımsal GSH'ya Karasu İlçesi'nin katkısı %10,88'dir. İlçede gayrisafi hasıla ve üretimdeki payları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 81 : İlçenin Tarımsal GSH'sının alt sektörlere göre dağılımı (YTL), 2006

Tarla Bitkileri Üretimi	Sebze Üretimi	Meyve Üretimi	Hayvansal Üretim
6.715.050	1.059.850	97.745.200	48.464.313
%4,31	%0,68	%62,67	%31,07

Toplam alanın 30 bin 361 hektarı (%67,62) tarım arazisi, 12 bin 465 hektarı (%27,76) ormanlık alan, 2 bin 074 hektarı (%4,62) ise tarım dışı kullanılan arazilerdir.

Tarla bitkilerinden en fazla mısır, buğday, yulaf, kuru fasulye, yem bitkileri, şeker pancarı, patates ekilişleri yapılmaktadır.

Fındık, ilçenin en fazla gelir getiren ürünü olup rakımı yüksek köylerde tek üründür. Meyvecilik, aile tüketiminin dışında gelir getirici değildir. Nispi rutubetin yüksek olması meyve yetiştiriciliğinde üretim maliyetini artırmakta ve mücadele hizmetleri netice vermemektedir. Bu nedenle fındık tek ürün olarak yetiştirilmektedir.

Sebzecilik alanında üretim yöre ihtiyacını karşılayacak kadar yapılmaktadır. Ancak son yıllarda sera sebzeçiliği (hıyar-marul) alanında gelişmeler olmuştur. Hali hazırda 90 üretici 122 sera ile 39 dekar alanda sera sebzeçiliği yapılmaktadır.

Hayvancılık oldukça gelişmiştir. Karapınar köyünde kurulu TİGEM'e bağlı Karasu Tarım İşletmesi Müdürlüğü'nün olması ve Tarım il Müdürlüğü çalışmalarıyla yörede yerli ırk popülasyonu oldukça azalma göstermiş, yerini kültür ırkı almıştır. Koyunculuk, tavukçuluk, arıcılık diğer gelir kaynakları olarak yapılmaktadır.

Kavakçılık, taban arazilerde önemli yer işgal eder. Tarla alanının 1/10 inden fazladır. Ormanlık alan toplam alanın yüzde 27'sini teşkil eder. Kayın, gürgen, kestane, ıhlamur, meşe ve çam ormanları mevcuttur.

İlçemizde mevcut 8 bin civarında çiftçi ailesinin %50'si 10 dekar veya daha az toprağa, %37'si 10-15 dekar, %10'u 15-50 dekar, %13'ü de 50-100 dekar araziye sahiptir.

Kaynarca İlçesi

İlçenin yüzölçümü 33 bin 880 hektardır. Yıllık ortalama yağış 600-800 mm arasında değişiklik gösterir. Ortalama sıcaklık 14 0C, rakım 50 m. dir. İlçe nüfusu köyler dahil 24 bin

339'dur. İlde üretilen toplam tarımsal GSH'ya İlçenin katkısı %10,71'dir. İlçede gayrisafi hasıla ve üretimdeki payları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 82 : İlçenin Tarımsal GSH'sının alt sektörlere göre dağılımı (YTL), 2006

Tarla Bitkileri Üretimi	Sebze Üretimi	Meyve Üretimi	Hayvansal Üretim
11.867.100	6.188.950	16.879.800	118.048.196
%7,72	%4,03	%10,99	%76,84

Tarım işletmelerinin %24'ü 0-20 dekar, %29'u 21-50 dekar, %35'i 51-100 dekar arası, %12'sinin ise 100 dekarın üzerinde araziye sahiptir. İlçe çiftçilerinin %70'i geçimini bitkisel üretimle sağlamaktadır. Bu nedenle bitkisel üretim ilçede öncelik arz eder. 18 bin 818 hektar arazide 3 bin 956 çiftçi ailesi bitkisel üretim yapmaktadır. İklimin uygun olması nedeniyle hububat hasadından sonra ikinci ürün olarak mısır ve beyaz lahana üretimi yapılmaktadır. Son yıllarda sebzeçiliğin iyi gelir getirmesi ve pazarlama probleminin olmaması sivri biber, ıspanak, marul ve beyaz lahana üretimini arttırmıştır.

İlçede önem taşıyan ikinci faaliyet ise hayvancılıktır. Bu faaliyet çerçevesinde özellikle süt sığırcılığı ile son yıllarda broiler tavukçuluk yapılmaktadır. Yörede tavukçuluk faaliyetlerinin ivme kazanmasında, ilçede kurulmuş olan özel entegre tavukçuluk işletmesinin rolü büyüktür. İlçenin toplam alanının yüzde 25'i ormanla kaplıdır.

Kocaali İlçesi

28 bin 631 hektar alana sahip olan İlçe, Karadeniz'e paralel devam eden dağların eteğinde kurulmuş olup, arazisi engebelidir. İklimi ılıman ve yağışlıdır. Yıllık ortalama yağış 850 mm, rakım 20 m. dir. İlçenin köylerle beraber toplam nüfusu 30 bin 676'dır. İlde üretilen toplam tarımsal GSH'ya Kocaali İlçesi'nin katkısı %08,68'dir. İlçede gayrisafi hasıla ve üretimdeki payları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 83 : İlçenin Tarımsal GSH'sının alt sektörlere göre dağılımı (YTL), 2006

Tarla Bitkileri Üretimi	Sebze Üretimi	Meyve Üretimi	Hayvansal Üretim
1.251.950	433.450	110.184.650	11.714.157
%1,01	%0,35	%88,52	%9,41

Tarımsal faaliyet yapılan 18 bin 306 hektar büyüklükteki alanın yaklaşık %95'ini fındık bahçeleri oluşturduğundan tarım işletmeleri fındığa dayalıdır. Diğer tarımsal faaliyetler aile ihtiyacına yöneliktir. İlçede fındık üretiminin ilk sırayı almış olmasının nedeni, arazinin engebeli olmasıdır. Yıllık 17 bin 596 ton fındık üretimi ile Sakarya İli'nin en çok fındık üreten ilçesidir. Fındık üretiminin dışındaki üretimin ekonomik değeri yoktur.

İlçede hayvancılık gelişme eğilimindedir. Son yıllarda et tavukçuluğuna yönelik işletmeler kurulmaktadır. Büyükbaş hayvancılık ise aile ihtiyacını karşılayacak düzeydedir.

Toplam İlçe alanının yüzde 27'sini ormanlar oluşturmaktadır.

Pamukova İlçesi

İlçenin toplam alanı 29 bin 300 hektardır. Yıllık yağış ortalaması 600-800 mm, nispi nem yüzde 65-70, rakım 100 m. dir. Toplam nüfus 24 bin 072'dir. İlde üretilen toplam tarımsal GSH'ya Pamukova İlçesi'nin katkısı %05,60'dır. İlçede gayrisafi hasıla ve üretimdeki payları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 84 : İlçenin Tarımsal GSH'sının alt sektörlere göre dağılımı (YTL), 2006

Tarla Bitkileri Üretimi	Sebze Üretimi	Meyve Üretimi	Hayvansal Üretim
4.657.600	18.674.500	37.518.600	19.390.262
%5,80	%23,26	%46,73	%24,15

Adını aldığı ova üzerinde kurulan ilçe hem dağlık ve hem de ovalık alanların özelliğini birlikte bulundurmaktadır. Dağlık kesimde arazi polikültür tarıma uygun olmadığından kışlık hububat ekimleri ve hayvancılık yapılmaktadır. Ovada toprak alüviyal karakterde olup, iklim ılıman ve yağışlıdır. Yağışlar mevsimlere dengeli dağılmadığından tarımsal faaliyetler sulamaya dayalı olarak yürütülmektedir. İlçenin Karadeniz ile karasal iklim arasında geçit iklim şartlarına sahip olması ve güneşli gün sayısının ilin diğer kesimlerinden fazlalığı nedeniyle ürün çeşitliliği zenginleşmiştir. Seracılık yönünden en gelişmiş ilçemizdir. Halen 110 dekar sera alanı mevcuttur.

İlçede tarım işletmeleri küçük aile işletmeciliği şeklinde olup arazi çok parçalıdır, aile başına düşen arazi büyüklüğü 5-50 dekar arasında değişmektedir. Yetiştiriciliği yapılan ana ürünler buğday, şekerpancarı, soğan, salçalık biber, domates, üzüm, ayva ve şeftalidir. Yeni tesis bağcılıkta yüksek sistem telli terbiye usulüne doğru yönelme olmuştur.

İlçede, sistemli kapama meyve bahçeleri mevcuttur. Başta şeftali olmak üzere ayva, elma, armut ve kiraz yetiştirilmekte, fidanlarda bodur ve yarı bodur tipler tercih edilmektedir. Ayrıca açıkta sebze yetiştiriciliği önemli boyutlardadır. Domates ve salçalık biber ile kuru soğan önemli yer tutmaktadır. Özellikle kuru soğan yurt dışına pazarlanmaktadır.

İstanbul ve İzmit gibi büyük tüketim merkezlerine yakınlığı, yetiştiriciyi son yıllarda sera sebzeçiliğine yöneltmiştir. Dağ köylerinde hayvancılık ağırlıkta olup, floranın uygunluğu aracılığı da teşvik edici özellik arz etmektedir

Sapanca İlçesi

İlçenin toplam alanı 15 bin 300 hektar, rakım 37 m., nüfusu 36 bin 496 kişidir. İlçenin konumu dağlık ve engebeli bir yapıya sahiptir. İlde üretilen toplam tarımsal GSH'ya Sapanca İlçesi'nin katkısı %01,90'dır. İlçede gayrisafi hasıla ve üretimdeki payları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 85 : İlçenin Tarımsal GSH'sının alt sektörlere göre dağılımı (YTL), 2006

Tarla Bitkileri Üretimi	Sebze Üretimi	Meyve Üretimi	Hayvansal Üretim
49.370	114.000	16.349.000	10.434.282
%0,18	%0,42	%59,95	%38,26

İlçenin gittikçe azalan tarım alanları 1338 hektar olup büyük kısmında meyvecilik yapılmaktadır. Başta armut, elma, kiraz, erik ve şeftali olmakla beraber Trabzon hurması ve kivi bahçeleri tesisi hızla artmaktadır.

Topografik yapının dağlık ve engebeli olması tarım arazilerinin azlığına neden olmaktadır. Arazilerin en iyi şekilde değerlendirilebilmesi amacıyla yönelik olarak son yıllarda seracılık faaliyetleri yaygınlaşmaktadır.

İlçenin konumu itibarıyla turizm, önemli bir faaliyet alanı olmuştur. Turizme yönelik el sanatları, çiçekçilik, kültür mantarı ve kültür balıkçılığı sektör olarak benimsenmiştir.

İlçede son yıllarda fidancılık ve dış mekan süs bitkileri yetiştiriciliği büyük bir gelişme göstermektedir. Bu sektörde yetiştiricilikten pazarlamaya kadar organizasyon sağlanması amacıyla Dış Mekan Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Kooperatifi kurulmuştur.

Hayvancılık, tavukçuluk, arıcılık, ilçenin diğer tarım kollarıdır. Buna ek olarak İngiliz ve Arap yarış atı yetiştiriciliği yapılmaktadır.

İlçenin yüzölçümünün yüzde 64'ünü orman teşkil etmekte ve bitki örtüsünü kayın, gürgen, kestane, çınar, akçağaç, meşe, kocayemiş, ardıç gibi ağaçlar oluşturmaktadır.

Söğütlü İlçesi

İlçenin yüzölçümü 14 bin 100 hektar olup bunun 9 bin 490 hektarı kullanılabilir tarım arazisidir. İklim ve toprak yapısı bakımından Merkez İlçe'ye benzerliği fazladır. Rakım 31 m., 2000 nüfus sayımı sonuçlarına göre ilçe nüfusu köylerle beraber 14 bin 316 kişidir. İlde üretilen toplam tarımsal GSH'ya Söğütlü İlçesi'nin katkısı %03,78'dir. İlçede gayrisafi hasıla ve üretimdeki payları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 86 : İlçenin Tarımsal GSH'sının alt sektörlere göre dağılımı (YTL), 2006

Tarla Bitkileri Üretimi	Sebze Üretimi	Meyve Üretimi	Hayvansal Üretim
17.839.551	502.200	4.845.450	31.055.295
%32,89	%0,93	%8,93	%57,25

Mısır, buğday, şekerpancarı, ayçiçeği, soğan, patates, arpa, ağırlıklı tarım ürünleridir. Yamaç arazilerde fındık önemli bir gelir kaynağıdır. Sera alanları 6,7 dekadır.

Hayvancılıkta özellikle süt sığırcılığının en çok geliştiği ilçelerimizden birisidir. Hayvan başına elde edilen süt verimi, il ortalamasının üzerindedir. Diğer geçim kaynakları koyunculuk, tavukçuluk ve arıcılıktır. İlçede silajlık mısır ekimi oldukça yaygınlaşmıştır.

Tarım işletmelerinin arazi büyüklükleri %29'u 1-10 dekar, %23'ü 11-20 dekar, %35'i 21-50 dekar, %11 i 51-100 dekar, %2 si 101-200 dekar arasındadır.

Taraklı İlçesi

İlçenin toplam alanı 33 bin 400 hektar olup coğrafi yapı dağlık ve ormanlıktır. Rakım 450 m.dir. İklim, yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlıdır. İlçenin köylerle beraber toplam nüfusu 9 bin 212 dir. İlde üretilen toplam tarımsal GSH'ya Taraklı İlçesi'nin katkısı % 02,23'dür. İlçede gayrisafi hasıla ve üretimdeki payları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 87 : İlçenin Tarımsal GSH'sının alt sektörlere göre dağılımı (YTL), 2006

Tarla Bitkileri Üretimi	Sebze Üretimi	Meyve Üretimi	Hayvansal Üretim
4.808.500	132.750	3.056.100	23.914.436
% 15,02	% 0,41	% 9,54	% 74,68

Toplam alanın 9 bin 70 hektarı tarım, 18 bin 490 hektarı orman ve fundalık, 5 bin 190 hektarı çayır ve mera, 650 hektarı da tarım dışı alandır. Arazi yapısı engebeli olup ilçenin toplam yüzölçümünün %30'unu teşkil eden tarım arazilerininin dağılımı küçük işletmeler şeklindedir. 1600 civarında çiftçi ailesinin çok büyük çoğunluğu 70 dekarın altında araziye sahiptir. Tarla ürünleri olarak başta buğday, ayçiçeği, arpa ve nohut olmakla birlikte ilçede meyvecilik de önemlidir. Ayva, fındık, vişne, elma, kiraz, ceviz ve bağ, yetiştirilen ürünlerdir.

Taraklı, ilçede bulunan Osmanlı dönemine ait ahşap evleriyle mükemmel bir turizm potansiyeline sahiptir.

Yörenin ormanlarla kaplı olması nedeniyle, bölgede tarakçılık, kaşıkçılık gibi ağaç el işleri çok gelişmiştir. İlçede hayvancılık da önemli bir potansiyele sahiptir. Koyunculuk, sığırcılık, tavukçuluk ve arıcılık başlıca geçim kaynağıdır. Son yıllarda et tavukçuluğu büyük atılım yapmıştır. İlçe alanının yüzde 66'sını orman kaplamaktadır. Bunun da büyük kısmını çam ormanları oluşturmaktadır.

TARIM VE HAYVANCILIĞIN SAKARYA'DA MEVCUT DURUMU, SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Mevcut Durum

Ülkemiz ve Bölgemiz ekonomisinin temel taşlarından birini oluşturan tarım, İlimizde de ekonomik ve sosyal hayattaki yeri bakımından önemli bir sektördür. İlimiz büyük kentlere yakınlığı ve ulaşımındaki kolaylıkları sayesinde coğrafi avantajlara sahip konumdadır.

İlin yüzölçümü; iz düşüm alanı olarak 481 bin 700 hektar, topografik olarak 501 bin 500 hektardır. Merkez İlçe'nin rakımı 31 metredir.

Sakarya havzasında yer alan İlimizde Marmara ve Batı Karadeniz Bölgelerinin iklim özellikleri hüküm sürmektedir. Uzun yıllar itibari ile yıllık yağış ortalaması 804,3 mm., güneşli gün sayısı 66 dır.

İlimizde toplam izdüşüm alanın %51' ini kapsayan 245 bin 356 hektar tarım alanı mevcuttur. Bu alanlar yaklaşık 60 bin çiftçi ailesi tarafından kullanılmakta ve işletme başına ortalama 41

dekar arazi görünmesine rağmen, işletmelerin ancak %21 i 50 dekarın üzerinde arazi varlığına sahiptir. Tarım yapılan alanların 116 bin 865 hektar kısmında tarla bitkileri, 10 bin 364 hektar alanda sebzeçilik, 5 bin 887 hektar alanda meyvecilik, 68 bin 660 hektar alanda fındık yetiştiriciliği, 3 bin 623 hektarlık alanda bağcılık, 8 bin 750 hektar alanda kavakçılık ve 417 hektar alanda ise zeytincilik yapılmaktadır. İlimizin tarımsal yapısı polikültür bir özellik göstermekte, ülkemizde yetiştirilebilen birçok ürün ilimizde de yetiştirilebilmektedir.

Ülke genelinde tarım sektörü 2005 yılı GSMH içinde %10.2'lik payla dördüncü sırada yer almakta iken, diğer sektörler karşısında sanayinin tartışılmaz üstünlüğü görülen Marmara bölgesinin bir ili olan Sakarya'da %24'lük payla tarım sektörünün üstünlüğü çok açık biçimde görülmektedir. Tarımsal üretim değeri bu yılın cari fiyatlarına göre 1 milyar 434 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Bu değerın sektörlere göre dağılımına baktığımızda %41,7'lik bir payla hayvansal üretim ilk sırada yer almaktadır. Bunu %39'luk oranla meyve üretimi, %12,8'lik oranla tarla bitkileri üretimi ve %6,1'lik oranla sebze üretimi izlemektedir.

2006 yılında bir işletme başına düşen GSH 24 bin 096 YTL.'dir. İşletmelerdeki ortalama fert sayısının 5,5 olduğu varsayıldığında fert başına düşen GSH 4 bin 381 YTL olmaktadır.

İlin güneyinde yer alan ilçelerimizde sebzeçilik ve çeşitli meyveler, orta kesimde başta mısır olmak üzere tarla ziraatı ve sebzeçilik, kuzeye gidildikçe fındık tarımının öne çıktığı görülmekle birlikte, il genelinde hayvancılık yaygın olarak yapılmaktadır. İl tarım alanlarını %47 sinde tarla tarımı yapılmaktadır.

İlimizde toplam tarım alanının %28 inde fındık yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bu alandan elde edilen fındık geliri, tarımdan elde edilen gelirin %26'sı, meyvecilikten elde edilen toplam gelirin %67'si kadardır. Buradan da anlaşılacağı üzere fındık, ilin tarımında ve ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. 2844 Sayılı Fındık Üretiminin Planlanması ve Dikim Alanlarının Belirlenmesi Hakkındaki Kanun gereği fındık üretimi yapan üreticilerin verdikleri beyannamelere göre;

İlimizde kayıtlı toplam 68 660 hektar fındık alanı mevcuttur. 2005 yılında 62 bin 210 ton olan fındık üretimi 2006 yılında 99.328 ton olmuştur. Periyodisiteye bağlı olarak yılda 60 bin ton ile 120 bin ton arasında değişmektedir.

2005 yılında ilimizde mısır ekim alanı 53 bin 023 hektar olup üretim miktarı 554 bin 459 ton'dur. 2006 yılında ilimizde mısır ekim alanı 48 bin 981 hektar olup üretim miktarı 396 bin 573 ton'dur. Mısır insan gıdası ve hayvan yemi olarak kullanılmasının yanı sıra sanayide de alkol, ispirto, yağ, irmik vs. gibi ürünlerin üretiminde hammadde olarak kullanılmaktadır.

Mısır ekimi Merkez, Akyazı, Söğütlü ve Ferizli ilçelerinde ağırlıklı olarak yapılmaktadır.

Ülke ihtiyaçları ve taleplerin karşılanması bakımından, ekimi ilk ürün ve II. ürün şeklinde yapılmakta ve ilimizde genellikle ilk ürün olarak ekilmektedir. II. ürün mısır ekilişleri ise silajlık yem yapımında ve "haşlamalık, kebablık" tabir edilen şekilde değerlendirilmektedir.

İlimizde şeker pancarının ağırlıklı olarak ekildiği ilçeler Merkez, Söğütlü, Akyazı ve Pamukova'dır. 2005 yılında şekerpancarı üretiminde 3 bin 225 hektar alanda 185 bin 491 ton, 2006 yılında şekerpancarı üretiminde 2 bin 911 hektar alanda 152 bin 665 ton ürün alınmış olmakla birlikte ekim alanı ve üretim miktarı gittikçe azalmaktadır.

İlimizde hayvan beslemede önemli bir yeri olan yem bitkilerinden özellikle silajlık mısır, yonca, fiğ ve korunga ekilişlerindeki artış dikkat çekmektedir. 2005 yılı yem bitkileri ekilişi 20 bin 294 hektar, 2006 yılı yem bitkileri ekilişi 36 bin 227 hektar olarak gerçekleşmiştir.

Yem bitkisi ekilişlerine devletimiz tarafından verilen teşviklerin etkisi ile üretim, aşağıdaki tablolarda görüldüğü gibi hızla artmıştır.

Tablo 88 : Yem Bitkileri Ekim Alanları (ha)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Korunga	93	90	98	108	113	85
Yonca	3.630	4.766	4.917	5.863	5.640	5.678
H. pancarı	21	26	23	20	0	23
Fiğ	1.185	2.055	2.282	3.163	3.539	3.794
Silj. Mısır	5.177	5.013	6.902	7.196	11.002	12.545
Yulaf-sorgum	-	-	-	-	-	14.102
Toplam	10.106	11.950	14.222	16.350	20.294	36.227

Tablo incelendiğinde 2001 yılında 10.106 hektar olan toplam yem bitkileri ekilişleri 2006 yılında 36.227 hektara ulaşarak yaşanan kuraklığın etkisiyle yaklaşık %258 oranında artış olmuştur.

Tablo 89 : Yem Bitkileri Üretim Miktarları (ton)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Korunga	690	700	780	880	1.030	800
Yonca	36.785	81.220	50.858	85.830	83.420	76.958
H. Pancarı	1.350	1.850	1.320	1.200	-	1.320
Fiğ	8.070	12.330	9.128	15.374	17.490	20.155
Silj. Mısır	232.580	200.510	237.829	383.310	433.195	352.500
Yulaf-sorgum	-	-	-	-	-	12.231
Toplam	279.475	296.610	299.915	486.594	535.135	463.924

Tablo incelendiğinde 2001 yılında 279.475 ton olan toplam yem bitkileri üretimi 2005 yılında 535.135 tona ulaşarak yaklaşık %91 oranında artış olmuştur. 2006 yılında meydana gelen kuraklığın etkisi ile silaj, yonca ve korunga üretiminde düşüş meydana gelmiş, toplam yem bitkileri üretimi 463.924 ton olarak gerçekleşmiştir.

2001 yılında 273 bin 594 YTL olan yem bitkileri teşviki 2006 yılında 5 milyon 318 bin 689 YTL olmuş ve üretim artışında önemli rol oynamıştır.

Tablo 90: Yem Bitkileri Teşviği, YTL

Yıllar	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Teşvik Mik.	273.594	637.445	1.030.377	1.807.889	3.414.551	5.318.688,84

Mer'alarımızın korunması ve geliştirilmesi için bugüne kadar yapılan çalışmalar sonucunda ildeki tespit çalışmaları tamamlanmıştır. Aplikasyon ve haritalama çalışması tamamlanan 9 ilçede 128 köyde haritalanan alan 48 bin 470 dekadır. 2006 yılı içerisinde Geyve ilçesinde 7

köyde toplam 457 hektar alanın aplikasyon ve haritalama işi ihaleye verilmiştir. Ayrıca çeşitli nedenlerle tahribata uğramış ve vafını yitirmiş mer'aların ıslahına yönelik çalışmalarda 2005 yılı sonuna kadar İl Özel İdaresi ve Genel Bütçe imkanlarıyla 796 hektar alan ıslah edilmiştir. 2006 yılında Genel Bütçe kaynaklarıyla da 232 hektar meranın ıslahı sürdürülmektedir. İlde kaba yem açığının giderilmesi, hayvancılığın geliştirilmesi için mer'a ıslah çalışmalarına devam edilmesi temel hedeflerimizden birisidir.

Her ilçemizde sebze üretimi yapılmakla birlikte Pamukova, Geyve, Adapazarı, Söğütlü ve Hendek İlçeleri ticari anlamda sebzeçiliğın sürdürüldüğü yerlerdir. Bu ilçeler büyük tüketim merkezlerine yakınlıklarının da avantajını kullanmakta, iç tüketimin yanında il dışı talepleri de karşılamaya yönelik bir sebzeçilik çalışması içindedirler. İlimizde ticari amaçlı tarla sebzeçiliği yapılan toplam alan 10 bin 364 hektar olup, ayrıca meyve bahçelerinde ara ziraat olarak da sebzeçilik yapılmaktadır. Örtü altı yetiştiricilik 363,4 dekar alana yayılmıştır.

Mevcut durumda ilin tarımsal üretim değeri içerisinde %42,03 lük değere sahip olan hayvancılığın gelişmiş ülkelerde olduğu gibi GSH dan aldığı payın %60 dolaylarına çıkarılabilmesi için çalışmalar sürdürülmektedir. İlimizde 129 bin 532 adet büyük baş, 35 bin 074 adet küçükbaş ve 14,9 milyon adet/devre broiler hayvan varlığı bulunmaktadır. Büyük baş hayvan varlığının %92'si saf kültür ırkı ve kültür melezidir.

İlimizde broiler tavukçuluk işletmeleri genellikle Kaynarca, Akyazı, Merkez ve Hendek ilçelerinde yoğunlaşmış olup gerek kapasite gerekse teknoloji bakımından son derece gelişmiştir. Bunun yanı sıra İlimizde yumurta tavukçuluğu işletmeleri mevcuttur.

Bu hayvan varlığı ile 2006 yılında 211 bin 576 ton süt, 15 bin 180 ton kırmızı et, 160 bin 966 ton beyaz et ve 79,5 milyon adet yumurta üretimi gerçekleşmiştir.

İlimizde hayvan başına verim ortalaması ülke ortalamasından yüksek olmasına rağmen, bu verimin katma değerini elde etmede yeterli gelişme sağlanamamıştır. İrk ıslahı konusunda %92 oranında başarı sağlanmış olmakla birlikte kalan bölümün de ıslahı gerekmektedir. Kaba yem açığını gidermede yem bitkileri üretimi ve silaj kullanımında sağlanan gelişme henüz yeterli değildir. Hayvan sağlığı konularında ciddi tedbirlere ihtiyaç vardır. Karkas et verimi ülkemizde 180-200 kg. arasında iken, ilimiz 260 kg.dır. Ancak bu verim AB ülkelerinde 400 kg.dır.

Bir laktasyonda ortalama süt verimi Türkiye'de 1700-1800 kg. civarında iken ilimizde ortalama 3900 kg. verim alınabilmektedir. Soy kütüğüne kayıtlı işletmelerde ise 5000 kg.dır. Avrupa Birliği'nde bir laktasyondaki verim ortalaması 6500 kg. iken Amerika Birleşik Devletlerinde 7500 kg.dır. Bir başka ifadeyle il verimimiz ülke ortalamasının üzerinde olmakla birlikte alınması gereken çok yolumuz vardır.

Sektörün üretim değerinden daha yüksek pay alması için, verimlilik ilkeleri doğrultusunda tarıma dayalı sanayi tesislerinin geliştirilmesi yanında ırk ıslahı, kaliteli yem temini ve hayvan sağlığı hizmetlerine önem verilmeli, sağlıklı damızlık yetiştirmeye sağlıklı ürün üretmeye özen gösterilmelidir.

İlimiz hayvancılığın geliştirilmeye yönelik çalışmalardan biri olan Dış Kaynaklı Hayvancılık Projesi kapsamında, Ön soy kütüğünde 122 bin 877 adet hayvan, Soy kütüğünde 10.614 baş hayvan kayıt altına alınmıştır.

2006 yılı verilerine göre ilimiz genelinde 783 adet bal üreticisi mevcut olup 591 üretici kayıt altına alınarak ruhsat düzenlenmiştir. Kayıtlı üreticilerde 45 bin 479 adet kovan bulunmaktadır. İlimizde 64 ton petek bal, yaklaşık 560 ton süzme bal olmak üzere toplam 624 ton bal üretimi gerçekleşmiştir.

1997 yılında 14 işletmede 65 dekar olan süs fidanı üretimi, 2003 yılında 101 işletmede 1.659,4 dekar, 2004 yılında 154 işletmede 1944,1 dekar alana ulaşmıştır. 2006 yılında süs bitkileri eğitimlerimize katılıp üretime başlayanlarla beraber dış mekan süs bitkisi toplam üretim alanı yaklaşık 9000 dekara ulaştığı tahmin edilmektedir.

Doğrudan Gelir Desteği ve Çiftçi Kayıt Sistemi kapsamında (DGD 2006 Yılı Bilgisayar Sisteminden henüz alınamamıştır. Verilen rakam 2005 verisidir) 2005 yılında DGD'ye 30.428 çiftçi 1.021.341 dekar alan için başvurmuş olup yapılan ödeme 10.213.660 YTL'dir.

Bakanlığımızca uygulanan; mazot, sun'i Tohumlama, damızlık gebe düve, süt teşvik primi, süzme bal teşvik primi, yem bitkisi, sun'i tohumlamadan doğan buzağı, alternatif ürün, dane mısır-ayçiçeği, su ürünleri üretimi primi, enerji desteği kapsamında Sakarya ilinde 2005 yılında toplam 20 milyon 479 bin 714 YTL ödenmiş, 2006 yılında ise toplam olarak 38 milyon 890 bin 894 YTL teşvik ve destekleme primi tahakkuk ettirilmiştir.

Sun'i Tohumlama Çalışmaları doğrultusunda 2005 yılında ilimizde toplam 28 bin 594 adet, 2006 yılında ise toplam 40 bin 106 suni tohumlama yapılmıştır.

Tablo 91: Sun'i Tohumlama çalışmaları, 2003-2006

Yıllar	2003	2004	2005	2006
Yapılan Sun.toh. ad.	16.531	20.534	28.594	40.106

Köy Merkezli Tarımsal Üretime Destek Projesi kapsamında ziraat mühendisi ve veteriner hekimlerden tarımsal danışmanlık hizmeti satın alınması amacıyla İl sathında her ilçede birer olmak üzere seçilen 14 köyde istihdam edilmek üzere danışmanlar seçilmiş, gerekli eğitimlerden geçirilerek 1 ocak 2004 tarihi itibarıyla görevlerine başlamışlardır. Üreticilerin sevgi ve beğeni ile karşılanan bu proje 2006 yılı sonunda bitmiş ve danışmanlardan 11 tanesi sözleşmeli personel olarak atanmışlardır.

İlimiz dahilinde; 1 adet Pancar Ekicileri kooperatifi, 2 adet Su ürünleri Kooperatifi, 120 adet Tarımsal kalkınma Kooperatifi olmak üzere toplam 123 adet Tarımsal Amaçlı Kooperatif bulunmaktadır. 2006 yılı içerisinde 2 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin kuruluşu gerçekleşmiştir, 2 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin kuruluşu henüz tamamlanmamıştır. Sakarya ili genelinde 21 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifinde 24 proje uygulanmıştır.

Kaynarca Kulaklı-Kayacık ve Merkez Alandüzü kooperatifleri Bakanlığımızca Genel Bütçeden desteklenmişlerdir. Alandüzü "Damızlık sığır Yetiştiriciliği", Kulaklı-Kayacık kooperatifi "Süt Sığircılığı" projelerini uygulamışlardır.

İlimiz tarımında önemli bir yer tutan Aşağı Sakarya Ovasında, tarımsal faaliyeti kısıtlayacak düzeyde parçalılık, drenaj ve sulama suyu yetersizliği problemleri görülmekte olup bu sorunların ortadan kaldırılması amacıyla başta Dernekkırı köyleri olmak üzere tüm Akovayı

kapsayan 59 bin hektar alanda öngörülen toplulaştırma, sulama, drenaj ve tarla içi geliştirme hizmetlerini kapsayan bir proje uygulanmak üzere beklemektedir.

İlimizde 38 bin dekar bağ, 180 bin ağaç elma, 118 bin ağaç ayva ve 16 bin ağaç kiraz alanına yönelik elektronik sistemlerle tahmin ve erken uyarı çalışmaları yürütülmektedir.

Usulüne uygun bir gübrelemenin yapılması ve bu anlamda önemli miktarda gübre tasarrufunun sağlanabilmesi amacıyla İl Müdürlüğümüzün Yaprak-Toprak ve Su Analiz Laboratuvarında 2005 yılında toplam 2 bin 127 adet, 2006 yılında ise 1751 adet analiz yapılmıştır.

Önemli Hedef Ve Öneriler

İl Master Plan çalışmalarının öne çıkardığı hedefler doğrultusunda başlatılan projelerden henüz uygulanamayanların hızla kaynak bulunarak ele alınması gerekmektedir. Öne çıkan proje konuları şöyle özetlenebilmektedir:

Hayvancılıkta çok küçülmüş işletme ölçeği en ciddi kısıtlayıcı faktördür. İlimizde hayvancılığın geliştirilmesi amacıyla işletme başına 25 sağmal ineği hedefleyerek hazırlanan 400 işletme ve 10 bin başlık "Sakarya Entegre Süt Sığırcılığı Projesi" nin uygulamaya geçmesi gerekmektedir.

Modern hayvan park pazar yeri ile hayvan borsası ilin önemli bir ihtiyacı olarak öne çıkmaktadır. Yeni hayvan pazarı için yer temini yapılmıştır. Bir an önce işlerlik kazanması için başta Büyükşehir Belediyesi ve Ticaret Borsası ile işbirliği halinde çalışmalar yürütülmektedir.

Mer'a tespit, tahdit ve aplikasyon çalışmaları son aşamasına gelmiş olup, bundan sonra da mer'a ıslahına yönelik çalışmaların yapılması önem arz etmektedir.

Küçülmüş ve parçalanmış tarım arazilerinin verimlilik ilkeleri doğrultusunda işletilmesine imkan vermek amacıyla İlimizde 59 bin hektarlık alanı kaplayan "Sakarya Ovası Arazi Toplulaştırma, Sulama, Drenaj ve Tarla İçi Hizmetleri Geliştirme Projesi" hazırlanmıştır. Bu kapsamda ovada yer alan 17 köyün muvafakatları alınarak proje DPT'na sunulmuş ve ihale aşamasına getirilmiştir. Bu projenin bir an önce uygulamaya konulması ve benzeri projelerin devamı gerekmektedir.

İlimizde tarıma elverişli araziler ile tarım dışı araziler iç içe bulunmakta olup bu durum tarım ile sanayinin birlikte geliştirilmesine imkan sağlamaktadır. Toprak ve Arazi Kullanımı Kanununun hükümleri doğrultusunda başta tarım arazileri olmak üzere doğal kaynakları koruyarak tarım ile sanayinin birlikte geliştirilmesini destekleyen projeler öncelikli hedefimizdir.

Bitki deseni ve iklim şartlarında meydana gelen değişiklikler sulama ihtiyacını beraberinde getirmektedir. Mevcut su kaynaklarının verimli kullanılabilmesi için başlatılan çalışmalar projelendirme aşamasına gelmiştir. Sulama önceliği belirlenen ürün gruplarında uygulanmak üzere damlama ve ağaç altı yağmurlama sistemleri şeklinde hazırlanmakta olan bu projelerin uygulanabilmesi için desteklenmesi gerekmektedir.

Tarımsal ürünlere katma değer kazandırmak için başta fındık ve mısır olmak üzere hakim ekiliş ve üretimi yapılan ürünlere yönelik işleme, değerlendirme ve pazarlama ile birlikte istihdam sağlayacak tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi yönünde projeler teşvik edilerek uygulamaya konulmalıdır.

İlde Avrupa Birliği standartlarına uygun hijyenik kesim ve et ürünleri üretimi yapacak yeni et sanayi işletmelerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Hayvansal üretimin sanayi ile entegrasyonu istenilen seviyede değildir. Beyaz et üretiminde sanayici üretici entegrasyonu büyük ölçüde sağlanmasına karşılık kırmızı et ve süt için aynı şeyi söylemek mümkün değildir.

Dış Mekan Süs Bitkileri Üretimini Geliştirme Projemiz başarı ile hedefine ilerlemektedir. 2007 yılı baharından itibaren başlatılarak sözleşmeli üretim modeli ile hem alan hem de miktar olarak artacak olan üretimimizin değerlendirilebilmesi için planlanan tanıtım ve fuar alanını oluşturma çalışması projelendirme aşamasındadır. Ancak üretimimizin yurtdışı piyasalara açılması ve ihtiyaç duyulan üretim materyallerinin ilimizden ithali yönünde gümrüğümüzün yetkilendirilmesi için gerekli olan başta laboratuvar olmak üzere altyapı ve personel eksikliğinin giderilmesi gerekmektedir.

İlimizdeki uygun havzalarda ekolojik tarım üretim işletmeleri çoğalmaktadır. Ancak ilimiz açısından önemli bulduğumuz iyi tarım uygulamalarının eğitim ve organizasyon alt yapısı bir an önce tamamlanarak hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Tüketici sağlığının en iyi şekilde korunması hedef alınarak yeterli düzeyde ve güvenli gıda arzını sağlamak amacı ile Fındıkta aflatoksin, çiğ süt, bal, kanatlılar ve su ürünlerinde kalıntı; Sebze ve meyvelerde pestisit ile Gıda Maddelerinde Radyoaktif Kalıntı İzleme Projeleri ve Gıda Kontrolü çalışmaları programlı ve düzenli olarak yürütülmektedir.